

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Andra kammaren.

Nr 42.

Fredagen den 22 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 16 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till handläggning statsutskottets utlåtande, nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner. Ordet begärdes därvid av

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*

Herr **Jansson** i Falun, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att statsutskottets utlåtanden nr 151 och 152 må få föredragas samtidigt och att debatten må få röra sig om båda dessa utlåtanden i ett sammanhang.

Vidare anförde:

Herr **Olofsson** i Digernäs: Jag tycker, att det är en onödig sammanblandning att taga dessa båda saker på en gång. Det är redigare att taga varje sak för sig. Jag yrkar således, att utlåtandena föredragas i den ordning de stå på föredragningslistan.

Herr **Hansson** i Stockholm: Det är kanske inte meningen att diskutera denna sak ytterligare. Men nog förefaller det ganska orimligt att ha två olika debatter om ärenden, som så totalt sammanfalla som dessa båda. Genom att, såsom herr Jansson i Falun föreslagit, sammanslå behandlingen vinner man ju, att man kan koncentrera allt i en debatt och slipper de upprepningar, som eljest bli nödvändiga.

Herr **Järte** instämde häruti.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till det av herr Jansson i Falun därunder framställda yrkandet, dels ock på avslag därå, blev berörda yrkande av kammaren bifallet.

I enlighet härmed företogs till behandling i ett sammanhang dels statsutskottets ovannämnda utlåtande nr 151, dels ock statsutskottets, ävenledes å dagens föredragningslista upptagna utlåtande, nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen avlåten den 20 mars 1931 dagtecknad proposition nr 201, som hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, före-

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

slagit riksdagen att till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

motionen nr 249 inom andra kammaren av herr *Öhman m. fl.*, vari hemställdt,

att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag å 100 miljoner kronor, varav 50 miljoner kronor finge disponeras under budgetåret 1931/1932 till anordnande av statliga och kommunala arbeten för de arbetslösa;

att riksdagen måtte uppdraga åt regeringen att för de närmaste två åren planlägga hjälpverksamheten för de arbetslösa i den omfattning, som anvisade medel medgäve;

att riksdagen måtte som villkor för anslaget användande föreskriva, att arbetslöshetskommissionen avskaffades samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiserades så att ledningen därav lades direkt under socialdepartementet och under detsamma sorterande organ;

att de genom staten eller kommunerna anordnade arbetena för de arbetslösa betalades med avtalsenliga löner, samt att riksdagen vid beviljande av ovannämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv, att alla arbetslösa i möjligaste mån beredes arbete och att, därest i något fall arbete ej kunde beredas de arbetslösa, dessa beviljades rätt till kontant understöd;

motionen nr 187 inom första kammaren av herr *Nerman*, som framställt enahanda yrkande som i herr *Öhmans* motion; samt

de likalydande motionerna nr 264 inom första kammaren av herr *Möller m. fl.* och nr 423 inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, vari föreslagits, att vid användningen av det anslag till arbetslöshetens bekämpande, som kunde bli beviljat för budgetåret 1931/1932, i motionerna angivna grunder skulle tillämpas.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer

av herrar *Johan Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Wallés*, *Pauli*, *Andersson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Törnkvist* i Karlskrona, *Wigfors* och *Eriksson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionerna I: 264 och II: 423 till bekämpande av arbetslösheten i huvudsaklig överensstämmelse med av reservanternas angivna grunder för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor; samt

II. att motionerna II: 249 och I: 187, i vad de ej kunde anses besvarade genom vad reservanternas anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

av herr *Rosén* beträffande utskottets motivering.

Vidare hade Kungl. Maj:t uti en till riksdagen likaledes den 20 mars 1931 avlåten proposition nr 202, som jämväl hänvisats till statsutskottet, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder, av 3,000,000 kronor.

I sammanhang med sistnämnda proposition hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 261 inom första kammaren av herr andre vice talmannen *C. Petrus V. Nilsson m. fl.* och nr 424 inom andra kammaren av herr *Olsson* i Golvvasta *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

motionen nr 262 inom första kammaren av herr *Asplund*, som föreslagit, att riksdagen ville, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202, utöver däri begärda anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet anvisa ett reservationsanslag av lånemedel å tio miljoner kronor att användas till utförande av sådana arbeten — exempelvis å vattenkraftsbyggnader och kraftledningar —, som kunde antagas i framtiden förränta åtminstone större delen av det nedlagda kapitalet, och som dessutom vore ägnade att effektivt medverka till en ökad och bärkraftig produktion redan vid början av förstkommande förbättrade konjunkturläge, ävensom till att öka vårt lands självförsörjningsmöjligheter för framtiden;

motionen nr 425 inom andra kammaren av herr *Lindberg m. fl.*, vari gjorts enahanda hemställan som i motionen I: 262;

de likalydande motionerna nr 263 inom första kammaren av herr *Möller m. fl.* och nr 422 inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 måtte besluta att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna angivna grunder, av 20,000,000 kronor; samt

motionen nr 421 inom andra kammaren av herrar *Lövgren* och *Hage*, vari föreslagits, att riksdagen i sammanhang med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition, nr 202, ville principiellt besluta om utförande av järnvägen Morjärv—Kalix till hamn vid kusten och för detta ändamål öka anslaget med 1 miljon kronor.

Uti sitt över sistberörda proposition avgivna utlåtande hemställde utskottet,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och med bifall till motionerna I: 263 och II: 422 ävensom med avslag å motionerna I: 261 och II: 424 måtte till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet angivna grunder, av 20,000,000 kronor;

b) att motionerna I: 262 och II: 425 måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt; samt

c) att motionen II: 421 likaledes måtte anses besvarad genom vad utskottet anfört och hemställt.

Vid detta utlåtande voro fogade reservationer

av herrar *Kvarnzelius*, *Rosén* och *Danielsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å motionerna I: 263 och II: 422, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, ävensom med avslag å motionerna I: 261 och II: 424, måtte till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen an-

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

gåves i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 mars 1931, av 3,000,000 kronor;

b) att motionerna I: 262 och II: 425 ej måtte av riksdagen bifallas; samt

c) att motionen II: 421 ej heller måtte av riksdagen bifallas;

av herrar *Widell*, andre vice talmannen *C. Petrus V. Nilsson*, *N. J. Martin Svensson*, *Carl Gustaf V. Hammarskjöld*, *Nylander*, förste vice talmannen *Nilsson*, *Strindlund*, *Olsson* i Blädinge, *Olofsson* i Digernäs, *Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen med bifall till motionerna I: 261 och II: 424 måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag; och

b) att motionerna I: 262 och 263 samt II: 424, 422 och 421 ej heller måtte av riksdagen bifallas; samt

av herr *Asplund*, som ansett att utskottet bort hemställa.

I. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt motionerna I: 263, II: 422, I: 262 och II: 425 ävensom med avslag å motionerna I: 261 och II: 424 måtte till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 såsom reservationsanslag anvisa

a) under titel »Oförutsedda utgifter» 10,000,000 kronor att utgå av andra inkomster än lånemedel och

b) under titel »Utgifter för kapitalökning» 10,000,000 kronor att utgå av lånemedel till utförande av sådana produktiva arbeten av räntabel natur, som äro ägnade att befrämja landets framtida produktion och självförsörjning; samt

II. att motionen II: 421 måtte anses besvarad med vad reservanten anført och hemställt.

Utskottets hemställanden i båda föreliggande utlåtanden upplästes. Därefter anförde:

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, ha de socialdemokratiska ledamöterna inom utskottet vid utskottets utlåtande nr 151 fogat en reservation. I denna reservation framföra vi våra gamla krav. Ett av dessa är, att den arbetslöshetspolitik, som ifrån A. K:s sida förts under den senaste tiden, måtte så förmildras, att stora grupper av samhällsmedborgare, vilka råkat i det olyckliga förhållandet att de drabbats av arbetslöshet, icke skola utan vidare vara avstängda från understöd. Den punkten har ju tidigare behandlats vid innevarande års riksdag, varvid riksdagen gjort det uttalandet, på grund av från bondeförbundshåll framställda motioner och yrkanden, att den anser, att de grupper, d. v. s. lantarbetare och skogsarbetare, som tidigare generellt varit avstängda från möjlighet att erhålla understöd av det allmänna, icke skola i fortsättningen anses böra vara det, när de råka ut för arbetslöshet. Riksdagen tog utan vidare debatt det uttalande, som utskottet då hade gjort.

Vi ha ansett, att frågan därmed icke är fullständigt löst. För att någon skall komma i åtnjutande av detta understöd, under den ena eller den andra formen, måste det göras framställning till A. K., och dispens måste begäras. Vi förstå, att framställningarna från vederbörande kommittéer ute i orterna vållat missförstånd. De ha endast anmält, att så och så många av den kategorien ha vi arbetslösa, och vi vilja ha dem placerade. Det har då svarats, att enligt riksdagens beslut kunna dessa icke placeras. Framställningarna ha helt enkelt avslagits, utan att uppgift lämnats om att dispens kunde sökas. Vi hörde oss för hos A. K., när frågan behandlades förra gången, och vi fingo den uppgiften, att dispens kunde erhållas men endast efter framställning från vederbörande kommitté. Vi anse det vara en onödig omgång, att en sådan

ansökan skall behöva lämnas. Vi ha därför gått in för, att utan detta dispensförfarande dessa grupper skola kunna beredas understöd eller hjälp i någon form. Det är skillnaden på den punkten mellan utskottets förslag och reservanternas.

Vi ha vidare ansett det vara orimligt att vidhålla den gamla bestämmelsen, att den som anses tillhöra en viss grupp av i konflikt varande arbetare, utan att han dock själv beröres därav, inte skulle kunna vinna understöd. Vi vidhålla kravet på ändring därvidlag. Därigenom skilja vi oss också från utskottsmajoriteten.

Sedan gäller det de särskilda direktiven, som jag emellertid inte skall ingå på i detta sammanhang. Där vidhålla vi våra gamla krav, vilka torde vara kända för kammarens ledamöter. Vi anse sålunda, att om öppen konflikt pågår på en arbetsplats, man icke dit bör från A. K. kunna hänvisa arbetslösa. Vi ha vidare den uppfattningen att, på grund av arbetslöshetens utveckling till att bli permanent, man icke kan hålla på med A. K:s verksamhet i oändlighet. Man måste se till, om man inte kan komma in på andra vägar för att lätta och mildra bördan för dem, som oförskylt råka ut för arbetslöshet. Kungl. Maj:t har även beaktat den saken, och vi komma i utlåtandet nr 152 inför den frågan. Vi anse således, att A. K:s verksamhet bör successivt avvecklas, men vi anse inte såsom kommunisterna, att det är möjligt att i ett enda tag nu avveckla A. K. Kommissionen har en hel del arbeten igångsatta och en hel del människor anställda. En avveckling av kommissionens verksamhet måste därför nödvändigtvis ske successivt. Vi ha därför icke kunnat vara med om kommunisternas förslag, att arbetslöshetskommissionen utan vidare skall slopas.

När man ser på den kungl. propositionen, så finner man, huru stort antalet arbetslösa har blivit från år 1925 fram till 1931. Arbetslösheten har blivit onormalt stor, den tenderar till att bli, som jag nyss nämnde, permanent. Det förefaller, som det inte skulle finnas någon möjlighet för oss att återkomma till de förhållanden, som tidigare rådde, då det endast var fråga om ett ringa fåtal arbetslösa. Av det stora antal arbetslösa i januari 1931 har endast 43.1 procent kunnat beredas arbete. Detta arbete har varit kommunalt, statligt eller statligt-kommunalt nödhjulsarbete. Dessutom ha understöd utgått. Vi mena, att det blir en för stor grupp av arbetslösa, som här lämnas alldeles utanför. Kraftiga åtgärder måste därför vidtagas för att se till, på vilket sätt man kan nedbringa denna stora grupp, som icke nu kan erhålla hjälp. Vi tro att det skulle kunna vara möjligt att genom ett klokt förutseende, genom planläggning av en del arbeten komma fram till att åtminstone i viss mån råda bot för det onda. Vi vidhålla givetvis vårt andra krav på att i första hand understöd bör utgå i form av arbetslöshetsförsäkring. Jag skall icke vidare ingå på den saken; det är en fråga som tidigare diskuterats i kammaren, och det kan vara onödigt av mig att här draga in den.

Med de synpunkter jag nu framhållit och de motiv jag sökt utveckla ber jag, herr talman, att i fråga om statsutskottets utlåtande nr 151 få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Malmö.

Vad sedan angår statsutskottets utlåtande nr 152, vill jag säga, att vi ha kommit i den lyckliga situationen, att vår ståndpunkt blivit utskottets förslag. Jag har sålunda på den punkten endast att yrka bifall till vad utskottet där hemställt om.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag kommer att under detta sammanträdes lopp avlämna en kungl. proposition, som upptager nya beräkningar av vissa inkomster i riksstaten för budgetåret 1931/1932. Jag lämnar där först en redogörelse för utfallet av den löpande

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*

(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

statsregleringen, varefter jag övergår till att erinra om vad som finnes anført i statsverkspropositionen och slutligen lämnas de nya beräkningar, jag nyss antydde.

Enligt den uppställning, som i denna proposition återfinnes, kommer efter all sannolikhet det löpande budgetåret att visa en brist, som blir mindre än vad jag vid finansplanens uppgörande beräknade. Om alltså detta i viss mån låter förhoppningsfullt, så te sig förhållandena omfattande budgetåret 1931/1932 sämre än vad som var fallet, då statsverkspropositionen avläts. Om jag utgår ifrån nu kända siffror beträffande utgifter och tar hänsyn till de nya siffror, som framkommit efter undersökningar och inhämtande av uppgifter från myndigheter och verk, så uppstår en brist på något över 12 miljoner kronor, som skulle täckas, utöver vad som beräknats i riksstatsförslaget. Jag har i denna proposition utgått ifrån samma förutsättning som jag gjorde vid finansplanens uppgörande, nämligen att icke framställa förslag om några förhöjda skatter. Jag fortsätter därför på samma väg som då och anvisar medel ifrån kassafonden och amorteringsfonden. I statsverkspropositionen och finansplanen upptogs bland inkomster från kassafonden och amorteringsfonden ett sammanlagt belopp av nära 37 miljoner kronor. Enligt de nya beräkningarna och den delvis nya plan, som där framlägges, skulle av besparade medel tagas i anspråk ett belopp av i det närmaste 49 miljoner kronor. Här framställles nu ytterligare ett krav på statskassan. Statsutskottet har, som den föregående ärade talaren påpekade, föreslagit en höjning av anslaget för beredskapsarbeten från 3 miljoner till 20 miljoner kronor. De 3 miljonerna äro inräknade i mina kalkyler, men jag har givetvis ej tagit med i mina beräkningar ytterligare 17 miljoner. Jag önskar vidare påpeka, att när budgeten är så ansträngd, att den tager i anspråk besparade medel till ett belopp av bortåt 50 miljoner kronor, så synes det mig vara fullkomligt hopplöst att kunna ännu mera utöka utgifterna med ett så stort belopp som ifrågasättes. Jag skall inte gå in på frågans sociala karaktär i annan mån än att jag skall för kammaren påpeka vilka siffror, som för det löpande budgetåret representera i stort sett samma ändamål, som de belopp för kommande budgetår göra, som vi nu diskutera. Förra årets riksdag anvisade till allmänna arbeten, d. v. s. till arbetslöshetens bekämpande, ett belopp av $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Detta års riksdag har som bekant för det löpande budgetåret anvisat ytterligare en summa av 4 miljoner kronor, alltså tillsammans $6\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Jag påpekar, att utöver dessa $6\frac{1}{2}$ miljoner kronor komma inga anslag för allmänna arbeten under det löpande budgetåret utöver dem som äro av mera ordinarie slag, nämligen för vägförbättringar och vägarbeten, vilka utgå av automobilskattemedel. Ser jag däremot på vad som blivit föreslaget och redan beslutat av riksdagen för nästa budgetår, blir detta belopp många gånger högre. Jag erinrar om att av Kungl. Maj:t är föreslaget 10 miljoner kronor i form av arbetslöshetsanslag, ytterligare de nu omdiskuterade 3 miljonerna till beredskapsarbeten samt vidare $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor till förslag för inköp av smågatsten. Jag tror, att man har rätt att dit också räkna de 2 miljoner kronor, som blivit anslagna för tecknande av aktier i Kalix träindustriaktiebolag, då det nämligen är alldeles uppenbart, att därest denna teckning icke blivit verkställd, vi hade haft att med andra medel bistå den del av befolkningen däruppe, som genom total nedläggning av driften skulle ha råkat i ett fruktansvärt tillstånd av arbetslöshet och nöd. Jag kan också, med åberopande av den motivering, som herrarna på gotlandsbanken använde, när det gällde att genomdriva ett anslag på nära en halv miljon kronor till Fårösunds uppreisande, lägga till detta belopp. Man anförde nämligen då, att detta arbete motiverades bland annat därav, att det skulle minska arbetslösheten, i varje fall bereda arbetstillfällen. Förutom dessa mer eller mindre socialt färgade anslag erinrar jag om det stora belopp

av 23 miljoner kronor, som blivit anvisat för påbörjande av elektrifiering av banan Järna—Norrköping—Malmö med flera linjer. Sammanslår jag dessa siffror, kommer jag till ett belopp av nära 42 miljoner kronor, som denna riksdag visserligen ännu inte har beviljat men, som jag förutsätter, kommer att bevilja för ifrågavarande ändamål. Jag erinrar vidare om, att automobilskattemedlen för det löpande budgetåret blivit beräknade till 47 miljoner kronor. Dessa utgå ju i mycket stor utsträckning till rena arbetslöner. Motsvarande siffra för det kommande budgetåret är beräknad till 52 miljoner kronor, alltså 5 miljoner kronor mera än siffran för det löpande budgetåret. Jag vill med detta påpeka, att för det kommande budgetåret riksdagen redan har anvisat, eller kommer att anvisa medel i väsentligt större utsträckning än för det löpande budgetåret. Jag anser för min del detta vara fullt naturligt och riktigt och jag tillägger nödvändigt i den situation, som vi för närvarande befinna oss i. När vi ha dessa stora anslag ställda till Kungl. Maj:ts och myndigheternas förfogande, så synes det mig dock vara rimligt, om man inte går utöver detta belopp utan stannar vid vad Kungl. Maj:t i detta hänseende begärt. Jag måste, herr talman, för min del tillägga, och jag styrkes i denna uppfattning för var dag som går, att vi ha ett svårt år efter detta. Det finns anledning att tänka på situationen då också, så att man något fördelar möjligheterna att bisträcka de arbetslösa och de nödställda i landet. Vi skola inte uttömma alla resurser under vare sig det nuvarande eller det kommande budgetåret.

Min personliga inriktning till dessa frågor har jag många gånger antytt. Det är den mest välvilliga, som jag vågar påstå någon kan hysa, ty jag sätter nödvändigheten att hjälpa och stödja de svagaste framför så ofantligt mycket annat, som vi behandla här i riksdagen, att jag icke kan motsätta mig ganska långt gående krav i detta hänseende. Men jag har med mitt anförande endast velat säga, att man måste taga hänsyn till läget, sådant det är, och icke förbruka resurserna till den grad att, om vi stå inför en ännu svårare situation, vi icke äro beredda att hjälpa i den utsträckning, som kan och måste anses vara nödvändig.

Herr Järte: Herr talman! Mot den bakgrund, som herr finansministern nyss upprullat beträffande vårt statsfinansiella läge, framstår den majoritet, som står bakom statsutskottets utlåtande nr 152, i sin rätta drastiska belysning. Jag tror dock inte, att vare sig herr finansministern eller riksdagen fick någon chock, när de läste, att denna majoritet påyrkar säger och skriver icke mindre än 20 miljoner kronor för dessa beredskapsarbeten. Granskas utlåtandet närmare, finner man nämligen, att statsutskottets majoritet är av artificiell natur, tillkommen genom vårt voterings sättets mysterier och kanske även genom propositionssättet inom utskottet. Bakom reservationen om rent *avslag* på äskandet om 3 miljoner kronor till beredskapsarbeten står statsutskottets relativa majoritet, nämligen tio högermän och bondeförbundare samt en folkfrisinnad. Jag tror inte heller, att man på socialdemokratiskt håll vare sig då motionen framlades hade eller nu har några stora förhoppningar på att få igenom sitt yrkande, vilket i så fall måste som konsekvens, för att budgeten för instundande budgetår skall gå ihop, medföra oundgängliga skattehöjningar. Det finns näppligen något sämre sätt att bekämpa arbetslösheten än att vidtaga skatteökningar under innevarande svåra depression ty det är en öppen socialekonomisk fråga, huruvida inte hela den statliga understödsverksamheten, kanske i grund och botten åstadkommer en *större* ökning av arbetslösheten, än man skulle kunna räkna med, för den händelse staten begränsade sin understödsverksamhet. Så ligger saken ur teoretisk socialekonomisk synpunkt. Men vi veta alla, att i västerlandets kulturstater anses samhället ha förpliktelse att, trots dessa ovissa nationalekonomiska konsekvenser, bispringa dem som drabbas av arbetslöshe-

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.

(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

tens olycka, så långt det låter sig göra med hänsyn till det allmännas tillgångar.

Herr finansministern omnämnde i sin exposé de väldiga utgifter, som det allmänna numera har för offentliga arbeten, särskilt under instundande budgetår, vilket ju, såsom han med rätta framhöll, gör det socialdemokratiska yrkandet ännu mera i sak obehövt. Men i sin skildring av vad som belöper på innevarande budgetår för detta ändamål omnämnde han bara i förbigående, såsom knappast vidkännande saken, de stora miljonbelopp, som numera anslås för vägarbeten i vårt land. Detta berördes i statsutskottets utlåtande i fjol, då vi som voro reservanter mot det skrivelseförslag, vilket ligger till grund för den nu föreliggande propositionen om beredskapsarbeten, just med siffror påvisade, att före kriget, år 1913, utgick ett belopp av cirka 23 miljoner kronor här i landet för vägväsendets underhåll och utveckling, under det att motsvarande siffra i fjol var 80 miljoner kronor, och i år har beloppet säkert ytterligare ökats. Det är alltså en fyrdubbling på mindre än 20 år, vilket, även med hänsyn tagen till penningvärdets fall, visar, att här år för år automatiskt beredas massor av arbetstillfällen, som ovillkorligen äro ägnade att lindra arbetslösheten såväl för ortsbefolkningen själf — och det behövs kanske i främsta rummet med hänsyn till de tryckta förhållanden, som råda inom jordbruket — som jämväl för den ordinarie grovarbetarstam, som rekryterar väg- och vattenbyggnadskåren i vårt land. Man kan inte förbise, menar jag, vilka miljonbelopp det här rör sig om. De måste också medräknas, då man undersöker, vilka prestationer det allmänna är berett att även instundande budgetår göra på detta område, utöver de summor som beviljas för arbetslöshetskommissionens verksamhet, för nyteckning av Kalixaktier, för beställningar inom stenindustrin o. s. v.

I beaktande av dessa många vägmiljoner och till den ansvällning av statens ordinarie affärsverksamhet, som elektrifieringen av södra stambanan medför, ter sig detta anslag på 3 miljoner kronor under särskild utgiftstitel, beredskapsarbeten, desto mera onödigt. Det är nämligen så, vilket också framhålles i reservationen, att man på grund av organisationsförhållandena på detta område — vilket också anmärkts av sakkunniga enskilda korporationer, särskilt entreprenörföreningen — inte kan med någon säkerhet räkna med att dessa beredskapsarbeten komma att lindra arbetslösheten hos just de kategorier, som äro värst därana, nämligen de som drabbas av *konjunkturarbetslöshet*. De arbetslösa industriarbetarna komma med nödvändighet att stå utanför dessa beredskapsarbeten. Och den efterföljd, som herr statsministerns uppfinning vunnit inom Stockholms kommunala förvaltning, där man som bekant under innevarande vinter lämnat de statskommunala reservarbetena och slagit in på att bevilja anslag för kommunala beredskapsarbeten, alltså intaga arbetslösa i kommunens ordinarie arbeten till avtalsenliga löner, har visat, att då måste man gallra de arbetslösa för att få kvalificerat folk, tränade grovarbetare, som kunna göra skäl för denna högre lön. Det medför i sin tur, att då premieras grovarbetarna, vilka under vanliga förhållanden merendels ha lättast att draga sig fram, därför att de kunna taga ett arbete var som helst, till förfång för just yrkesarbetarna. Det är dessa senare, som bli ställda utanför. Det visar sig också i Stockholm, att detta system med kommunala beredskapsarbeten, vilket i Stockholms stadsfullmäktige har bekämpats inte minst av de folkfrinnade ledamöterna, har lett till att fattigvården får i ökad utsträckning taga sig an dessa andra arbetslösa.

Det är därför som dessa ifrågavarande 3 miljoner kronor inte komma att göra en insats för att hjälpa de mest behövande bland de arbetslösa, vilket deras placering på arbetslöshetskommissionens konto skulle kunnat bättre garantera. Några av oss reservanter voro inte heller i statsutskottet främmande för den tanken att, för den händelse man ville avstå från denna förflugna idé med be-

redskapsarbeten, eventuellt öka anslaget till arbetslöshetskommissionen med 3 miljoner kronor, då man, som sagt, skulle vara viss om att de skulle komma till bättre nytta för bekämpande av arbetslöshetens ekonomiska verkningar. Men den tanken fick förfalla, därför att de tre folkfrisinna ledamöterna i utskottet vidhöll regeringens linjen.

Betänksamheten mot dessa beredskapsarbeten har fått ökad näring genom den drabbande kritik, som förslaget fått röna från de allra flesta av de hörda myndigheterna och från de mest kompetenta av dem. Så skarp vederläggning av ett förslag, som t. ex. socialstyrelsen och arbetslöshetskommissionen ägnat detsamma, förekommer sällan. Nu vill jag för min del säga, att det är inte den omständigheten i och för sig att dessa myndigheter gå emot förslaget, som bestämmer mitt omdöme, utan jag prövar deras argument. Och var och en, som läst propositionen, och fått del av de saxhugg, som där verkställts i myndigheternas utlåtanden, har fått det mest sakliga stöd för sin övertygelse, att här föreligger en *överflödigt åtgärd* ur den sakliga arbetslöshetspolitikens synpunkt.

Vilka motiv, som i vårens svaga stund för ett år sedan föranledde denna tankeframläggande, yttrade jag mig om från denna plats vid det tillfället, och de ligga så i öppen dag, att den saken inte behöver ytterligare debatteras. Men den omständigheten, att saken framkom just då, och den förnöjelse, som planen har väckt på det håll, där man ivrigast kritiserar arbetslöshetskommissionen, ger en det intrycket, att här gäller det nog mindre att med dessa 3 miljoner och med denna nya utgiftstitel bekämpa arbetslösheten än att på det viset bekämpa — arbetslöshetskommissionen!

Den tanken är naturligtvis alldeles främmande för Kungl. Maj:t. Men det politiska resultatet är i varje fall detta. Därför, herr talman, är det, som jag beträffande utskottets utlåtande nr 152 yrkar bifall till reservationen.

Vad åter angår det föregående utlåtandet, nr 151, varvid den förste ärade talaren, herr Jansson i Falun, uppehöll sig, yrkar jag bifall till statsutskottets hemställan. Ty där tillhör jag majoriteten, vilken utan förbehåll tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag. Vad reservationen angår, finner kammaren, att man är ense om ett belopp av 10 miljoner kronor. Men i reservationen framföras de gamla krav och önskemål, som vi hört ventileras här varje år från socialdemokratiskt håll och vilka herr Jansson i Falun nu ånyo föredrog. Man önskar en ökning av kontantunderstödsverksamheten. Jag är övertygad, att där sådan kontantunderstödsverksamhet är nödvändig, blir den medgiven — utom i sådana fall som i Stockholm, där vederbörande öppet sabotera den statliga arbetslöshetspolitiken. Ty det är väl klart, att ett statsorgan inte gärna kan i sådant fall med bibehållen självaktning gå med på kontantunderstöd med statsbidrag. Vidare är det det gamla önskemålet om konfliktdirektivens uppmjukning. Den saken är inte alls aktuell. Slutligen är det frågan om dispensförfarandet för de säsongarbetare, som enligt gällande bestämmelser äro uteslutna från arbetslöshetshjälp. Säsongarbetarna arbeta under sådana förhållanden, att de i sin högre lön ha kompensation för den nödvungna sysslolösheten under den döda säsongen, vilken döda säsong numera tack vara förbättrade tekniska metoder alltmer förkortas, såsom fallet är inom byggnadsbranschen. Men eftersom hela detta statliga hjälpförfarande beträffande de arbetslösa är baserat på behovsprincipen, så innebär det som konsekvens, att, när nu såsom under den förflutna vintern skogsbruket har varit svårt hemsökt av depressionen på grund av kända förhållanden, skogsarbetarna och flottningsarbetarna på olika orter få vid behov dispens av arbetslöshetskommissionen och sålunda bli fullt jämställda med de arbetslösa, som tillhöra andra yrkesgrenar, vilka icke beröras av gällande restriktioner. Vid sitt bifall till propositionen om ett förstärkningsanslag på 4 miljoner kronor uttalade riksdagen, att den visste, att sådan

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

dispens gavs av kommissionen. Och när saken nu behandlats i statsutskottet, har man ytterligare fått visshet om att sådant dispensförfarande tillgripes och vid behov vinner kommissionens bifall. Sålunda, där det råder verkligt behov för säsongarbetarna, bli de hjälpta på samma sätt som arbetare inom andra yrkesgrenar. Det behövs därför ingen särskild ytterligare påpekan därom från riksdagens sida.

Herr talman, jag yrkar sålunda bifall till reservationen om avslag å förslaget om beredskapsarbeten samt bifall till utskottets hemställan beträffande anslaget till arbetslöshetskommissionen.

Med herr Järte förenade sig herr *Person* i Fritorp.

Herr **Danielsson**: Herr talman! Vi debattera ju nu i ett sammanhang statsutskottets utlåtanden nr 151 och 152. Och det har jag ingenting emot, utan tvärtom, i fall det kan förkorta debatten. Och jag skall för min del inte särskilt bidra till att förlänga den. De båda ärendena hänga ju också intimt tillsammans.

Beträffande utskottets utlåtande nr 151 är det ju så, att anslagsbeloppet är detsamma i utskottets hemställan och i reservationen. Det är endast i fråga om motiveringen som reservanterna skilja sig från utskottsmajoriteten. Och dessa reservanter i utskottsutlåtandet nr 151 hänvisa ju till nästföljande utlåtande, där de i stället ha gått in för ett anslagsbelopp på 20 miljoner kronor. Vad nu beträffar utskottets utlåtande nr 151 skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan. Vi anse, att vad reservanterna där anfört om att en del arbetslösa skulle vare utestängda från att få arbete är besvarat därigenom att utskottet uttalat, att ett mera utvidgat dispensförfarande skall äga rum för just de svårt ställda grupper, som herr Jansson i Falun talade om och som föranlett reservanterna till den motivering, de framlagt.

Vad statsutskottets utlåtande nr 152 beträffar, ger det väl kanske anledning till en större debatt. Jag för min del anser, att man skall föra frågan till de proportioner den verkligen har, och jag tror, att den politiska debatt, som ännu ej förekommit här i kammaren men ganska intensivt förts i tidningspressen, skjuter över målet. Vad är det, som regeringen här föreslagit i sin proposition och de flesta av statsutskottets ledamöter i en eller annan form givit sin anslutning till? Jo, det är något, varom riksdagen många gånger talat och begärt, att man under så svåra tider — jag behöver ej peka på att tiderna äro svåra i närvarande stund, och att man ej kan skönja någon ljusning utan tvärtom — skall söka hjälpa människorna att leva, och att vissa anslag skola ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att söka lindra, i den mån det kan ske, arbetslösheten, så att man lättare kan komma igenom kristiden. Man har här sagt, och det har man pekat på, då man skrämmer för nya påhitt här i kammaren och ännu mera i tidningspressen, att det är synnerligen farliga saker man slår in på. Ja, det är ju så, att extra svåra förhållanden kräva extra åtgärder. Den saken torde vara ofrånkomlig, och jag vill i det sammanhanget påpeka, att riksdagen nyligen nära nog enhälligt, med lika stark anslutning från alla partier, gick in för att anslå $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor till upphandling av smågatsten. Det var något alldeles särskilt detta, och jag tycker, att alla de, som voro med om det förslaget, ej skulle ha så mycket att invända mot, att ett anslag av 3 miljoner kronor ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas på ett sätt, som mera smidigt kan anpassa sig efter regeringens direktiv. Man kommer kanske att invända, att därigenom har riksdagen i viss mån av sagt sig kontrollen över dessa medels användande, men den har ju möjlighet att sedan pröva, hur dessa medel använts, och vid kom-

mande riksdagars anslagsbeviljande rätta sig efter vad man då finner lämpligt.

Vad nu angår statsutskottets förslag i utlåtandet nr 152, innebär det ett beviljande av ett anslag på 20 miljoner kronor. För min del måste jag säga, att det är alldeles omöjligt att gå med på en sådan summa. Finansministern har ju här framlagt den ekonomiska situationen och framhållit, vad vi ha beslutat eller äro i färd med att besluta. Under sådana förhållanden skulle det vara synnerligen betänkligt att gå in för ett förslag, som måste medföra en ofrånkomlig skattehöjning. Och däri vill jag instämma med herr Järte, att en skattehöjning har benägenhet att genom näringslivets försvårade utkomst-möjligheter öka arbetslösheten.

Vad sedan angår arbetslöshetskommissionen, dess uppgifter, dess organisation och dess framtid, skall jag ej närmare gå in på den saken. Vi, som ej äro med om statsutskottets utlåtande utan ha den uppfattningen, att vi visserligen icke kunna vara med därom, men ändå ej gå på rent avslag utan vilja stödja Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag på 3 miljoner kronor, vi mena, att det är för tidigt att gå in på den saken nu, om denna arbetslöshetskommission skall fortfara. Vårt tillstyrkande av ett anslag på 3 miljoner kronor till dessa arbeten innebär således ej någon prickning av arbetslöshetskommissionen som sådan, det betyder ej något ställningstagande gentemot arbetslöshetskommissionens metoder. Sedan får framtiden visa, i vad mån nva anordningar med denna arbetslöshetskommission kunna komma att visa sig behövliga, nyttiga och nödiga. Hela frågan om arbetslöshetens orsaker och förekomst, möjligheten att bota densamma, ligger under utredning, och vi, som stå för reservationen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, anse, att man under nuvarande förhållanden, när denna stora utredning pågår, ej bör taga ställning till några ändringar härvidlag.

Nu har i den starka reservation, i vilken påyrkas avslag även på Kungl. Maj:ts förslag, framförts som motiv, att man ej skall slå in på nya principer, när hela detta stora och svåra problem ligger under utredning. Men arbetslösheten ökas, svårigheterna äro stora och ett förslag, sådant som det utformats i den kungl. propositionen, som delvis avviker från utredningsmännens uppdrag, kan ej föregripa kommande åtgärder. Man står helt och hållet fri och obunden att, när den stunden är inne, pröva, vilka nya åtgärder som i ena eller andra avseendet kunna vidtagas till lösande av arbetslöshetens svåra och oerhört invecklade problem.

Jag tror, att man bör se saken sådan den är och ej blåsa upp den till större dimensioner, än den i verkligheten har. Ser man den så med objektiv prövning, tror jag, att man lugnt kan gå in för dessa åtgärder, som nu av Kungl. Maj:t äro föreslagna. Jag tror, att man något för mycket låter fantasien skena iväg, då man menar, att genom ett insläende på dessa vägar ger en dålig makt ett finger, som sedan tar hela handen.

Herr Järte nämnde något om förhållandena i Stockholm, och hur man där ordnat detta. Ja, Stockholm får ju sköta sina saker, och det gör den staden oss förutan. Jag tror emellertid ej, att Stockholms stadsfullmäktige slagit in på de vägar, de valt för att bekämpa arbetslösheten, just därför, att riksdagen i fjol begärde en utredning om vissa former för beredskapsarbeten. Jag tror således, att man här lugnt kan gå in för att bevilja den summa regeringen begärt eller 3 miljoner kronor. Denna är påyrkad i en reservation, som är bifogad statsutskottets betänkande nr 152, en reservation, som är under-tecknad av herrar Kvarnzelius och Rosén samt under-tecknad.

Jag ber, herr talman, att, vad angår statsutskottets utlåtande nr 152, med dessa ord få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Kvarnzelius m. fl.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.

(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! De socialdemokratiska framställningarna i arbetslöshetsfrågan till årets riksdag avse, liksom tidigare framställningar, särskilt två saker, dels att det skall beträffande de arbetslösa hjälpas mera, och dels att det skall hjälpas på ett bättre sätt.

När jag slog upp en av morgontidningarna i dag, mötte mig en rubrik, som lydde ungefär så: »Rekordartade arbetslöshetssiffror.» Där förmäldes, att på 100 lediga platser var det ungefär dubbelt så många sökande. Jag tror, att om man kunde få en fullt uttömmande statistik, skulle man få en ganska skrämmande bild av arbetslöshetens nuvarande omfattning. Men hur mycket siffror än kunna tala, tror jag, att kännedomen om, hur folket i t. ex. de norrländska bygderna ha det, talar ett ännu värre språk. En av våra tidigare kamrater här i andra kammaren, herr Helmer Lagerkvist, har i ett par brev till mig skildrat förhållandena däruppe. Denna skildring visar, att nöden verkligen i bokstavig mening är skriande, och att folket är bragt till förtvivlan. Jag tror, att den rörelse, som går igenom arbetarleden i dessa dagar, ej minst kan förklaras av den förtvivlade ställning, under vilken människor leva. Herr Lagerkvist berättar bl. a., att på många håll har det gått därefter, att man har börjat så att säga försöka sova bort svälten. För att klara sig på det lilla, som man har råd att äta, försöker man att ligga så mycket som möjligt. Som herr Lagerkvist framhåller, går detta något så när för de äldre, som efter långt lidande lärt sig att resignera, under det att barnen ha mycket svårt att förstå, att man på det sättet skall nödgas söka undgå svälten i, som herr Lagerkvist med bitterhet säger, »det bästa av samhällen». För min del är jag övertygad om, att man från många trakter i vårt land kan få liknande skildringar, som säga oss, att f. n. läget bland de arbetslösa är så förtvivlat, att kravet på en bättre hjälp, en hjälp i ökad utsträckning från statsmakternas sida är mera motiverad än det varit på länge.

En annan sak, som motiverar ytterligare åtgärder från statsmakternas sida, är, att även kommunerna på många ställen ha bragts i ett förtvivlat läge och ej längre se några utvägar att på ett tillfredsställande sätt hjälpa dem, som på grund av arbetslöshet ej kunna klara sig själva. Jag har framför mig bl. a. en skrivelse från ordföranden eller, kanske jag skall säga, den förre ordföranden i arbetslöshetskommittén i Långsele, däri han vänder sig till länsstyrelsen med avsägelse av sitt uppdrag. Jag bör kanske förutskicka, att denne man ej är socialdemokrat utan i politiskt avseende tillhör ett annat läger. Det kan hända, att denna omständighet gör er mera benägna att beakta vad han skriver: »Situationen här är fullkomligt hopplös», skriver han. »Enligt sista rapporten voro 290 arbetslösa anmälda och av dessa äro mer än hälften familjeförsörjare. Om kommunen själv skall huvudsakligen svara för hjälpen, är ruinen ofrånkomlig. Friktionen mellan de hjälpbehövandes krav och förmågan att hjälpa blir alldeles omöjlig. Den, som har hjärta i kroppen, kan ju ej heller se folk svälta ihjäl. Inom alla partier är det ju ett allmänt önskemål, att staten skall träda emellan på ett effektivare sätt. Men det verkar, som man på det hållet icke uppmärksammat, hur förtvivlat läget verkligen är. Vi ha huggit 5,000 kubikmeter ved, slagit ett par hundra kubikmeter makadam och utfört en del vägarbeten, men vägarna ligga ju i den öppna marknaden, så med den sortens hjälparbeten är man icke mycket hjälpt. Långsele består mest av mindre jordbrukare, skuldsatta över öronen. De kunna icke bära de ökade skatterna. Till de 150 familjeförsörjare, som ha bidrag, utbetalar kommunen ur egen kassa varje vecka inte mindre än 1,080 kronor. Att märka är också, att i vart och ett av dessa hem gå 3 à 4 fullvuxna gossar utan arbete och förtjänst. Genom uppvaktningen för statsmakterna häromsistens fick man ju igång skidbacken i Hallstaberget, och nu ha 10 kunnat placeras där, och 10 få börja i nästa vecka, men de många, som inte kunna få någon hjälp alls? Till följd av

konflikten vid de Versteeghska verken har också en hel del jordbrukare här blivit utan arbete. Inalles äro ungefär 600 av kommunens 3,000 invånare direkt berörda av arbetslösheten.»

Denne man har i det längsta försökt att hålla ihop det arbete, som anförtrotts arbetslöshetskommittén. Han har bragts till den uppfattningen, att det ej längre är möjligt, och han har då av sagt sig uppdraget. Jag kan i det sammanhanget nämna, att till mig kom för en tid sedan ett förslag, som gick ut på, att man skulle låta samtliga ledamöter av arbetslöshetskommittéerna från socialdemokratiskt håll utträda ur dessa kommittéer för att på ett allvarligt sätt markera, hur förtvivlat läget är. Det är självklart, att vi avrådde från ett sådant steg. Men att tanken kan uppkomma bestyrker ytterligare, att man inom många kommuner kommit till bristningsgränsen. Detta gäller ej bara de norrländska kommunerna, även om där finnas de största svårigheterna. Det gäller även kommunerna söderut. Jag har här ett brev från Älmhults kommunalfullmäktiges socialdemokratiska grupp, som visar, hur arbetslösheten ökats genom smäglasindustriens svåra läge. Och försök, som gjorts att förmå statsmakterna att göra något på grund av detta, ha ej lett till annat än vackra ord till deputationerna, ej till praktiska åtgärder. Det framgår av brevet, hur en sådan kommun som Älmhult anstränger sig till det yttersta för att hjälpa de arbetslösa, men att man mycket snart känner, hur ens förmåga är uttömd.

I detta sammanhang vill jag beröra en detalj, som man borde kunna ordna så, att man under nuvarande förhållanden ej onödigtvis irriterar. Det påpekas i skrivelsen, att man i närheten av samhället har ett stort vägarbete pågående, där man lyckats placera några av de arbetslösa från samhället. Emellertid har man begärt nya placeringar, och då har arbetslöshetskommissionen skickat arbetare från detta samhälle, ej till den närmast belägna arbetsplatsen, utan till Kosta, ganska långt därifrån, samtidigt som man har 100 platser lediga vid nämnda vägarbete. Nu har Älmhults kommun vidtagit den åtgärden att, för att de arbetslösa skola kunna vara tillsammans med sina familjer, anordna särskilda busstransporter mellan nämnda arbetsplats och samhället. Men i stället för att utnyttja dessa kommunens ansträngningar ordnar arbetslöshetskommissionen det så, att man skickar arbetarna bort från familjerna till en plats, där de få en inkomst, som ej gör det möjligt för dem att samtidigt försörja sig själva och de hemmavarande. Detta leder till att kommunen ytterligare betungas, i stället för att man genom att låta de arbetslösa, som kunna användas till nödhjulsarbete, gå till det först nämnda arbetet skulle bespara kommunen en sådan påfrestning. Det är endast en detalj, men jag har velat påpeka den, därför att den belyser, hur man, mitt under det kommunerna äro pressade till det yttersta, genom särskilda arrangemang gör det ännu svårare för kommunerna än det behöver vara.

Jag har velat med dessa exempel belysa, att läget verkligen är sådant, att det är fullkomligt befogat att här framställa krav på hjälp i större utsträckning än hittills lämnats. Och jag tror ej, att någon skall våga träda upp här och förklara, att ej staten har särskilda skyldigheter i detta avseende.

Jag kommer då över till den andra frågan, nämligen hur man skall kunna hjälpa på ett bättre sätt än hittills, hur staten skall kunna på rationellaste sätt fullgöra sina naturliga förpliktelser. Jag skall ej upptaga en diskussion om arbetslöshetsförsäkringen, men det är uppenbart, att försummelserna därvidlag göra, att vi befinna oss i större svårigheter än vi annars behövt hava. Hade man i god tid, som i andra länder, ordnat en rationell arbetslöshetsförsäkring, hade vi haft betydligt större möjlighet att komma till rätta med de extra svårigheter, som måste uppkomma i tider av stor arbetsbrist, även om man har arbetslöshetsförsäkring.

Vi ha föreslagit, att man beträffande den övriga arbetslöshetshjälpen skulle

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*

(Forts.)

gå andra vägar än vi följt under det sista årtiondet. Vi ha under sista tiden konstaterat, att den nuvarande arbetslöshetspolitiken lider av betydande brister. Den ger otillräcklig hjälp, trycker kommunerna hårt och skapar genom de hårda direktiven en stämning hos de arbetslösa, som ej kan vara till gagn för en lugn och god utveckling i samhället. Vi ha framför allt föreslagit, att man skulle ersätta den nuvarande arbetslöshetspolitiken genom att gå över till anordnande av allmänna arbeten i den offentliga marknaden i tider av stor arbetsbrist. Jag vill gärna markera, att vårt förslag till beredskapsarbeten icke blott avser att skapa ett nytt hjälpmedel vid sidan av hittills använda utan att detta förslag utgör ett alternativ till den nuvarande arbetslöshetspolitiken och att vi avse att genom genomförandet av detta förslag kunna föra över hela arbetslöshetspolitiken på bättre vägar än där man nu går fram.

Å andra sidan har det varit fullkomligt klart, att en avveckling av arbetslöshetskommissionen och dess verksamhet icke kan ske i en handvändning utan måste ske successivt och med försiktighet, och vi ha, samtidigt som vi föreslagit, att man skall anslå medel till beredskapsarbeten, också framfört krav beträffande den arbetslöshetspolitik, som föres av arbetslöshetskommissionen. Jag behöver icke uppehålla mig vid detta, då min partivän herr Jansson i Falun redan har motiverat vår ståndpunkt i detta avseende. Jag vill endast särskilt understryka, att det vore önskvärt att i dessa tider av förtvivlad nöd arbetslöshetskommissionen verkligen i större utsträckning använde möjligheten till kontantunderstöd i sådana fall, där man icke lämpligen kan placera de arbetslösa i nödhjälpsarbete.

Det finnes ingen anledning att här taga upp en längre diskussion om beredskapsarbetena. De invändningar, som gjorts av herr Järte, äro icke av den art, att de kräva ett utförligare bemötande. Man vill göra gällande, att dessa arbeten antingen komma att ytterligare bara försvara det allmänna läget eller att de icke komma att verka på något sätt effektivt i fråga om arbetslösheten. Jag finner för min del ganska uppenbart, att ju flera arbeten, som anordnas, ju flera människor som få sysselsättning, dess mindre arbetslöshet få vi, och då blir frågan endast den, om man kan ordna dessa allmänna arbeten på sådant sätt, att de verkligen suga upp de arbetslösa, och att icke deras igångsättande innebär, att man endast för över den arbetskraft, som annars skulle söka sig till andra områden. Det förefaller, som om man genom arbetsförmedlingen har tillräckliga möjligheter att kontrollera, att de verkligt arbetslösa i första hand komma i fråga, när det gäller sysselsättning vid beredskapsarbetena. Och om detta icke skulle visa sig tillräckligt, är det icke något, som hindrar, att man utfärdar sådana föreskrifter beträffande anvisningen av arbete, att en viss tids arbetslöshet berättigar, desto mera ju längre den är, till företräde, när det gäller anställning vid beredskapsarbetena. Det kan icke vara omöjligt att få en kontroll, som är tillräcklig. Och om vi konstatera, att statens utgifter för nödhjälpsarbeten bli väl så dyra som utgifterna för arbeten i allmänna marknaden, är det ganska uppenbart, att beredskapsarbetena icke bara är ett sätt att införa en humanare arbetslöshetspolitik, utan att det också är ekonomiskt klokare att gå över till dessa allmänna beredskapsarbeten än att fortsätta med en arbetslöshetspolitik, som lider av så uppenbara brister som den nuvarande.

Jag skall nöja mig med detta och komma över till finansministerns varningar. Jag förstår mycket väl, att finansministern anser sig böra ge kammaren upplysning om statsfinansernas läge, och jag anser, att han icke bara har rätt utan också skyldighet att varna kammaren för obetänksamma handlingar, när det gäller budgeten. Men jag är icke lika säker om att just i detta fall hans uppträdande var påkallat och motiverat. Den fråga, som framför allt måste besvaras, är, huruvida det behövs de medel, som ha krävts, för att staten skall

på ett rimligt sätt fullgöra sina förpliktelser mot de arbetslösa. Detta måste vara det primära. Är läget sådant, att det kräves utomordentliga åtgärder från statsmakternas sida för att hålla folket borta från nöden, för att förhindra, att kommunerna ruineras, är det fallet, måste man från den utgångspunkten bedöma, huruvida föreslagna medel äro nödvändiga, och konstaterar man, att dessa medel äro nödvändiga, måste de anskaffas. Det är icke en rimlig ståndpunkt att säga, att därför att vår budget är ansträngd skola människorna svälta och kommunerna ruineras. I utomordentliga situationer får man tillgripa utomordentliga åtgärder, och om det är klart, att dessa pengar behövas, något som enligt min mening är fallet, få pengarna anskaffas.

Detta tror jag icke är så svårt som finansministern vill göra gällande. Jag skall icke här diskutera frågan om nya skatter. Jag vill endast påpeka, att uppenbarligen har det varit mycket befogat, när man under de senaste åren från vårt håll har varnat för nedsättningar i skatteprocenten. Det visar sig nu, att man mycket väl hade behövt de medel i statskassan, som man ansåg sig kunna under de bättre åren avvara. Jag tror emellertid icke, att det är nödvändigt att för att tillgodose de krav, som framställts i det socialdemokratiska förslaget, tillgripa en förhöjning av skatteprocenten, men jag tvekar icke säga, att om den är nödvändig, så är det bättre, att detta sker, så att de, som ha något att betala skatter med, få betala, för att de, som ha det förtvivlat, skola få äta sig mätta. Jag tror emellertid icke man behöver anlita den utvägen. Det finnes andra möjligheter. Jag skall endast peka på en, som ligger nära till hands, och det är att anlita avsättningarna till rusdrycksmedelsfonden, där det förefaller mig, att man utan vidare kan taga i anspråk det hela. Man kan också i vissa fall anlita lånevägen. Vilketdera som bör ske kan det icke vara så svårt att komma till rätta med, när man går att göra upp statsregleringen. Och jag upprepar, att det avgörande får icke vara, om det blir brist i budgeten eller om den blir så och så stor, utan det primära måste vara människornas behov, och kunna de icke tillfredsställas på annat sätt än genom att låna pengar till beredskapsarbeten eller genom att anlita rusdrycksmedelsfonden eller genom att höja skatterna, så är i varje fall människornas behov det första och frågan om pengarnas anskaffande det andra. Jag tror man har möjlighet att anskaffa de medel som behövas för fyllandet av de behov, som måste fyllas, och ur denna synpunkt ber jag, herr talman, att få instämma i det av herr Jansson i Falun framställda yrkandet.

I detta anförande instämde herrar *Lindqvist* i Stockholm, *Eriksson* i Stockholm, *Johanson* i Stockholm, *Källman*, *Andersson* i Tungalsta, *Ahl*, *Borg*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Katrineholm, *Sjögren*, *Karlsson* i Vadstena, *Ward*, *Hermansson*, *Andersson* i Löbbo, *Jonsson* i Norrahammar, *Blomquist*, *Rosander*, *Magnusson* i Kalmar, *Werner*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Hällgren*, *Björklund*, *Björk* i Tryde, *Lovén*, *Andersson* i Malmö, *Vougt*, *Thomson*, *Sköld*, *Andersson* i Höör, *Törnkvist* i Bjuv och *Paulsen*, fru *Nordgren* samt herrar *Sjöström*, *Wigforss*, *Höglund* i Göteborg, *Mårtensson*, *Hansson* i Trollhättan, *Olsson* i Mellerud, *Brännberg*, *Karlsson* i Munkedal, *Weijne*, *Persson* i Tidaholm, *Andersson* i Prästbol, *Norling*, *Norsell*, *Vahlstedt*, *Uddenberg*, *Nilsson* i Örebro, *Olovsson* i Västerås, *Lindley*, *Olsson* i Gävle, *Högström*, *Johansson* i Sollefteå, *Pettersson* i Hällbacken, *Ericsson* i Sörsjön, *Berg*, *Hedlund* i Östersund och *Hage*.

Herr **Åqvist**: Herr talman! Jag har för avsikt att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i vad angår såväl statsutskottets utlåtande nr 151 som utlåtandet nr 152, men det finnes ett par punkter i den reservation, som är fogad till statsutskottets utlåtande nr 151 av herr Nilsson i Malmö m. fl., som jag

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.

(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

ber att få fästa uppmärksamheten på. De lyda så här: »Så länge arbetslöshetskommissionens verksamhet emellertid fortgår, synes det utskottet dock oavvisligt, att humanare regler än de, som för närvarande tillämpas av kommissionen, iakttagas. Särskilt måste anses påkallat, att lönerna till nödhjälpsarbete så avpassas, att de giva vid den i sådant arbete anställda skälig försörjning.» Jag kan sluta där. Jag anser, att det uttalande, som reservanterna där ha gjort, förtjänar beaktande. Det förhåller sig verkligen så, att ett stort allmänt missnöje har i vida kretsar, icke allenast hos arbetarna utan även bland de borgerliga, gjort sig gällande mot arbetslöshetskommissionens lönepolitik, såsom den utformats, särskilt för städerna, där levnadskostnaderna äro höga. Den självständige och duglige arbetaren, som nödgas ta nödhjälpsarbete, vänder sig icke gärna till fattigvården, och vi måste räkna det som en förtjänst hos dem, att de anse det som en skam att nödgas ta emot understöd från fattigvården, men ändock har en del av dem, som ha stora familjer, måst i rätt stor utsträckning göra detta, då den lön de emottagit i nödhjälpsarbetet varit alldeles för otillräcklig för en nödortftig försörjning.

Riksdagen har i skrivelse nr 291 av den 7 juni 1922 givit direktiv för arbetslöshetskommissionen, och jag vill anföra några rader ur den i vad gäller lönerna. Riksdagen säger, »att arbetslöshetskommissionen för varje särskilt fall torde böra fastställa med huru mycket en nödhjälpsarbetares löneförmåner skola understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden med skälig hänsyn därvid tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen». Då jag sålunda menar, att riksdagens mening icke kan ha varit, att lönerna skola sättas så lågt, att nödhjälpsarbetarna med familjer måste vända sig till fattigvården, är jag beredd anföra skäl för denna min mening. Jag tar bevisen från min hemstad, Örebro. Vi ha där haft avsevärd arbetslöshet. Vi ha ordnat nödhjälpsarbeten med bidrag från statens arbetslöshetskommission. De ogifta få vi i viss utsträckning sända till de statliga arbetena, men då vi sökt ordna arbeten inom kommunen, ha vi haft att följa arbetslöshetskommissionens bestämmelser om lönerna. Hur ställa sig dessa i Örebro? Tills i början av detta år ha vi fått betala en timlön av 50 öre och en dagslön av 5 kronor 30 öre. Ackordsförtjänsten skall vara så beräknad, att den uppgår till dagslönen. Om ackordsförtjänsten överstiger denna, måste ackorden revideras. Hur förfar arbetslöshetskommissionen, när den skall följa riksdagens direktiv och sätta lönerna för Örebro? Jag skall be att få nämna hur det förfors vid det sista tillfället, då lönerna reviderades av kommissionen eller under år 1930. Grovarbetarnas löner i Örebro ha efter uppgifter, som jag fått på arbetslöshetskommissionen, utgjort 1 krona i timmen, och på ackord uppgivas de förtjäna 10 kronor om dagen. Vid statens järnvägar är timlönen 1 krona 4 öre och lönen på ackord 11 kronor 18 öre. Vid Nya Asfaltbolaget är timlönen 1 krona 16 öre och lönen på ackord 12 kronor 50 öre. Vid Avos är timlönen 93 öre och lönen på ackord 8 kronor 50 öre. Efter den beräkningen borde ju utgångspunkten vara ungefär 1 krona i timmen. Jag skall tillägga, att kommunens arbetare i Örebro ha 1 krona 5 öre, men genom de förmåner kommunens arbetare ha uppgår timlönen till mellan 1 krona 15 öre och 1 krona 20 öre. Efter den beräkningen skulle man icke ha satt för hög lön, om man gått ut från att lönen i genomsnitt varit 1 krona i timmen och dagslönen kr. 10.50. Kommissionen har, som jag nämnde förut, tillämpat 5 kronor 30 öre i dagslön och 50 öre i timmen i timlön. Efter den revidering, som gjordes 1930, har lönen satts, att tillämpas från den 1 januari 1931, till 54 öre i timmen och dagslönen 5 kronor 75 öre. Jag kan icke få detta att stämma med de direktiv riksdagen angivit för arbetslöshetskommissionen. Det är alldeles omöjligt för mig att få detta att gå ihop. Det blir halva

lönen mot det, som gäller i öppna marknaden för grovarbetarna. Om kommissionen hade gått ut från 25 å 30 procent nedsättning av de löner, som gälla för grovarbetare, tror jag icke, att Örebro skulle ha haft någon berättigad anledning till missnöje med kommissionens lönepolitik. Stadsfullmäktige ha den 18 december 1929 beslutat att uppdraga åt drätselkammaren, som är arbetslöshetskommitté i Örebro, att göra framställning hos kommissionen om höjning av lönerna för nödhjälpsarbetarna. Detta beslut var fullkomligt enhälligt. I Örebro ha vi borgerlig majoritet i stadsfullmäktige, och jag kan ju säga, att flera av våra socialdemokrater, vilka äro dugliga och kloka kommunalmän, ha ingen annan önskan än att lönerna måtte bli höjda, men de önska icke få dem lika med de nu nämnda i öppna marknaden för grovarbetarna gällande lönerna. Vi fingo i uppdrag att uppvakta kommissionen, och det gjorde vi med anslutning från våra riksdagsmän herrar Lindgren, O. Nilsson i Örebro, Åkerberg och Ljunggren, och det var ingen meningsskiljaktighet därom att icke lönerna skulle höjas så att arbetarna skulle få en nödtorftig bärgning på dem. Denna framställning resulterade i att Örebro fick tillstånd betala förhöjning, som jag redan förut nämnt med 4 öre i timmen, och för ackord 45 öre om dagen.

Det är uppenbart att om förhållandena äro så — och jag har sett det på många platser i vårt land förekommer ett liknande handlingssätt — så är detta missnöje fullkomligt berättigat, och då vore det väl klokare och rikttigare att höja nödhjälpslönerna något, så att nödhjälpsarbetare med familj ej vore nödsakad att för sin nödtorftiga bärgning vända sig till fattigvården, än att framställa sådana krav, som nu ifrån socialdemokratiskt håll landet runt framkommit, att arbetslöshetskommissionen skall avskaffas och avtalsenliga löner skola utbetalas. Hur skall det för övrigt vara möjligt att gå med på en sådan framställning? Det är naturligtvis omöjligt. Jag har liten erfarenhet av detta, då jag varit ordförande i vår arbetslöshetskommitté samt suttit i drätselkammaren och stadsfullmäktige och därför haft att ta del av dessa frågor under årens lopp. Det finns en del av dessa arbetslösa, som naturligtvis icke i arbetsprestationer kunna jämföras med vanliga grovarbetare eller kommunalarbetare. Det finns åtskilliga, som sedan de varit med en tid, nog kunna komma upp i mycket bra arbetsprestation; och det är klart, att om ackorden sättas så att dessa kunna få sina ackord utan att ackorden sedan justeras nedåt, vore det tillfredsställande för dem. Men att till alla betala ut avtalsenliga löner anser jag vara en uppenbarlig orättvisa och uppenbart oriktigt.

Jag skulle här vilja till riksdagens protokoll få antecknad min mening i detta fall: Kommissionen bör ej vara så njuigg i bestämmandet av tim- och daglön och framför allt vad gäller de satta ackorden. Om en del arbetares förtjänster genom ackordsarbete, genom deras flit och duglighet också i nämnvärd grad skulle överstiga daglönen, så bör kommissionen tillåta detta. Därmed bortelimineras det allmänna missnöje som är rådande med kommissionens nuvarande förfarande i lönesättning och särskilt vid ackordssättningen.

Vad beträffar förslaget om beredskapsarbeten anser jag det vara klokt, att regeringen gått fram med största försiktighet på den vägen. Det är riktigt, att man prövat sig fram och gör ett försök att taga ut till sådana arbeten lämpliga arbetare ibland de arbetslösa, vilka sålunda kunna komma upp i bättre inkomster. Därför vill jag helt ansluta mig till regeringens förslag i denna framställning. Jag vågar vädja till arbetslöshetskommissionen att söka avvärja det berättigade missnöjet, höja nödhjälpslönerna något och därigenom skapa möjligheter till att fortsätta med kommissionens verksamhet. Under de år, jag haft att göra med kommissionen, måste jag verkligen säga,

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

att det varit till en verklig välsignelse för kommunerna att man fått denna hjälp och det statsbidrag, som kommunerna på det sättet kunnat få. Vi ha i vår stad i övrigt icke haft annat än god erfarenhet av kommissionens verksamhet. Jag har därför ingen anledning till annat än att uttala vårt erkännande för det stöd, den hjälp och förståelse, som i dessa hänseenden vi fått från kommissionen.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till utskottet beträffande utlåtandet nr 151 och till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen beträffande utlåtandet nr 152.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag tror, att efter det sista anförandet kunna vi komma överens om och konstatera, att sanningen beträffande nödhjälpslönerna är på frammarsch, och jag ber att få till alla delar understryka den uppfattning, som icke blott herr Jansson i Falun och herr Hansson i Stockholm utan sedan också herr Äqvist i Örebro förde fram. Det är en sak, som jag från denna plats vid flera tillfällen försökt att framhålla och jag vill med tacksamhet registrera, att nu har åtminstone en av de borgerliga kamraterna från Örebro län oförbehållsamt deklarerat, att det icke går för sig att förfara på det sätt, man hittills gjort. På fjärde avdelningen uti statsutskottet hade vi också nöjet att från en stor arbetsgivare inkassera ungefär samma yttrande, som herr Äqvist fällde, nämligen att när det gäller prissättningen på ett tillfälligt ackord måste det vara på det sättet, att det ackord, som en gång är satt, skall bestå. Jag vill understryka detta särskilt därför att här är det icke fråga om att man kan komma fram till några fasta ackordsprislistor utan man måste försöka träffa tillfälliga ackord, och det är en genomgående regel numera på arbetsgivarsidan, där man sysslat med dessa saker, att man släppt den gamla synpunkten, att om förtjänsten blir för hög, ackordet skall skäras ned. En överenskommelse är en överenskommelse, och den skall hållas. Detta medför också den fördelen ur arbetarsynpunkt och ur samhällets synpunkt, att dessa icke på detta sätt känna sig fullt så modlösa, som de göra, så utan värde, som de komma att känna sig, om varje deras arbetsprestation, som medför en slant extra utöver den uppritade linjalteckning, som kommissionen ställt upp, medför en nedsättning i ackordspriset. Jag säger, att det ökar deras känsla av att vara något värda, om de verkligen kunna få ut något i förhållande till arbetsprestationen. Det verkar fullständigt dödande på lusten att vilja nedlägga någon energi i arbetet, när man såsom det i allmänhet tillämpas från kommissionens sida blott drager ett streck över fliten, så att vederbörande få den uppfattningen, att det gör detsamma huru de sköta sig. Huru dåligt de än sköta sig kunna de icke få under den minimilön, som kommissionen bestämt även när det gäller ackordsarbete. Jag vill säga er, mina herrar, att detta är döden på framstegsandan hos Sveriges arbetare, något som är allt annat än uppbyggligt och allt annat än välrekommenderande.

Sedan är det en annan synpunkt, som jag skall be att få föra fram, och det är, att genom det sätt, på vilket man handhaft lönesättningen även nu, har det kommit att bli så, att en arbetare, som kommit ut i nödhjälpsarbete, fått allt svårare och svårare att kunna få anställning hos andra arbetsgivare i öppna marknaden. I många fall ha de själva bibragts den uppfattningen, att de äro värdelösa ur samhällets synpunkt. »Det är ingen som vill ha mig, trots att jag försöker göra mitt bästa», heter det. Det är hårt, att det skall finnas ett sådant system, som medför, att folk, som vilja arbeta och vilja göra rätt för sig, få den känslan att samhället icke värderar deras vilja att ärligt försörja sig själva.

Jag skall nu be att få säga något i fråga om kommunerna. Jag vill i det hänseendet inskränka mig till att instämma i vad herr Hansson anförde och

likaså i huvudsakliga delar till vad herr Åqvist yttrade. Jag skall endast tillägga att när svenska landskommunernas förbunds styrelse fick detta förslag till beredskapsarbeten, som sedan lades fram av Kungl. Maj:t, för yttrande, befanns det, fastän i det arbetsutskott, som avgav yttrandet å förbundsstyrelsens vägnar, tre olika partiåskådningar voro representerade, nämligen de moderatas, de frisinnades och socialdemokraternas, att vi fingo fram ett enhälligt utlåtande, däri vi tillstyrkte förslaget såsom det var lagt i princip. Vi uttalade oss icke om belopp eller dylikt utan tillstyrkte förslaget i princip. Jag tror, det vore skäl att i detta sammanhang annotera även detta.

Nu kanske jag får taga upp en liten detalj, som jag vet skall komma ifrån dem, som icke vilja vara med om utskottets föreliggande förslag i utlåtandet nr 152. I motsats till vad herr Åqvist anförde vill jag framhålla, att icke ens med avtalsenliga löner behöver det råda någon som helst tvekan om att de nätt och jämt få vad de behöva för att nödortfligen kunna klara sig utan att behöva anlita fattigvården. Jag har här i min hand ett avtal, som träffats den 9 april 1930 mellan Kungl. järnvägsstyrelsen, å ena sidan, samt Svenska järnvägsmannaförbundets och Sveriges väg- och vattenarbetareförbunds styrelser, å andra sidan. Vilka löner är det då, som skulle vara så avskräckande att tillämpa vid beredskapsarbetena och som faktiskt skulle komma att i stor utsträckning tillämpas? Jag skall strax komma till det. För dyrortsgruppen A, d. v. s. den rena landsbygden, där det enligt avtalet icke gäller så höga siffror, är det 76 öre per timme. Går jag till gruppen B, så är det 82 öre per timme och i gruppen C 89 öre per timme. Vad gör detta med den arbetstid per dag, som numera är vedertagen? Jo, det gör efter 76 öre i timmen 6 kronor 8 öre, efter 82 öre i timmen 6 kronor 56 öre och efter 89 öre i timmen 7 kronor 12 öre eller beträffande sistnämnda siffra ungefär det belopp, som herr Åqvist ansåg vara rimligt beträffande Örebro. Om jag här tillägger, att vid beredskapsarbetena, såsom man tänkt sig från Kungl. Maj:ts sida och även från utskottets sida — om jag bortser från beloppen — huvudsakligen komma att tillämpas A- och B-löner, så vågar jag dock påstå, att detta icke är mer än, vad vederbörande behöva med hänsyn därtill att det dock trots allt är fråga om säsongarbete och envar alltså har att tänka på att han under vintermånaderna ingenting kan förtjäna. Jag har velat anföra detta till protokollet därför, att det råder många villomeningar och spritts många villoläror om vad som verkligen utgår enligt detta kollektivavtal, så det vore på tiden, att man får de färskaste siffrorna intagna i riksdagens protokoll.

Sedan vill jag säga en sak till i anslutning till vad herr Hansson i Stockholm sade. Det är i alla fall så, att många, som skrivit och talat om den kris, som nu går över hela världen, förklarar, att det värsta av allt är dock den nattsvarta pessimism, som råder, och som håller tillbaka alla, som annars skulle ha lust att försöka. Då frågar jag: kan det vara rimligt, att den stora sammanlutning, som heter staten och som borde vara solidarisk med sina medlemmar och som väl borde ha rygg att bära åtskilligt, också skall visa en sådan pessimism, att man icke ens skall våga fullfölja vad riksdagen först redan år 1912 och sedan upprepade gånger skrivit om, nämligen att det bör ordnas så, att staten bör sätta igång med arbeten, som i alla fall komma att anmäla sig i en nära framtid, så att staten icke behöver vara med och konkurrera i en högkonjunkturtid och då passa på att få sina arbeten utförda i samma takt och på samma gång som alla andra vilja ha sina arbeten utförda? Kan det vara rimligt, att staten skall anlägga den pessimistiska synpunkten, att nu är det dåligt, så att nu skola icke vi heller göra något? Jag tror, att den andra vägen, den, som förut pekats på att man borde gå, är mycket riktigare. Tvärt emot vad som sägs i socialstyrelsens yttrande vidhåller jag bestämt, att det måste vara ägnat att motverka större utgifter i högkonjunkturtider, om man

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

i tid riktar sig in på vad som bör utföras och alltså vederbörande verksledningar ha sina olika anordningar färdiga, när det allmänna behovet inställer sig.

Varför vi från utskottets sida ansett oss kunna lägga i händerna på Kungl. Maj:ts ett så stort belopp som det här är fråga om, utan den vanliga tvekan, som man annars i dylika fall brukar hysa, beror därpå, att ingen herre vem som helst, finns som skulle kunna få handla så bestämmande utan det är Kungl. Maj:ts regering. Det är ingen herre vem som helst, som skulle få lägga fram förslag för regeringen utan de ansvariga ledningarna från respektive affärsverk, som det i huvudsak här gäller. Och jag kan få nämna, eftersom det icke varit tryckt i samband med propositionen, att när de sakkunniga läto göra en utredning om vad det för övrigt fanns i arbetstillfällena, gjordes en rundfråga till olika vederbörande och man kom fram till att det fordrades över 150 miljoner kronor för att tillfredsställa det behov, som de ansågo ligga så nära, att man redan nu kunde börja på att fundera på att utföra dem. Jag behöver blott nämna denna siffra så att ni kunna förstå, att i förhållande till de behov, som faktiskt föreligga, det här icke är fråga om något annat än ett mycket blygsamt belopp, när vi nu här från utskottets sida begära dessa 20 miljoner kronor.

Så frågas det naturligtvis — jag säger såsom herr Hansson — med en viss rätt enligt det berömda receptet: var skola vi taga dessa pengar? I detta avseende vill jag säga, att redan av statsrådets inkomstberäkningar framgår, att han själv har en reserv på icke mindre än 8 miljoner kronor på ett ställe, som han icke tar i anspråk, därför att han anser beloppet vara bra att ha för framtiden. Jag syftar i detta fall på riksräkenskapsverkets förslag beträffande inleveransen av riksbankens vinst. Då det alltså icke är fråga om något annat än att täcka skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och det förslag, som utskottet kommit till, alltså 17 miljoner kronor, och man här har finansministerns egna beräkningar, där han pekat på 8 miljoner kronor, återstår för mig bara att beträffande de andra 9 miljonerna säga, att om man fullföljde det recept, som professor Cassel så många gånger fört fram eller att kassafonden rimligen icke bör uppgå till mer än omkring 30 miljoner kronor, då möter inga svårigheter att på den vägen kunna finansiera detta förslag. Men härtill kommer att man kan göra såsom herr Hansson i Stockholm ifrågasätter — jag tror, att det dock var en felsägning av honom, när han talade om rusedrycksmedelsfonden men jag förstår vad han menade. Han menade nog, att man skulle i så brydsamma tider som dessa låta bli att göra den extra avsättning till statsskuldens amortering, som nu i en lång följd av år gjorts med tillhjälp av anslag ur rusedrycksmedelsfonden. Icke behöva vi hesitera för, var pengarna skola tagas, ty de finnas nog.

Jag vill sluta med att säga, att förra gången vi hade en likartad kris med den, som vi nu genomlida, hade vi den statliga inkomst- och förmögenhets-skatten uppe i en procentsats av ej mindre än 175. För närvarande har ju föreslagits av finansministern, att procentsatsen skall vara 145. Det är ju en väsentlig skillnad. Jag väntar nu att i fortsättningen få den invändningen, att man icke bör med skatter betunga näringslivet, men jag frågar: Kom icke näringslivet, jag höll på att säga, nästan snabbare i gång förra gången, fastän skattesiffran var så pass högt uppe som vid 175 procent, och har det syntts några som helst tecken på att det går raskare nu, då det i alla avseenden varit billigare att skaffa pengar? Anej, det är den där nattsvarta pessimismen, som i huvudsak tycks ha förmått göra sig gällande och som har medverkat till att man för närvarande, därest icke åtminstone staten går före med gott exempel i fråga om optimism, icke har att motse några vidare framsteg i fråga om igångsättandet av nya företag, som kunna suga upp den oerhörda

massa folk, som nu går fullständigt utan sysselsättning och utan möjlighet att försörja sig och långt mindre att försörja de sina.

Herr talman! Jag ber att få konstatera, som jag började med, att sanningen är på marsch. Den skrivbordsprodukt, som åstadkoms den gången man skrev dessa direktiv, kommer ganska snart att undanröjas, därför att de ansvariga för landsbygdskommunerna och städerna ute i landet komma att sätta in hela sin kraft på att få förhållandena ordnade på ett rimligt sätt. Jag är glad över att kunna konstatera, att en av de första i det borgerliga lägret, som här i dag slagit fast, att det icke är bra, som det är, utan galet, händelsevis också råkar vara representant för samma län som jag själv representerar, och där vi i flera avkrokar av bygden ha haft tillräckligt hårda erfarenheter för att veta vad vi tala om.

Sedan jag nu här försökt motivera min anslutning till herr Janssons i Falun yrkande, herr talman, så skall jag icke, om icke något alldeles särskilt kommer emellan, vidare upptaga tiden i denna kammare i dag.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Jag har ju råkat komma bland högern i denna fråga. Det är kanske olyckligt för mig, men jag måste följa mina egna åsikter.

Jag vill först erinra om vad herr Per Albin Hansson här för en stund sedan sade. Han sade, att vi måste förbättra förhållandena för de arbetslösa, han rekommenderade i vissa fall kontantunderstöd, och han nämnde också, att vi skulle kunna taga brännvinsmedel för att ge mat åt hungriga. Innehållet var ungefär detta, om icke precis orden. Ja, man skulle på det sättet komma därhän, att man rekommenderade åt folk att supa duktigt för att få in stora pengar i statskassan för att därmed kunna mata de hungriga i landet. Det vore en verkligt fin illustration till nutidens förhållanden.

Det var nu icke för att säga detta, som jag begärde ordet, utan det var för att deklarerar, att jag har en alldeles diametralt motsatt åsikt mot flera föregående talare i denna fråga. Jag har talat med många bönder, som ha klagat över att de inte kunde få behålla sina söner hemma vid jordbruket, utan dessa gå i stället till industrien och till statsarbeten och till tillfälliga, bättre avlönade arbeten. Tror nu någon, att om man går den väg, som Kungl. Maj:t här har föreslagit, d. v. s. att betala efter på orten gållande priser, att det skall bli bättre i det förhållandet? Nej, det blir naturligtvis så, att ännu flera bönder få svårt att behålla sina söner hemma. Min uppfattning är, att det är just den vägen, man skall gå för att skapa arbetslöshet i landet, att man lockar den jordbrukande befolkningen till industrien och till städerna. Skall exempelvis Stockholm fortsätta att växa genom inflyttning med 16,000 människor om året, som staden nu har gjort flera år, var tro herrarna det slutar? Det är efter min uppfattning omöjligt, att det kan gå bra i längden med att på det sättet avfolka landet och öka ut städerna och industrisamhällellena.

Här föreligga, som sagt, så förfärligt olika uppfattningar och åsikter. Socialdemokraterna vilja gå denna väg för att göra slut på arbetslöshetskommissionen. Det har man ju tydligt sagt ifrån. Man vill betala alla arbeten med avtalsenliga löner, och det är ju, som sagt, raka vägen till att avfolka landsbygden genom att locka över jordbrukets arbetare till dessa mera fördelaktiga inkomstillfällen. Dessa avtalsenliga löner ligga väsentligt över vad jordbruksarbetarna ha, och de måste därför utöva en mycket stor dragningskraft. Ju större man gör denna dragningskraft, desto värre blir det.

I propositionen framhålles, att man i första rummet skall anordna skenfria korsningar vid järnvägarna. Det är också enligt min mening så gott som bortkastade pengar. Det är ju ett så improduktivt ändamål, som det kan bli.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.

(Forts.)

Jag har talat med flera personer, som ha rest i Kalifornien. I Kalifornien finns det en bil på var tredje person, men där bekostar man inga skenfria korsningar, utan man har signalanordningar och andra saker, som äro billigare, och det kan man där reda sig med. Ett litet fattigt land som Sverige skall däremot ha råd att kasta bort pengar även på det sättet. Det är min tro, att även med skenfria korsningar, då det anordnas kulvertar under banan, komma rusiga chaufförer och vettvillingar att köra ihjäl sig lika bra som om vägen ginge över banan, försävt icke underfarten lägges rak, så att man får fri sikt. Blir det en krök på vägen på endera sidan, så att det icke blir fri sikt, så köra de på varandra under banan i stället för på banan. När rusiga chaufförer och vettvillingar exempelvis köra av bommarna vid järnvägsövergången och stanna på banan och låta tåget köra över sig, hur kan man hjälpa sådant? Mot sådant skall en bättre bilkultur hjälpa, men det hjälper inte med skenfria korsningar, ty man kör ihjäl sig lika bra ändå.

Jag skulle också vilja hänvisa till att den kongl. propositionen åtföljes av yttranden från olika verk och myndigheter, av vilka 12 ha yttrat sig *för* den väg, som propositionen föreslår, men 17 *emot*. Av enbart länsstyrelserna är det endast 7, som yttrat sig *för*, under det att 12 ha yttrat sig *emot*. Jag undrar verkligen, om Konungen själv är väl underrättad i detta fall. Han borde väl också ha liten tilltro till sina egna Konungens befallningshavande. När nära på dubbelt så många gå *emot* förslaget som *för*, undrar jag verkligen, om Konungen har reda på det. Regeringen har kanske i viss mån vilselett Konungen. Ja, det är en grov beskyllning, det måste erkännas, men jag tror det ligger litet sanning i den.

Jag skall icke längre uppehålla tiden. Det är min bestämda övertygelse, att gå vi denna väg, det må sedan bli Kungl. Maj:ts eller socialdemokraternas förslag i avseende å summan, så är det lika oriktigt. Man tar kanske bara 3 miljoner nu till att börja med, men var säker på att har man slagit in på principen, får man nog fortsätta ett annat år och så vidare undan för undan. Det går så stick i stäv mot min uppfattning, att jag finner mig nödsakad att i vad angår utlåtandet nr 151 yrka bifall till utskottets hemställan men i vad avser utlåtandet nr 152 till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindman: Herr talman! Den siste ärade talaren började med att likasom framföra en liten ursäkt, därför att han var i sällskap med högern. Jag hoppas, att vi ofta skola finna honom i sällskap med högern, därför att högern är ofta inne på mycket kloka vägar. Särskilt i den fråga, som vi nu behandla, och liknande frågor, vilka i grund och botten avse ekonomiska problem, tror jag nog, att högern har en ganska sund och klok uppfattning.

I anledning av herr Per Albin Hanssons anförande vill jag säga, att det ju inte finns någon, som förnekar, att det råder en mycket stor arbetslöshet och stora svårigheter på arbetsmarknaden. Den saken är ju uppenbar för alla, och det behöver jag därför icke orda mycket om. Vad som skall ordas om är, vad man skall göra för att avhjälpa detta förhållande, och i det fallet har jag i likhet med den siste ärade talaren en uppfattning alldeles motsatt herr Hanssons. Jag tror, att det är ytterligt svårt att ens försöka sammanjämka något av de socialdemokratiska synpunkterna på detta område med de synpunkter, som jag för min del företräder. Jag skulle vilja säga till herr Hansson och dem, som stå på hans sida, att vad som är av betydande vikt är, att man nu och för övrigt alltid tager till vara alla naturliga och normala arbetstillfällen, som finnas i ett land. Man får icke utesluta en enda dag, som skall kunna

användas för ett nyttigt och produktivt arbete, för att ersätta det med ett arbetslöshetsarbete eller ett kontantunderstöd med kommunens eller statens hjälp.

Jag behöver ju bara se på de förhållanden, som råda för ögonblicket. För att icke riva upp något, skall jag icke alls gå in på vad vi talade om härom dagen, om Ådalen, utan jag skall tala om andra platser. Det finns andra ställen än Ådalen, där arbetet ligger nere. Det ligger nere på områden, där man arbetar med de allra största svårigheter, där ångbåtar ligga och vänta på att få sina laster men icke kunna få dem, därför att man etablerat s. k. sympatistrejker. Detta, menar jag, bidrager ju — var människa förstår det — till att försvåra arbetslösheten. Det gäller här ett naturligt arbete, men det aktar man icke på socialdemokratiskt håll att tillvarata, och naturligtvis ännu mindre på det kommunistiska hållet. Vi borde inrikta oss på att det icke är arbetslösheten, som är svår, utan det är tiden, som är ond, det är tiden, som är svår i vårt land liksom i så många andra länder, och vi få därför lov att gemensamt göra något för att möta tidens stora besvärligheter och svårigheter. Det vill man emellertid icke, utan man vill ha arbetslöshetsunderstöd i den ena eller andra formen, man vill höja arbetslöshetsbidragen, man vill höja lönerna o. s. v. På detta sätt blir det hela en kretsgång. Man höjer kostnaderna för staten. Herr Anderson i Råstock talade om att det inte var så farligt med de 17 miljonerna, ty dem kunde vi alltid skaffa. Man höjer kostnaderna för staten och ökar statens utgifter. Allt kommer emellertid tillbaka någonstädes, och vad vi göra är, att vi minska de normala arbetstillfällena för att i stället öka de icke normala arbetena, till vilka i själva verket alla arbetslöshets-, reserv- och beredskapsarbeten höra.

Problemet är i stort sett endast ett löneproblem. Vår industri, för att icke tala om vårt jordbruk, arbetar för närvarande under utomordentligt svåra förhållanden. Vi komma icke ur detta, om vi icke beakta, att det är fråga om ett löneproblem. Skall var och en försöka att med fackföreningarnas samlade makt pressa ut ur industrien och jordbruket och näringslivet överhuvud taget det högsta möjliga, ja, då gå naturligtvis dessa näringsgrenar tillbaka. Då få vi ökad arbetslöshet, och då kräver man större bidrag från staten eller kommunen. Man tänker icke på att detta bara är en kretsgång. Det är icke en rak linje, utan alltihop går i en cirkel. Vad som ges ut på ett håll, måste tagas på ett annat. Man kan ju icke taga något ur tomma luften.

Hela herr Hanssons resonemang går ut därpå, att man skall flytta över arbetslöshetsarbeten, d. v. s. reservarbeten, till beredskapsarbeten, och han vill göra detta för att på det sättet de arbetslösa skola få normala avlöningar i den mån de i större utsträckning kunna få sysselsättning vid dessa beredskapsarbeten. Den socialdemokratiska motionen går därför ut på att höja det belopp, som Kungl. Maj:t föreslår för beredskapsarbeten, till 20 miljoner kronor. Socialdemokraternas hela strävande går ut på att komma ifrån de, som de säga, låga reservarbetslönerna och ersätta dem med de normala lönerna vid beredskapsarbeten, vilka senare ju icke äro något annat än arbetslöshetsarbeten, de också.

Jag skall icke taga upp vad herr Hansson yttrade om arbetslöshetsförsäkringen. Det ämnet hör kanske icke hemma här i dag. Det är emellertid på samma sätt med den. I vilken utsträckning hade herr Hansson hjälpt de arbetslösa, om man hade haft arbetslöshetsförsäkring under de sista åren? Såvitt jag läst arbetslöshetsförsäkringskommitténs betänkande rätt, är det icke meningen att ge arbetslöshetsunderstöd under hela året, utan man återfaller på fattigvården eller på reservarbeten under en stor del av året. Något annat är ju helt enkelt icke möjligt, försävitt man icke vill ruinera staten och ruinera näringslivet.

Jag skall nu be, herr talman, att få för de närvarande säga några ord om

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*

(Forts.)

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*

(Forts.)

vad som från olika håll har framhållits emot dessa beredskapsarbeten. Ämbetsverk efter ämbetsverk och sådana ämbetsverk, som verkligen måste ha satt sig in i detta problem och som ha god blick för tingen, såsom exempelvis socialstyrelsen, kommerskollegium och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, för att icke tala om arbetslöshetskommissionen, avstyrka ju detta förslag. Jag skall ingalunda trötta kammaren med att läsa upp vad dessa ämbetsverk säga, ty det ha kammarens ledamöter naturligtvis läst. Man ser emellertid, hurusom till exempel kommerskollegium säger, att det blir synnerligen svårt att upprätthålla skillnaden mellan vanliga ordinarie arbeten, beredskapsarbeten och reservarbeten, och det begriper man ju. Det sammanfaller fullkomligt med min egen uppfattning. Detsamma gäller, när socialstyrelsen säger, att själva grundvalen för reservarbetsystemet sönderbrytes. På samma sätt säger arbetslöshetskommissionen, att man icke kan i längden upprätthålla det system med beredskapsarbeten, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Skillnaden mellan de olika slagen av arbeten blir så i ögonen fallande och kommer att medföra sådana orättvisor, att systemet antingen går sönder eller också leder till just det, som herr Hansson vill, att det skall leda till, nämligen övergång till uteslutande beredskapsarbeten. Herr Hansson spelar i detta fall Lloyd George's roll här i Sverige, då han tror, att man kan hjälpa allting genom att anordna stora statsarbeten, i vilka man sysselsätter de arbetslösa till avtalsenliga löner.

Jag skall icke nämna något om väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men jag må i alla fall säga, att dess uttalande fullkomligt stöder min uppfattning. Det enda ämbetsverk, som har yttrat sig och som har en avvikande mening från de övriga, är vattenfallsstyrelsen, vars generaldirektör ju varit ordförande i arbetslöshetskommissionen, men även denna styrelse ger i sitt yttrande uttryck åt en viss tvekan, då den pekar på de stora svårigheter, som komma att möta vid arbetsanvisning till den ena eller den andra sortens arbete. Det ligger i öppen dag, hur svårt det skall bli att göra arbetsanvisningen rättvis, om man går in för detta system.

Ja, herr talman, jag vill tillägga något om vad departementschefen uttalat, då han sammanfattar allt vad han fått höra från ämbetsverken, från länsstyrelserna och från andra håll. Jag måste ju säga, att icke läser jag ut någon större optimism för det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Icke kan jag läsa ut någon stark tro på att vad man föreslagit enligt Kungl. Maj:ts mening skulle bli det förlösande ordet, som skulle avhjälpa vad som brister. Tvärtom tycker jag, att det kungl. förslaget, för att tala med herr Anderson i Råstock, andas pessimism. Det är, som hade man kommit med detta förslag, därför att man måste komma med något, därför att man måste göra en eftergift. Den nuvarande regeringen har i sin ställning velat göra en eftergift åt vissa riktningar på det socialpolitiska området. Men det har inlagts synpunkter, som om man tvekade om möjligheten till framgång för det hela. Det genomgår sida efter sida. Kungl. Maj:t betonar svårigheterna och säger, att det är svårt att i längden bedriva dessa beredskapsarbeten vid sidan av de andra. Men ändå vill Kungl. Maj:t leda oss in på dessa vägar, trots att Kungl. Maj:t förutsätter, att det skall bli svårigheter med tiden. Svårigheterna komma att ökas år ifrån år, om man fortsätter med detta.

Nu har jag naturligtvis funnit, att Kungl. Maj:t här söker kringgå dessa svårigheter. Kungl. Maj:t går »udenom». Kungl. Maj:t går icke raka vägen utan en krokig väg och säger, att det skall bli vanliga statsarbeten. Men jag frågar: om det skall vara vanliga statsarbeten, som utföras, så att säga, i förskott, varför skola vi här i riksdagen icke få vara med om att behandla frågan om vilka statsarbeten som skola utföras eller icke? Här behandlar riksdagen förslag ifrån Kungl. Maj:t om en hel mängd små utgiftsposter, men när det gäller tre miljoner kronor till beredskapsarbeten, då säger Kungl. Maj:t, att

det vill Kungl. Maj:t själv göra upp med de ämbetsverk, som skola ha hand om dessa arbeten, men icke med riksdagen. Varför har det icke framlagts i en proposition, så att vi fått veta, vad vi haft att rätta oss efter? Vi ha visserligen från kommissionen — jag skall icke gå närmare in på detta — fått vissa beräkningar över huru många arbetslösa, som skola hjälpas med detta bidrag och hur stort beloppet skall bli. Då menar emellertid Kungl. Maj:t, att om Kungl. Maj:t går den vägen och likställer dessa arbeten med andra offentliga arbeten, så faller naturligtvis en stor del svårigheter bort för Kungl. Maj:t. Då behöver man inga regler om löner och arbetsuttagning. Effekten blir visserligen mindre, men man skall i alla fall, säger Kungl. Maj:t, inrikta sig på att hålla arbetslösheten nere.

Slutligen heter det, att beredskapsarbetena äro ett försök. Det är ett försök, herr talman, från Kungl. Maj:ts sida. Ja, nog veta vi, vart försöken leda. Om vi gå in på försöksvägen, ha vi i samma ögonblick fastlåst saken. Detta kommer aldrig herr statsrådet ifrån, sedan han en gång fått riksdagen att vara med på det. Man tappar för övrigt här bort det, som man från början gick in för, nämligen att det i första hand skulle vara kommunerna, som skulle bära de med arbetslösheten följande bördorna, och att statsåtgärderna skulle vara av supplerande karaktär. Det förutsattes i betänkandet, enligt vad jag läst i ett uttalande av socialstyrelsen. Nu säger man, att alla kostnader för beredskapsarbetena skola drabba staten.

Herr talman! Ytterligare en sak. Vad betyder detta med reservarbeten och avtalsenliga löner för vårt näringsliv? Vad betyder det för jordbruket, som arbetar med helt andra löner? Vad betyder det, att man giver de arbetslösa en lön, som är jämställd med de normala lönerna, samtidigt som man inom jordbruket lever i yttersta betryck? Jag skall endast hålla mig till jordbruket och icke tala om andra näringar, om industrier, som befinna sig i motsvarande läge och lida av stort betryck. Jag skall blott tala om jordbruket. Vad betyder detta för jordbruket? Jo, det måste betyda, att en jordbruksarbetare, som sitter med en lägre lön, försöker att med all gewalt komma över till ett sådant arbete, som här avses. Han vill naturligtvis komma över till beredskapsarbetena, om han kan. Men det får han icke, ty de äro förbehållna en liten grupp av s. k. anläggningsarbetare. En jordbruksarbetare eller en industriarbetare, hur skicklig han än må vara, kommer aldrig att få sticka sin näsa dit. utan det är anläggningsarbetarna, som komma att vara där.

Jag hörde en del av herr Åqvists anförande. Han klagade över att arbetslöshetskommissionens löner äro för låga och att arbetslöshetskommissionen icke var tillräckligt tillmötesgående, när det gällde nödhjulsarbetarnas villkor. Jag vill fråga herr Åqvist, hur det går med jordbruksarbetarna, om man höjer lönerna vid reservarbetena allt för mycket. Hur går det? Det är klart, att bondens dräng vill gå dit och att han med alla möjliga medel söker komma dit. Om det icke går på annat sätt, flyttar han till Stockholm för att bosätta sig där och bli arbetslös och sedan komma in på dylikt arbete eller kanske få konstantunderstöd. Det är konsekvenserna av detta. Naturligtvis komma nu socialdemokraterna och ännu mer kommunisterna att säga, att det är en hård politik, som jag för min del nu gör mig till tolk för, när jag icke vill vara med om att hjälpa dem, som ha det bekymmersamt och svårt och kanske lida svårt betryck. Men vill man se, hur det i verkligheten ligger till, tror jag ändå, att mina synpunkter äro ganska riktiga, att man gör värre i stället för att göra det bättre.

Jag ber, herr talman, att ytterligare få fortsätta mitt anförande en liten stund. Jag skulle nämligen vilja uppehålla mig något vid ännu en del av den kungl. propositionen. Jag har nyss talat om den, men nu tänker jag uppehålla mig vid något, som står på ett annat ställe.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

I den kungl. propositionen förklarar man, att man icke går in på de nationalekonomiska synpunkterna, därför att det är en huvuduppgift för den pågående utredningen angående arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande. Det skall bli en fast grund för detta, sedan man fått denna utredning. Det är väl ändå bra underligt, när man går in på en sådan ny sak som denna, att Kungl. Maj:t tappar bort de nationalekonomiska synpunkterna. Om Kungl. Maj:t icke givit de utredningsmän, som handlagt frågan om beredskapsarbetena, i uppdrag att beakta de nationalekonomiska synpunkterna, anser jag, att det är ett fel; och ha utredningsmännen underlåtit att bry sig om detta trots sitt uppdrag, då borde det vara skyldighet för Kungl. Maj:t att upptaga dessa utomordentligt viktiga synpunkter. För övrigt hörde jag herr finansministerns yttrande nyss. Det saknade ingalunda varningar. Jag delar hans uppfattning i det fallet. Jag kan endast säga, att det varit önskvärt, om han velat varna sig själv, innan han lade fram denna proposition om beredskapsarbeten, ty den kommer, herr statsråd, att medföra sådana konsekvenser, att herr statsrådet lika litet som jag eller någon annan i detta ögonblick kan överblicka dem.

Kungl. Maj:t har, som jag sade, icke sett ljus på detta. Man talar om en provisorisk lösning. Det uttalar man säkerligen endast för att trösta sig själv och för att förleda andra att tro det. Men en förständig människa begriper, att sedan man en gång börjat införa beredskapsarbeten, komma de att fortsätta, och därför är detta uttalande, att det är en provisorisk lösning, en mycket klen tröst och innebär, att man invaggar sig i ogrundade förhoppningar. Det kommer att bli villervalla på hela området. Lönerna i det produktiva arbetet, beredskapsarbetenas löner och reservarbetslönerna komma att gå ihop, och det hela slutar med att det blir normala löner både på det ena och andra stället. Det står här på ett ställe, att ur arbetslöshetssynpunkt vinner man uppenbarligen för stunden den verkan, att anställningsmöjligheterna i viss mån vidmakthållas. Ja, det är detta »för stunden»: för att lätta vedermödrorna för stunden tänker man icke på framtidens besvärligheter och vedermödor.

Sedan måste jag ett ögonblick gå in på herr Hanssons uttalande om hur staten ekonomiskt skall gå i land med detta. Han gick sålunda in på de ekonomiska och nationalekonomiska problemen och sade, att han tänkte sig en skattehöjning, och han talade om att man kunde använda rusdrycksmedlen. Jag vill bara säga: om man tänkt sig, att detta skulle ordnas genom en direkt skatteförhöjning eller, som herr Hansson sade, genom att man tidigare vidtagit en skattehöjning, vad hade resultatet blivit? Jo, vi hade haft mindre naturliga och mera onaturliga arbeten. Vi hade haft mindre produktivt arbete. Tror verkligen herr Hansson, en så synnerligen klok man, att när man på detta sätt ur det produktiva arbetet, det må gälla industri eller jordbruk eller någon annan näring, plockar ut vissa belopp för att tillföra statskassan, man kan göra det saklöst, utan att det har återverkningar? Kanske man inbillar sig, att om man höjer den direkta skatten med talet 5, det icke betyder så mycket, icke mer än 5 miljoner kronor, skulle jag tro. Men om man höjer den med 10, 15 eller 20, bör det naturligtvis ha någon verkan, liksom det har det redan vid den första förhöjning, som man gör. Samtidigt äro herr Hansson och hans partivänner naturligtvis med om att sätta ned kaffetullen med ett väsentligt belopp, en tull, som dock icke spelar den roll för vårt folk, att den icke mycket väl borde kunna stå kvar.

Slutligen, herr talman, endast några ord till, som jag i första hand vill rikta till herr Anderson i Råstock, som talade om den nattsvarta pessimism, som gör sig gällande bland folk, som lida av stora svårigheter. Staten, säger han, får icke hemfalla till en sådan nattsvart pessimism utan måste hålla kuraget uppe och söka visa optimism i stället. Staten skall sätta igång arbeten, säger

herr Anderson i Råstock. Det är statsutskottets vice ordförande, som talar på detta sätt. Han säger: håll kuraget uppe, ge ut pengar, tag 17 miljoner kronor, det är inga svårigheter att göra det; man kan nog finna möjligheter att täcka dessa kostnader, när man slutligen skall uppgöra regleringen av statsbudgeten, det är inga stora svårigheter.

För min del vill jag säga, att staten icke skall vara pessimistisk i den meningen, att den trycker sin prägel av pessimism över allting. Men å andra sidan måste staten vara försiktig, och jag har alltid trott, att statsutskottet varit försiktigt. Åtminstone var statsutskottet försiktigt förr i världen, men den goda regeln synes det nu, som om statsutskottet håller på att överge. Jag skulle vilja säga, att statsutskottet måste tänka på hela landets ekonomi, icke bara på att lägga på skatter utan även på hur det kommer att gå i fortsättningen med att hålla näringslivet igång. Är det återigen fråga om, herr talman, att bereda skydd för näringslivet, att t. ex., som vi snart skola besluta om, hjälpa jordbruket på det ena eller andra sättet, var ha vi då herrar socialdemokrater? Var är då herr Hansson och hans parti? Då säga de absolut nej. Bry eder icke om att hjälpa jordbruket, det får hjälpa sig självt. Men om där blir arbetslöshet, kommer naturligtvis jordbruket i ännu större betryck. Var och en, som känner till förhållandena i vårt land, vet att jordbruket nu står inför ett sådant betryck, att det sällan varit värre. Det kommer att medföra försäljningar av gårdar, det kommer att medföra ett extensivare jordbruk, minskad tillgång på arbeten; och det är vad herr Hansson och socialdemokraterna icke på något sätt vill vara med om att afhjälpa, enär de säkerligen icke komma att gå med på det jordbruksskydd, som här kommer att föreslås. Skydd för näringslivet överhuvud är dem en styggelse; och vad herrar kommunister beträffar, så se de säkerligen med allra största glädje, att deras land, Ryssland, exporterar mera varor till andra länder på grund av dess möjligheter att begagna sig av utsvettningsarbete. Det driver den svenska skogsproduktionen och trävaruhanteringen dithän, att det nödvändigtvis antingen blir arbetsinställelse eller nedsättning av lönerna.

Jag tror för min del, herr talman, att det vore synnerligen väl, om herr Hansson i Stockholm och herr Anderson i Råstock ville vara så goda och revidera sin uppfattning om de nationalekonomiska problemen en smula och tänka på, att huvudsaken dock är, att vi bereda så mycket naturligt arbete som möjligt i vårt land.

Med dessa ord skall jag för min del, herr talman, be att få yrka i fråga om statsutskottets utlåtande nr 151 bifall till utskottets hemställan och i fråga om statsutskottets utlåtande nr 152 bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Eurén, Lundquist, Pettersson* i Bjälbo, *Olsson* i Blådinge, *Magnusson* i Tumhult, *Svensson* i Betingetorp, *Carlsson* i Solberga, *Svedman, Jönsson* i Boa, *Holmgren, Wachtmeister, Andersson* i Lindome, *Månsson* i Erlandsro, *Björck* i Kristianstad, *Lithander, Pehrsson* i Göteborg, *Olsson* i Berg, *Olson* i Göteborg, *Wallenius, Leffler, Gustafson* i Kasenberg, *Bengtsson* i Kullen, *Persson* i Grytterud, *Nilsson* i Karlstad, *Persson* i Falla, *Aronson, Sandström, Rudén, Wiklund* i Brattfors, *Lindmark, Nilsson* i Antnäs, *Grapenson* och *Lundström*, fröken *Wellin* samt herrar *Magnusson* i Skövde och *Waldem*.

Herr **Carleson**: Herr talman! Under den gångna delen av riksdagen har man ju sett, att riksdagen försökt sig på åtskilliga metoder för att hjälpa till med att stimulera arbetet och lindra arbetslösheten. Vi hade sålunda för några veckor sedan att behandla frågan om Kalix och Seskarö, där hjälpen

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

skedde i form av att riksdagen tog hand om viss produktion. Vi ha haft stenindustrien, där riksdagen uppträtt som köpare av denna industris produktion för en tid framåt, och vi ha i dag senare ett förslag om att riksdagen skall på sitt sätt anbefalla Kungl. Maj:t att på extra ordinarie väg utnyttja en förnyelsefond, som domänverket har för att befordra återväxten av skog.

Om dessa metoders lämplighet ha vi kanske icke precis varit ense, men de ingripa dock icke på något sätt i den arbetslöshetspolitik, som riksdagen och staten hittills bedrivit. Med beredskapsarbetena kommer man emellertid in på ett område, där man konkurrerar på sätt och vis med den hittillsvarande arbetslöshetspolitiken. För min del tycker jag, att det är ingenting i och för sig olämpligt, att staten, i den mån den kan, själv sätter igång arbeten under en depressionstid och sålunda hjälper näringslivet mjukare över en sådan.

Men i detta fall är det icke nog med, att vi stanna vid det. Man kan ju icke underlåta att, såsom herr Per Albin Hansson och för övrigt första maj-resolutionen på gärdet fastslog, finna, att här är fråga om en förändrad arbetslöshetspolitik. Det är sålunda en konkurrens mellan två former. De ämbetsverk, som äro hörda, hava i regel avstyrkt, i den mån de stått den nuvarande arbetslöshetspolitiken nära. Man behöver icke mera än gå till yttrandena för att utläsa, att om man inför dessa beredskapsarbeten parallellt med reservarbetena, kommer det att förefinnas en spänning mellan dessa arbeten, som icke kan vara fördelaktig vare sig för den ena eller andra vägen och allra minst för statens egen politik.

Jag vill sålunda för min del icke säga, att den politik, som under många år förts — med fördel enligt min mening — nödvändigtvis skall vara den, som skall följas för all framtid. Det är mycket möjligt, att man behöver ändra den politiken. Jag anser icke, att man skall stå främmande för det. Men jag skulle icke vilja vara med om att införa i den nuvarande politiken något, som enligt min mening blott försämrar både den ena och den andra vägen och medför den spänning, om vilken jag talat. Jag kommer därför för min del att yrka avslag å förslaget om beredskapsarbeten.

Men jag skulle också vilja säga något till dem, som tyckas lugna sig såsom vice ordföranden i statsutskottet med, att här är ju icke fråga om att riksdagen helt och hållet släpper ifrån sig sin kontroll över arbetena. Det är icke vem som helst — säger man — som får bestämma om arbetena, det är ju icke vem som helst, som gör upp förslag, utan vem som helst i förra fallet är regeringen och vem som helst i det senare fallet är ämbetsverken. Jag vill fråga: Hava herrarna varit med om att överhuvud taget eller i regel besluta om statsarbeten, utan att regeringen föreslagit och ämbetsverken yttrat sig? Det vore revolutionerande i vår riksdags historia att överhuvud besluta om 3 miljoner kronors utgifter eller 20 miljoner kronors utgifter, utan att medlen disponeras av regeringen på förslag av ansvarskännande ämbetsverk.

Nu spelar denna sida av saken enligt min mening icke så stor roll. Jag ser mera på den principiella sidan. Och, herr talman, jag slutar nu med att yrka bifall till utskottets förslag i utlåtandet nr 151 och avslag på utskottets förslag i utlåtandet nr 152, det vill säga, för att förenkla saken, bifall till den av herr Widell med flera avgivna reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Berg: Herr talman! När jag yttrar mig i denna fråga, är det i anledning av att jag själv arbetar inom den industri, som kanske är den, som för närvarande har det sämst ställt och har den mesta känningen av arbetslösheten, och att jag representerar ett län, som har en åttendedel av alla landets arbetslösa, samt än mer att jag bor i en kommun inom landet, som kanske har

det mest svårt att klara upp sin arbetslöshet och ekonomiskt sett är en av de sämst ställda kommunerna.

Herr Hansson i Stockholm nämnde en del detaljer från en del kommuner i landet. Jag ber här att få lämna några detaljer från min hemort Alnö. Riksdagens ledamöter måste förstå denna kommuns svårigheter, när de erfara, att från det ena året till det andra bevillningskronorna sjunkit från 54,000 till 21,000 bevillningskronor, att kommunalskatten är snart uppe i 17 kronor, landstingsskatten inräknad, att av kommunens femton sågverk för närvarande fem gå, och att av alla dessa femton bolag intet bolag under sju års tid skattat för någon vinst av sin rörelse. Vi hava på ett invånarantal av 6,500 personer över 600 arbetslösa. Av dessa arbetslösa är över hälften familjeförsörjare. Man har att räkna med att arbetslöshet och kris varit rådande inom kommunen ända sedan 1921—1922. Under denna sjuårstid har kommunen tömt alla möjligheter till kommunalt nödhjälpsarbete, som varit till finnandes.

För närvarande står kommunen absolut ekonomiskt ruinerad. När vi i början av mars månad skulle betala ut de mest trängande löpande utgifterna, så fattades det 17,000 kronor till ytterligare utgifter. Vi gingo in på banken för att låna upp dessa medel. För att få 17,000 kronor måste kommunalnämndens ordförande sätta som säkerhet första uppbörden. När denna första uppbörd i slutet av mars var verkställd, skulle dessa 17,000 kronor betalas åter och övriga löpande utgifter bestridas. Men det räckte icke till på långa vägar. Vid påskhelgen under kommunalfullmäktiges sammanträde meddelade kommunalnämndens ordförande, att allt, som fanns i kontanter, var 2 kronor 50 öre. 3,000 kronor fanns i skuld till olika affärer mot motlappar. Lärarkåren hade icke fått någon avlöning i vad det gällde fortsättningsskolan och slöjden. Prästerskapet hade under året icke fått något av den lön, det var berättigat att hava från kyrko- och skolkassorna, på grund av att inga leveranser kunnat fås från kommunalnämndens ordförande.

Vi beslöto att söka upplåna först hos landstinget 20,000 kronor men också att upptaga ett tillfälligt lån på 50,000 kronor i banken. Banken sade: »Ni står under sådana ekonomiska förhållanden, att om ni skall få låna, måste ni ha två enskilda medborgares borgen.»

Man förstår, att under sådana förhållanden undrar folket ute i landet och särskilt ute i landskommuner och industrikommuner vad riksdagen menar med denna arbetslöshetspolitik. Det har här yttrats från en del håll — jag tänker särskilt på de ledamöter, som följa högerledamöterna i utskottet, särskilt bondeförbundare och frisinnade, i denna fråga — att det föres i detta land två sorters politik. I de olika kommunalförvaltningarna i landet, och särskilt kan jag vittna från en hel del kommuner, som jag känner till, äro alla partier ense, att staten icke kan fortsätta på det viset. Kommunerna kunna icke fortsätta med att utbetala och stå rusthållet för dessa arbetslösa. Allmänt säges — och detta har även skett från bondeförbundare eller högermän — på fullmäktigssammanträdena, att staten måste ingripa och riksdagen gå in för en sådan arbetslöshetspolitik, att inte kommunerna totalt ruineras.

Ni kan förstå, att när det är så svårt för kommunerna att existera, så är det mycket svårare för den enskilde och för den arbetslöse. Herr Hansson har här nämnt en del saker, som kommit genom meddelande från landstingsdirektören. Jag ber att få intyga, att det är med verkligheten överensstämmande. Ty jag vet, att hemikring mina bygder är det ett faktum, att folk söker sova så länge som möjligt om dygnet för att kunna undgå att äta mer än ett mål, med de besparingsmöjligheter i ekonomiskt hänseende, som därigenom vinnas.

Det är något annat, som följer med denna arbetslöshet, något som kanske icke många givit akt på men som vi åtminstone i Västernorrlands län för närvarande kunna skönja. Det är just den sjuklighet, som tagit till i så oroväckande grad.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*

(Forts.)

Det är givet, att ökningen av denna sjuklighet är en följd av arbetslösheten, av undernäring och alla bidragande orsaker. Som ett bevis på det kan jag nämna en siffra. Västernorrlands läns landsting betalade i fjol 677,000 kronor som bidrag till fattigvårdssamhällena för utbetald sjukvård. Den siffran tror jag är talande nog för de omständigheter, som även på det området förekomma som en följd av arbetslösheten.

Jag tror, att det skulle vara nyttigt, om en del av riksdagens ärade ledamöter hade tillfälle att sätta sig in i kommunalförvaltningen i sådana kommuner, och det skulle även vara lärorikt, om en hel del av ledamöterna finge sätta sig i fattigvårdsstyrelserna ute på landsbygden och vara med om att göra de undersökningar, som enligt lag äro föreskrivna, hos dessa ärliga och strävsamma familjeförsörjare, som nu måste finna sig i detta. Det är nämligen så, att arbetslösheten har varat i sju år i stor utsträckning. Hoppet har funnits förut hos de arbetslösa; för närvarande har även det slocknat. Och ni förstår, att under sådana förhållanden är det så mycket svårare, när man som fattivårdsstyrelseledamot kommer till en sådan familj och skall undersöka förhållandena och vet, att den familjefadern hela sitt liv strävat att hålla familjen uppe och den största nöden från dörren. Han har kanske under hela sitt strävsamma liv haft ett hopp, att bättre tider skulle randas, och det hoppet har varit, att hans 3—4 pojkar skulle växa till och han på detta sätt skulle få den hjälp, som han alla år hoppats på, men när denna tid kommer, infrias icke detta hopp, utan han får i stället taga hand om dessa arbetslösa ynglingar, och än mera, han får gå till fattigvårdsstyrelsen och begära hjälp. Ty det är icke nog, att sönerna äro utan arbete och att ingen hjälp kan fås. Han blir också arbetslös själv. Jag skulle kunna draga upp en hel del taylor; men jag skall icke göra det. Det sagda må vara nog. Men bland dessa kommuner, som för närvarande lida under denna arbetslöshet, så får man åtminstone beträffande min kommun med säkerhet först som sist räkna med en permanent arbetslöshet, även under sommaren, av mellan 200 och 300 personer. Vi få med säkerhet utöver de intill 17 kronor i kommunalskatt, som vi hava, nästa budgetår en ökad skatt med ytterligare 2—3 kronor, om vi skola klara upp alla de ekonomiska förhållandena.

Ni förstår, att det är så mycket kännbarare, när hela denna skatt lägges på löntagare, arbetare och jordbrukare. Skatteunderlaget sjunker för varje år och blir sämre och sämre. Jag skulle vilja säga här särskilt till jordbrukarnas representanter, när de hava gått emot bättre ordnade arbetslöshetsförhållanden, att detta är något förunderligt, när vi i Medelpad kunna se, att rena landsbygdskommuner, som icke hava en enda industri, redan i januari månad i år begärde hos arbetslöshetskommissionen att få skicka upp till 100 personer på statliga nödhjälpsarbeten. Det är ju så i ett flertal delar av landet och särskilt, när det gäller Norrland, att jordbrukarna där uppe äro beroende av industrien. I och med att sågverksindustrien förlamas, komma även dessa i sämre ställning. De kunna icke leva på sitt jordbruk utan det lilla skogsbruk, som de hava. Alla de kontanta inkomster, som jordbrukarna där uppe behöva, få de genom att på vintern söka avverka, sälja, köra och hugga i skogarna. Detta har även nu inhiberats, så att dessa jordbrukare även äro beroende av och hava kännning med arbetslösheten.

Till herr Olofsson i Digernäs vill jag bara säga, att det icke är nog med, att vi få lämna kontantunderstöd till industriarbetarna och med dem likställda, utan vi få lämna det även till bondesönerna. Vi få skicka bondesönerna på statliga nödhjälpsarbeten. Det är ju beroende på, att dessa möjligheter, som funnits i skogarna, i år icke finnas. När en bonde har 3—4 pojkar att försörja, så har det förut funnits möjligheter att under den tid, då kanske icke

jordbruket fordrat dessa pojkers deltagande, de fått gå till industrien och fått tillfälligt arbete. Någon möjlighet därtill finnes ej nu. Det är orsaken till, att vi även få hjälpa dessa. Då är det förunderligt, att en representant från landsbygden och särskilt uppe från Norrland och övriga representanter från Norrland kunna gå på avslag i denna fråga. Det måste vara något, som gör, att de kunna göra det. Antingen känna de icke sina egna kommuners ekonomi eller känna de icke sina egna valmäns svåra förhållanden. Det är den enda möjligheten till, att de här i riksdagen kunna föra en annan politik än som inom landskommunerna eller ute i kommunalförvaltningen föres.

Det är en sak till, som jag skulle vilja yttra mig om, innan jag slutar; och det är om ungdomsarbetslöshetsfrågan, som tydligen är den svåraste att lösa. Jag skall tala om, att just nu i vinter hava vi skickat Alnö-pojkar på statliga nödhjälpsarbeten. Vi fingo skicka 70 stycken i olika etapper. Jag uppvakade arbetslöshetskommissionen för att få skicka ytterligare ungefär 30. När jag var uppe hos arbetslöshetskommissionen, meddelades det, att pojarna från Alnö vore mindre arbetsdugliga. De kunde icke och ville icke arbeta, så att det var mycket obehagligt. Jag ber att till kommarens protokoll få säga, att för mig förefaller det mycket märkvärdigt, just därför, att jag icke tror, att något facks arbetare för närvarande arbeta med den arbetsintensitet, som är rådande inom sågverksindustrien med det tunga arbete, som en sågverksarbetare får finna sig i. Det finnes intet fack, där arbetaren får ligga i och begagna hela sin styrka och kraft i arbetet såsom en sågverksarbetare får finna sig i. Jag svarade arbetslöshetskommissionen, som jag sade, att jag fann det underligt och att det måste vara några bidragande orsaker till att detta förhållande kunde göra sig gällande. Jag kom under den diskussionen till det resultatet, som är det verkliga, nämligen att inom sågverksindustrien för närvarande den kris, som varit rådande dessa sju år, gjort, att dessa pojkar på 18—20 år, från det de lämnat folkskolan, icke kunnat få något arbete, icke kunnat lära sig arbeta och därigenom blivit på ett eller annat vis mindre arbetsdugliga eller sämre att kunna göra något. Jag skulle vilja säga här, som jag sagt förut, att jag undrar, om man kan rikta någon anklagelse mot dessa pojkar för att de kommit i denna belägenhet. Jag tror, att den anklagelsen får riktas mot det samhällsskick, som är rådande, och att den anklagelsen får riktas mot riksdagens majoritet, som icke haft viljan att hjälpa alla dessa sågverksarbetare, så att de blivit tränade arbetare inom industrien eller på andra områden. På detta område har riksdagen mycket att göra vad särskilt gäller arbetslösheten bland ungdomen.

Jag skall här icke draga upp alla de följder, som komma av denna ungdomsarbetslöshet, men jag tror, att alla dessa, som äro familjefäder, skola kunna säga som jag, att när en pojke kommer i de åren, när han har rätt att börja bruka sina armar, då är det den största och den högsta dagen i den pojks liv, när han första gången kan gå hem till far och mor och lämna en slant och vara medveten om att han kan bidraga till att hjälpa far och mor. Men under nuvarande förhållanden komma icke dessa pojkar att kunna känna denna glädje, utan det blir motsatsen under hela deras ungdomstid, det blir absolut ett moraliskt nedrivande för hela denna ungdomskår.

Jag skall sluta här och icke gå in något vidare på denna fråga. Det jag har meddelat hoppas jag måtte göra så pass till, att de av kammarens ledamöter, som icke kanske hava en aning om huru vi få arbeta ute i landskommunerna, vilken nöd och vilket skriande clände som där är rådande och hur man lever absolut vid bristningsgränsen på en del håll, måste även taga sig en funderare på att här måste något av riksdagen göras.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i utlåtandet nr 152 och bifall till reservationen i utlåtandet nr 151.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

Herr **Herou**: Herr talman! Jag vill börja med en replik till herr Lindman, som hade älskvärldheten förmoda, att kommunisterna skulle med glädje se den ökade arbetslöshet, som skulle bli följden av vad herr Lindman kallade den utsvettning av arbetskraften, som förefanns i sovjetunionen, och de underbud av trävaror, som därifrån förekommo. Jag vill säga, att de arbetare, som känt den arbetslöshet, varom herr Berg här nyss talade i just dessa områden uppe i Ådalen, de hava redan givit herr Lindman svar. Det visar sig, att de arbetare, som känna tyngden av produktionsinskränkningarna inom trävaruindustrien, äro klokare än de herrar politiker i detta land som försöka att komma ifrån anklagelserna mot den kapitalistiska produktionsordningen med att hänvisa till sådant, som herr Lindman sökte hänvisa till. Man kan säga, att så till vida äro de ansvariga, som de äro ansvariga för att en socialistisk produktionsordning är starkare än en kapitalistisk, och att den kapitalistiska produktionsordningen i världen nu känner tyngden av den överlägsenhet, som finns i en socialistisk produktionsordning, på samma sätt som feodalismen obönhörligt kom till korta i sin tävlan med kapitalismen. Men dessa valhänta försök att överlasta ansvaret för arbetslösheten i vårt land således på ett land, som har det bättre och förnuftigare organiserat i detta fall, måste tillbakavisas, när det nu kommer i elfte timmen och icke kom vid det tillfälle, då man högtidligen tänkte taga upp det i samband med motionerna på det området.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att Ryssland har för närvarande en trävaruexport, som är ungefär 72 % av 1913 års siffror. Trots en betydligt starkare produktion än 1913 hava de på grund av den livliga industriella verksamhet som pågår och den uppbyggnad som sker, vilket tar i anspråk så stor del av trävarorna, ännu icke tagit tillbaka sin andel av världsmarknaden till högre belopp än 72 %. Sverige har något ökat siffran, när det gäller trävaror, sedan 1913, och har, när det gäller en sådan artikel som trämassa, fördubblat sin export på världsmarknaden sedan 1913. Det är egentligen orimligt att tänka sig, att ett land, som har 27 % av världens skogsareal, icke skulle komma ut med sina varor på världsmarknaden. Det finns därvidlag ingen annan utväg för de stackars trävarukapitalisterna i dessa länder än att söka komma överens, när det gäller priserna på varorna, att få en överenskommelse således med dem, som »trycka ned» priserna. Det skulle väl också kunna anföras som en »förmildrande» omständighet, när det gäller att se det ur arbetslöshetssynpunkt, att denna stat köper för 40 à 50 miljoner kronor produkter från Sverige varje år, märk väl maskiner, redskap och dylika arbeten, som kräva massor av arbete, under det att vad de sälja hit i själva verket mest är råvaruprodukter.

Vi säga således icke att vi äro glada över den arbetslöshet, som kan bli en följd av trävaruindustriens tryckta läge, men herr Lindman kan från Ådalens arbetare själv läsa svaret. De hava förstätt, det är riktigt, de radikaliseras, de gå till kommunisterna, därför att de veta, att den socialistiska produktionsordningen är överlägsen den kapitalistiska, och den debatt vi i dag hava fört angående arbetslösheten i Sverige är också ett värtligt bevis därom.

Det är alldeles klart, att en hel del av de invändningar, som gjorts i denna debatt om beredskapsarbeten och vad som skulle bliva en följd därav, svårigheterna att fördela dessa o. s. v., att de icke lösa problemet — det är klart, att en hel del av vad som invändes är riktigt, och det är klart, att man icke kan ur arbetslöshetsfrågan utbryta en eller två detaljer och genomföra förslag på ett par områden, om det behövs förslag på flera områden.

Vår linje i den motion, som jag tillsammans med mina kamrater i vår grupp har undertecknat, pekar på sådan utveckling som kortare arbetstid, ålderspensionering, arbetslöshetsförsäkring och beredskapsarbeten. I de tre för-

sta avseendena har riksdagen ingenting åtgjort, nu återstår frågan om beredskapsarbeten. Vi hava där krävt att för nästkommande budgetår skola anslås 50 miljoner kronor. Utskottet har gått med på 20 miljoner. Vi hava onekligen märkvärdiga förhållanden. Vi hava de förhållanden, om vilka Marx talar i det kommunistiska manifestet: Överproduktionens epidemi, under vilken eländet växer mitt under överflödet på varor. Det visar sig, att medan — och vi hava påvisat det i motionen — arbetarantalet har minskats i de viktigaste industrierna sedan år 1913, så har produktionsvolymen det oaktat ökats.

Tiden är ond, sade herr Lindman, utan att alls bemöda sig om att söka det ondas rot och anledningen till krisen ute i världen. Han rekommenderade en lönedepressning men förtiger visligen att Tyskland, som försökt lönedepressningssystemet, har större arbetslöshet än man har i Sverige; han vill ej klarlägga att lönedepressningar, som systematiskt genomfördes runt om i världen skulle än ytterligare minska efterfrågan på varor och öka varuöverflödet, öka de arbetslösa antal. Herr Lindman sade, att man skulle ruinera sig, om man skulle genomföra en socialförsäkring, en tillfredsställande arbetslöshetsförsäkring.

Herr Berg här nämnde nyss om de ökade sjukvårdskostnader, som bliva en följd av arbetslösheten, av den undernäring, som arbetarna i svältområdena hava fått underkasta sig, och man måste väl ändock göra klart för sig, att de där människorna leva på ett eller annat sätt i dag, även om en hel del av dem leva under svält och umbäranden, de leva på bekostnad av sina anhöriga eller på arbetslöshetskommissionens straffarbeten, eller driver nöden dem till fängelserna, eller tagas de in efter varningar på Svartsjö straffarbetsanstalt. Men icke äro just dessa former att uppehålla livet på för de arbetslösa de billigaste formerna, ty detta blir dyrare än att genomföra en t. o. m. rationell arbetslöshetsförsäkring. Det fanns en tid också, när människorna i detta land trodde, att de skulle komma undan fattigvårdstugan billigare genom att folket gick på roten eller hade tiggerbössor uppsatta. Men det kom en tid, när samhället fann det vara fördelaktigare att taga saken rationellt genom fattigvårdslagstiftning, och det torde ur samhällets egen synpunkt således vara riktigt att ordna arbetslöshetsfrågan på det sättet, icke som nu, att man utlämnar de arbetslösa åt tillfälligheternas fria spel och åt straffarbeten, straffarbetsanstalter och fängelser o. s. v. utan genom en rationell arbetslöshetsförsäkring.

Vi hava i vår motion angivit siffran för de arbetslösa efter antalet arbetslösa i de fackliga organisationerna. Hela antalet arbetslösa vid slutet av år 1930 antogs, på goda grunder, vara 100,000. Med hänsyn till den ekonomiska kris, som vi gå till mötes, och varom ju herr Lindman också talade, hava vi all anledning att antaga, att vi nu gå emot en lika svår arbetslöshet som under 1921 och 1922. Då anslog riksdagen år 1921 35 miljoner kronor och år 1922 85 miljoner kronor, som riksdagen då ansåg nödvändiga för att möta arbetslöshetens följder. Nu föreslår utskottet 10 miljoner kronor till arbetslöshetskommissionens arbeten, reservationen samma summa, och till beredskapsarbeten 20 miljoner kronor. Det gör 30 miljoner kronor. Det vore alltså för 100,000 arbetslösa 300 kronor per arbetslös, men om antalet arbetslösa går upp till 300,000, blir det endast 100 kronor per arbetslös. Man måste därför säga om utskottets förslag, även om det är sympatiskt att utskottet gått in för 20 miljoner kronor för beredskapsarbeten, att även siffrorna i utskottets förslag äro alldeles för låga, alldeles otillräckliga för att reda upp den arbetslöshet som existerar.

När det gäller anslag till arbetslöshetskommissionen och dess handhavande av arbetena, så hava vi underkastat i vår motion arbetslöshetskommissionen en stark kritik. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på den framställning

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.*
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

till regeringen, som Nederkalix kommun gjorde, i vilken anfördes, att vid arbetslöshetskommissionens arbetsplatser de arbetslösa flit belönades genom löne-reduktioner, så att arbetarna så småningom förlora tron på sig själva och finna det lönlöst att genom egna ansträngningar hålla sig uppe. Vi kräva, att denna behandling av de arbetslösa måste få ett slut, vi kräva avskaffande av dessa direktiv, vi kräva avskaffande av arbetslöshetskommissionen. Jag vill i det sammanhanget också påtala det egendomliga förhållandet att lösa arbetslöshe-ten, som ligger däri, att man sänder några hundra arbetslösa 100 mil, depor-terar dem 100 mil från hemorten till en arbetsplats, där de taga ett arbete, som hör till nödvändiga arbeten, och därmed beröva en annan grupp arbete, gör en ny grupp arbetare arbetslösa. Man löser givetvis icke frågorna på det sättet. Endast därest man förstår att komplettera detta med arbetslöshetsförsäkring, kan det bli en tillfredsställande lösning, så långt det kan ske under nuva-rande förhållanden.

Då det har sagts främst från herr finansministerns sida, att det icke finns medel för de åtgärder, som här krävas, så vill jag säga, att man borde tänkt på dessa finansiella svårigheter något tidigare, då det gällde anslag till militarismen, till hovet, till sockernäringen o. s. v. Det har funnits åtskilliga miljoner att taga där. Om herr finansministern hade viskat i herr försvarsministerns öra och sagt, pruta 30 à 40 miljoner kronor på de militära lagen, så hade man haft medel genast för att tillmötesgå t. o. m. den kommunistiska motionen. Men även om man således icke har velat gå den väg vi anvisat i vår motion att spara på dylika utgifter, så bör man ändock icke avvisa saken därför att 1 % i skatteökning lämnar ungefär 1 miljon kronor, och vi skulle således med 30 skatteprocents ökning få 30 miljoner kronor och få medel till de 50 miljoner kronor som vi hemställt om i vår motion. Vi skulle då icke komma till en högre skatteprocent än vi hade 1922 under den svåra arbetslöshet som då var rådande.

Herr talman! Då jag anser, att de åtgärder, som föreslås såväl i statsutskot-tets utlåtande nr 151 som i utlåtandet nr 152 äro alldeles otillräckliga, ber jag att få yrka bifall till den motion, som väckts av min partivän herr Ohman.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Det ringa antal ledamöter, som är närvarande i kammaren, vittnar om att denna fråga varit föremål för be-handling i så många omgångar, att något intresse icke är möjligt att få upp bland kammarens ledamöter för vad som här yttras. Men det kan icke hjälpas, den som i likhet med mig på grund av sitt dagliga arbete får emottaga utta-landen och protester emot det nuvarande sättet att hjälpa de arbetslösa och den ordning, som utformats här i vårt land, den som i likhet med mig får mottaga sådana uttalanden, har behov av att säga något i samband med den diskussion, som nu föres.

Det kan icke hjälpas, även om det skorrar i öronen på dem, som, så att säga, stått fadder för det nuvarande systemet, så är det uppenbart för alla, som vilja se och höra, att det nuvarande systemet är så impopulärt, det är föremål för så mycken kritik, att klokheten bjuder, att man gör något för att möta den kritik, som dagligen föres till togs. För min del är jag övertygad om, att arbetslöshetskommissionen söker att göra det nuvarande systemet så mänskligt, som det är möjligt med hänsyn till de direktiv, som riksdagen har fastställt. Det är således icke min avsikt att lasta arbetslöshetskommissionen, min avsikt är att lasta dem, som varit upphovet till detta system. Man anför, att man ryckes bort från familjen, man ryckes bort från den miljö, där man haft utsikt att få anställning, och sättes in i något som har form av ett slav-arbete, som är det mest osympatiska av allt. Man vänder sig emot, att man tagit bort friheten, att man gjort människorna till någon sorts inrättningshjon.

Det är detta som man ju allmänt reagerar emot. Det är något fel i detta, och klokheten bjuder, att man beaktar vad som anföres. Ty det går icke i längden att bortse från den allmänna kritik, som här möter det nuvarande systemet.

Dessutom anser man, att den nuvarande hjälpen är otillräcklig, antalet arbetslösa i landet har stigit så oerhört, att den hjälpverksamhet som utövas av arbetslöshetskommissionen och de statliga och kommunala myndigheterna är otillräcklig.

När jag nu framfört dessa synpunkter, som ju tidigare hava framförts från annat håll, så har jag därmed avsett, att de, som icke komma till tals med riksdagen, alla dessa fackorganisationer, enskilda arbetargrupper och andra, som göra uttalanden, de böra få sin mening känd av den myndighet, som bär ansvaret för det nuvarande systemet.

Men det är också för den huvudfråga, som här är föremål för behandling, som jag har bett att få yttra mig. Det är beredskapsarbetena. Man vill här göra gällande, att dessa beredskapsarbeten skulle komma att konkurrera med arbetena i den öppna marknaden och konkurrera med reservarbetena. Jag tror, att man har alldeles missförstått möjligheterna med dessa beredskapsarbeten, då man diskuterat saken på det sättet. Lyckliga omständigheter hava ju gjort, att vi nu i vårt land hava stora offentliga arbeten, som skola utföras under en svår ekonomisk kris. Statens järnvägar skola utföra elektrifieringen av stambanan Stockholm—Malmö, och det drar en kostnad av ungefär 70,000,000 kronor. Stockholms stad har två stora offentliga arbeten, dels ordnandet av Slussen och dels Västerbrons byggande. Det är uppenbart, att detta är arbeten av sådan karaktär, som man inordnar i förslaget till anordnande av beredskapsarbeten.

Av lång erfarenhet veta vi, att vårt ekonomiska liv kommer att avlösas av svåra kriser efter goda år. Vi hava haft en rad av goda år, och nu leva vi i en exemplöst svår kris. Redan under Moses tid hade man klart för sig, att man under de feta åren måste spara för att kunna möta de magra, och det är det man vill med detta förslag om beredskapsarbeten. Man vill, att under goda år skola avsättas medel för att möta de magra år, som komma. Är detta icke en förnuftig tanke? Är det någon, som kunnat få denna mening så om bakfoten, att han tror, att avsikten med det hela endast är att komma åt arbetslöshetskommissionen? Denna mening har ju framförts långt innan arbetslöshetskommissionen tillkom. Det är en mening, som man sökt vinna gehör för under flera tiotal år, och det vore väl ett ändamålsenligt, klokt och förståndigt sätt att gå till väga, att man under goda år avsatte medel för att kunna iordningställa beredskapsarbeten, då de dåliga åren komma.

Nu har exempelvis herr Lindman här hållit ett — det måste jag säga — högst märkvärdigt tal. Han ville göra gällande, att socialdemokraterna på intet sätt hjälpa jordbruket. Jag vill säga, att detta är ett grundlöst tal, ty för varje beta bröd, som vi äta, måste vi hjälpa jordbruket. Är det icke så, att vetepriset för närvarande är omkring 10 öre högre, än vad världsmarknadspriset är? Är det icke så, att vi för socker betala dels 10 öre i tull och dels en subvention för att man skall odla sockerbeter på vår bästa jord i Skåne och en del andra trakter i landet, som lämpa sig för sådan odling? Det är väl tämligen grundlöst att då göra gällande, att icke jordbruket erhåller någon hjälp.

Den skildring av tillståndet ute i landet, som t. ex. gavs här av herr Berg, det var en skildring, som måste göra klart för oss alla, att så, som det nu är, kan det icke få fortgå. Det är rena, rama allvaret, som här lägges fram för den, som verkligen vill reflektera över det nuvarande tillståndet, och som inser nödvändigheten av att bevara vårt samhälle på den nivå, dit utvecklingen

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Fort.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

fört oss. Det går icke an att jämföra vårt samhällsliv med samhällslivet i nationer, som ligga på helt annan nivå i fråga om ekonomisk utveckling och i fråga om socialt tillstånd. Gör man däremot en jämförelse med de länder, där jämförelsen är berättigad, exempelvis våra grannländer Norge och Danmark, måste man konstatera, att där ordnas hjälpen åt de arbetslösa under mindre svåra friktioner, än vad som är fallet i vårt land. Jag tror, att det vore klokt ur samhällets egen synpunkt att beakta dessa omständigheter och i tid söka undanröja det allvarliga missnöje, som otvivelaktigt är till finnas. Och riksdagen har möjlighet att undanröja detta missnöje. Det är bara fråga om, huruvida riksdagen vill göra det i tid, eller om riksdagen vill låta det gå dithän, att en allvarlig olycka inträffar.

Det anslag, som här yrkats av det socialdemokratiska partiet, är icke större än ett land som Sverige med sin goda ekonomiska ställning kan komma över. Och om man skall ge den mening något stöd, som framför tanken på beredskapsarbeten, så är det uppenbart, att ett belopp av 3,000,000 kronor för dessa beredskapsarbeten är alldeles otillräckligt. Det ger icke möjlighet för vederbörande myndighet att planera arbeten i sådan omfattning, att dessa arbeten verkligen bli av någon betydelse.

Jag tror därför, att det finns goda skäl för det yrkande, som framställts i den socialdemokratiska motionen. Och jag skall, herr talman, oaktat det kunde vara anledning att ytterligare anföra åtskilligt, med hänsyn till den knappa tid, som står till vårt förfogande, nu sluta med att be att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen beträffande utskottets utlåtande nr 151 och till utskottets hemställan beträffande utlåtandet nr 152.

§ 3.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 220, med förslag till beräkning av vissa inkomster å riksstaten för budgetåret 1931/1932.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtanden nr 151 och 152. Därvid anförde:

Herr **Carlström**: Herr talman! Det är ju tvenne utskottsutlåtanden, som denna diskussion här samtidigt rör sig om. I vad det gäller det första av dessa båda utlåtanden, nr 151, ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vad sedan gäller statsutskottets utlåtande nr 152, kan jag däremot icke gå med på vare sig utskottsmajoritetens förslag eller den reservation, som där är avgiven av herr *Kvarnzelius* m. fl. Min ställning till denna fråga klargjorde jag, tror jag, tämligen tydligt under föregående år, då det var fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning beträffande beredskapsarbetena. Jag framställde då några frågor här i kammaren, som man den gången egentligen icke kunde närmare besvara, och som jag finner, att man icke heller nu har kunnat besvara vare sig i Kungl. Maj:ts förslag eller i nyssnämnda reservation. Jag frågade nämligen då, huru urvalet av arbetare vid dessa arbeten skulle ske. Jag frågade, hur det skulle ställa sig, om t. ex. en järnvägsöverbyggnad företogs i min hemort vid en järnvägsstation där. Skulle det bli så, att även lantbrukarnas arbetslediga söner skulle få anmäla sig att delta i detta arbete, eller skulle det med större rätt vara förbehållet särskilt åt arbetslösa inom industrin eller andra näringar, vilka naturligtvis till större

antal skulle anmäla sig. Jag fick då det intrycket av de anföranden, som höllos av herr Wigforss och herr Sköld i debatten, att man menade, att dessa beredskapsarbeten verkligen skulle utsträckas i sådan omfattning, ifall det krävdes, att även landsbygdens arbetslösa befolkning skulle få deltaga i desamma. Och man påstod ifrån det hållet, att jag borde vara tacksam för att man här sökte ordna beredskapsarbeten, som även gävo landsbygden och eventuellt böndernas arbetslösa söner rätt att deltaga.

Nu finner jag emellertid av den kungliga propositionen och av den reservation, som är avgiven av herrar Kvarnzelius, Rosén och Danielsson, att man icke egentligen har den uppfattningen, att dessa beredskapsarbeten skulle bli av den omfattningen, att de skulle kunna uppsuga vare sig hela klientelet av arbetslösa eller ens någon större del av detta klientel. Under sådana förhållanden måste jag fråga mig, huru det skall bliva möjligt att verkligen göra detta urval för beredskapsarbetena så, att icke arbetare, som äro anställda i nödhjälpsarbeten, skulle känna sig, jag kan använda uttrycket, avundsjuka och strax komma och begära, att de också skulle få sådan arbetsanställning, där den fria marknadens löner tillämpas.

Den summa, som det här är fråga om, 3,000,000 kronor, har för mig icke så stor betydelse. Jag skulle kunna säga, att jag ingenting har emot att man överför dessa 3,000,000 kronor till de 10,000,000 kronor, som man redan i föregående utskottsbetänkande föreslår till arbetslösheten. Jag har överhuvud aldrig, då det gällt dessa frågor, ställt mig avvisande på grund av kostnaderna, ty jag också har den uppfattningen, att man så långt det är möjligt bör se till, att de arbetslösa icke behöva lida nöd eller svälta. Jag tror också, att jag i det förslag till rationalisering av den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten, som jag motionsvis framlagt i år, just bevisat, att jag i fråga om de arbetslösa är villig att, om så kräves, offra ganska stora summor. Men här, mina damer och herrar, är det fråga om en enligt min mening oerhört viktig princip, nämligen att tillämpa den fria marknadens löner, även då det gäller arbeten, som dock hava *karaktären* av nödhjälpsarbeten. Hela uppläggningsen av denna fråga är ju dock sådan, att det är på arbetslösheten man särskilt pekar, då man framför detta förslag. Jag finner det alltså vara oerhört viktigt att icke nu gå in för en princip, där man fastslår, att de arbeten, som staten på detta sätt anordnar, skola betalas med samma löner som i den fria marknaden.

Jag frågade också i fjol här i kammaren: vem bestämmer den fria marknadens löner, och vem bestämmer ytterst här de löner, som vid dessa beredskapsarbeten skola tillämpas? Herr Åqvist sade nu i dag, att arbetslöshetskommissionen tillämpade en lönepolitik, som han fann vara orimlig. Han menade, att man inom arbetslöshetskommissionen borde kunna tillgripa den utvägen att höja arbetslönerna. Och jag kan gå med på att det i vissa fall kan vara en olägenhet, att en arbetare, som har nödhjälpsarbete, också skall behöva få hjälp av kommunen för att kunna klara sin familj. Men herr Åqvist vet säkert icke, vilka oerhörda svårigheter arbetslöshetskommissionen haft att övervinna, då det gällt att fastställa nödhjälpsarbetslönerna. Å andra sidan sade herr Anderson i Råstock här strax efteråt, att det måtte väl icke bli så märkvärdigt att kunna betala den fria marknadens löner för beredskapsarbetena. Och han drog fram exempel från, jag tror det var statens järnvägar, där man fört en lönepolitik, som lett till att man på en plats icke kom till högre arbetslön än, jag vill minnas, 6:02 kronor om dagen. Jag vill fråga herr Anderson i Råstock, huru länge han tror, att det går att föra beredskapsarbeten till fria marknadens löner i detta land med en dagspenning av 6:02 kronor. Han sade, att det var inga herrar vilka som helst, som skulle komma att tillämpa och igångsätta dessa beredskapsarbeten, det var den ansvariga regeringen. Men

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

vilka »herrar vilka som helst» är det, som bestämma lönepolitiken, herr Anderson i Råstock? Det kommer icke att dröja länge, om man även inom beredskapsarbetena tillämpar den snäva lönepolitiken, förrän det sättes i gång med strejker och blockader och krav på en helt annan lön än 6:02 kronor om dagen. Den saken skola vi försöka hava klar för oss.

Herr Äqvist kritiserade, som sagt, mycket starkt den lönepolitik, som arbetslöshetskommissionen fört, och herr Lindman var inne på den sidan av saken, nämligen huru orimligt det skulle vara att betala nödhjulsarbetare exempelvis 6 å 7 kronor om dagen, under det att arbetare i fria marknaden, grovarbetare, hade en dagspenning på, vi kunna säga, 4 till 5 kronor om dagen. Vi skola göra klart för oss, att om det är så, att man går in för en arbetslöshetspolitik, då det gäller löneställningen, som tangerar eller överskrider den fria marknadens löner för vissa grupper, så är det alldeles tydligt och klart, att dessa grupper så snart som möjligt söka få del av de beredskapsarbeten, som betalas bättre. Och då man från socialdemokratiskt håll har sökt påvisa, att det icke finns några vådor av en sådan politik — och man vill väl också försöka framhålla, att den icke heller skulle alstra mera arbetslöshet — så skall jag be att med ett litet exempel från nu i dagarna få belysa, huru man kan framskapa arbetslöshet på visst sätt.

Vid en järnvägsstation i min hemort har byggnadsarbetarfackföreningen bildat en rayon på fem kilometer kring samhället, inom vilken ingen byggnadsarbetare eller byggnadssnickare får göra ett dagsverke nu längre utan att följa den prislista, som stipulerar en timpenning på 1 krona 28 öre. Lantbrukare där, som vågat anställa en arbetare, som gärna ville arbeta för en lägre timpenning, ha blivit blockerade, och de få nu icke sälja sina produkter vare sig i samhället eller någon annanstans. Dessa lantbrukare anordnade i söndags ett protestmöte i en lokal där nere, och man inbjöd ortens befolkning, som reagerade emot denna politik, nämligen att man inom denna rayon beslutat utkräva en dagslön så hög, att lantbrukarna uppenbarligen icke med de inkomster, de hava, kunna betala densamma. Till detta möte infann sig bl. a. en herr Kärrfeldt från Stockholm, byggnadsarbetarnas förtroendeman. Han tänkte taga hand om mötet, och han lade fram ett resolutionsförslag, som löd så här: »Mötet uttalar sin varma sympati för byggnadssträvarbetarnas och övriga arbetares organisationssträvanden i samhället med omnejd. Vidare beslutas hemställa till samtliga, som ha byggnadsarbeten i gång eller ämna igångsätta sådana, att respektera ingångna kollektivavtal och därigenom undvika stridigheter på arbetsplatserna.» Det var som sagt tydligen hans mening att taga hand om mötet och få denna resolution godkänd. I den resolution, som verkligen antogs med en tiotubbel majoritet, heter det emellertid i sista delen av densamma så här: »Därest fackföreningen ej respekterar det beslut, vi på mötet avfattat, komma vi att organisera fram ett passivt motstånd mot medlemmarna inom eder fackförening genom att all byggnadsverksamhet och alla tilltänkta reparationer komma att inställas.» Det var den andra resolutionen. Byggnadsarbetarna med sin förening och lantbrukarna med sin, ingen vill ge med sig. Allt arbete avstannar därför. Men det har icke blivit någon större lönestrid där, så att man kan utesluta arbetarna från beredskapsarbeten eller reservarbeten. Här har man sålunda framskapat en arbetslöshet på konstlad väg, och den som känner förhållandena måste säga sig, att det är fullkomligt orimligt att nu avkräva landsbygdens folk en sådan betalning för byggnads- och reparationsarbeten, då situationen vid jordbruket är som den är. Här menar jag, att man obefogat har framskapat en situation, där arbetslöshet uppstått, och där man med allt skäl från de arbetslösas sida kan säga, att här äro vi arbetslösa, och vi ha icke varit i strid, var så god och ge oss annat arbete, reservarbete eller beredskapsarbete, eller kontant ersättning.

Det är detta problem, som man här från socialdemokraternas sida icke vill se in i och icke vill erkänna. Herr Lindman var inne på den saken, att den arbetslöshet, som råder — icke bara i vårt land utan i hela världen, kan man tillägga — den är för närvarande en *lönerörelse*. Den är en frukt av den strid, som måste stå, för att en utjämning mellan de skilda näringarna skall vara möjlig. Och man kommer här och säger, att när icke folk får arbete — i många fall, som jag pekat på, är det så, att de icke *tillåtas* arbeta — då är det statens skyldighet att taga hand om dessa personer och sätta i gång med arbete, och detta även till den fria marknadens löner. Men jag menar, att någonting sådant från min synpunkt är så fullkomligt orimligt, att det måste förvåna, att det bara finnes människor, som kunna komma med sådana saker.

Herr Hansson sade, att här måste hjälpas mera och på ett bättre sätt, och jag har redan sagt, att jag icke alls betvivlar, att det råder stor nöd i landet bland många arbetare på grund av arbetsbristen, och jag har förut också sagt, att jag icke hesiterar för att på andra vägar, som i det föregående utskottsbe-tänkandet har föreslagits, gå med på t. o. m. större kostnader. Men ur den synpunkt, som jag senast sökt att skissera, är det för mig omöjligt att kunna gå in för den princip, som man här nu är i färd med att knäslätta. Ty det skola vi göra klart för oss, att det förslag, som här i dag föreligger, är så av-polerat och finslipat, att det icke innehåller så mycket, och om socialdemokra-terna vågade, skulle de nog säga, att detta vilja vi icke ha. Men man tager det för principens skull, och har man väl fått det, kan man sedan *bygga vidare* på detsamma. Och det är därför jag menar, att det är så riskabelt.

Herr Hansson sade, att när man icke gjort någonting här i landet genom ar-betslöshetsförsäkring, var det — menade han — i varje fall så mycket ange-lägnare att gör något på detta sätt. Och när det gällde arbetslöshetsförsäkrin-gen, menade han, att andra stater i världen visat, att de vilja göra någonting, och att denna skulle varit till stor välsignelse.

Ja, herr Engberg brukade ofta för ett par år sedan citera Englands exempel i visst avseende, men jag har icke hört honom citera något från Englands ar-betslöshetspolitik under senare tid. Men var och en, som velat något följa med vad som hänt vet, hur det är ställt där. Man talar här om hopplösheten på arbetsmarknadens område. Men hopplösheten här i vårt land kan på intet sätt jämföras med hopplösheten i England. Och varför? Jo, just tack vare den arbetslöshetspolitik, man där fört, och den försäkringspolitik, som där genomdrivits. Och huru tacksamma de länders arbetslösa känna sig, som fått en arbetslöshetsförsäkring av ena eller andra slaget, det skulle jag vilja klar-göra med ett exempel från vårt grannland Danmark, där man har frivillig ar-betslöshetsförsäkring. Landet har haft en mycket välvilligt stämd socialmi-nister, då det gällt dessa frågor, nämligen herr Steincke, och han har senast under föregående år sökt utarbete ett nytt stort förslag för samordnande av socialförsäkringens olika grenar och därvid tagit ett nytt tag, då det gällt ar-betslöshetsförsäkringen eller just att lindra arbetslösheten. Det var endast några dagar efter det att detta förslag kommit fram och ställts under diskus-sion, som herr Steincke blev utsatt för ett attentat från kommunistisk sida, därför att han *icke ville hjälpa de arbetslösa!* Om man inbillar sig, att man på dessa vägar skulle komma fram till det resultatet, att man får en tacksam uppsyn från det håll, där man kräver, att man skall hjälpa de arbetslösa, utan att taga hänsyn till den andra sidan av problemet, nämligen att taga vara på de naturliga arbetstillfällena, om man väntar någon tacksamhet och välvilja ifrån det hållet, har man säkerligen misstagit sig.

Herr Danielsson sade i sitt anförande, att detta, som nu ligger i den frisin-nade reservationen, egentligen bra litet skiljer sig från andra åtgärder, som vi redan vidtagit för att hjälpa de arbetslösa. Han nämnde anslaget på 3.5 mil-

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag til
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

joner till inköp av smågatstenen, som vi nyligen beslutat, och flera därmed jämförliga anslag.

Jag måste emellertid säga, att det är en betydande skillnad, då riksdagen har att bestämma om att arbete på en viss plats, skall sättas i gång — eller att lämna bidrag till inköp, som det här var fråga om, av smågatsten — och då riksdagen, såsom nu är meningen, lämnar regeringen ett visst anslag och sedan låter den ordna dessa beredskapsarbeten efter sitt eget skön. Jag misstänker icke alls den nuvarande regeringen att i detta avseende missbruka det anslag, som här eventuellt kommer att ges, men det är naturligtvis icke alls säkert, att denna regering sitter för alltid. Och anslaget kan i en annan regerings hand komma att utnyttjas på ett helt annat sätt.

Det står i reservationen, att »ifrågavarande av Kungl. Maj:t nu framlagda plan för igångsättning av offentliga beredskapsarbeten innebär ett förverkligande av riksdagens vid flerfaldiga tillfällen sålunda uttryckta önskemål». Ja, jag kan icke för min del riktigt läsa denna sats så, att jag får den uppfattningen, att den innehåller hela sanningen. Ty visserligen har det — såsom vi finna av den kungl. propositionen — vid åtskilliga tillfällen varit uppe förslag om att kunna göra någonting mera för att under svåra tider lätta arbetslösheten genom statsingripande och genom igångsättande av arbeten, men icke efter denna princip förrän i fjol. Denna princip är nyfödd förra året, och den har i varje fall icke legat bakom — efter vad jag kan finna — då riksdagen har gått in för uttalanden om önskvärdheten att igångsätta sådana arbeten, som det i dessa fall varit fråga om.

Jag skulle kanske kunna säga några ord till herr Äqvist, som i denna fråga enligt min mening haft en mycket oklar ställning, ty fastän han mycket starkt kritiserade arbetslöshetskommissionens prispolitik, sade han ändå, att han på intet sätt ville gå med på att ge samma löner, som i den fria marknaden, då det gällde reservarbeten. Men en stund därefter var han över på beredskapsarbetena och menade, att i detta fall skulle det nog kunna gå för sig. Ja, jag vill då fråga herr Äqvist, huru han tänker sig — som jag redan förut sport om — att hålla dessa båda arbeten i sär i det långa loppet. Jag ber herr Äqvist att tänka över den saken litet närmare, huru det skulle taga sig ut, om man ginge in för — såsom utskottet föreslår — 20 miljoner i beredskapsarbeten: huru många skulle man då kunna plocka in på de 10 miljoner, vi anslagit till reservarbeten. Jag misstänker, att man icke längre skulle lyckas att hålla dessa arbetsformer i sär. I varje fall skulle vid nästa riksdag krav uppkomma på att de tu skola vara ett. Och detta är uppenbarligen från socialdemokratiskt håll den springande punkten i denna fråga.

Det är med utgångspunkt ifrån dessa förhållanden, som jag för min del måste ställa mig avvisande, då det gäller att beträffande utlåtandet nr 152 bifalla vare sig utskottets förslag eller den frisinnade reservationen. Jag tror, att om vi nu införa nya principer, innan den kommitté, som nu suttit i flera år, tagit reda på arbetslöshetens orsaker, är det ganska riskabelt.

Men det är så vanligt i vårt land, att man sätter till en utredning, som skall ha till uppgift att utreda detta och detta, så att man ser frågorna i deras sammanhang, men under det utredningen pågår, lösas så frågorna »bit för bit». Jag tycker verkligen, att om man föregriper en utredning på så sätt, om man tager styckevis, vad utredningen skulle framlägga — eller kanske rättare icke skulle framlägga — är det icke så stor mening med att tala om att vi vänta på att någonting skall utredas, som kan ge oss vägledning, huru vi skola handla.

Jag menar därför, att det vore klokast, att vi nu försökte — utan att därför beskylla varandra för en mer eller mindre reaktionär sinnesriktning — att göra klart för oss vad som ligger i detta. Och jag tror, att den, som vill hoppas, att vi under de närmaste åren åtminstone, skola kunna något så när hel-

skinnade komma ur den onda och hårda tid, vi nu genomleva, han bör göra klart för sig, att vi då icke skola rasera en av de viktigaste principerna, som jag menar det här gäller, nämligen det svenska näringslivets möjligheter att i fortsättningen ge folket både arbete och bröd.

Jag vill med dessa ord, herr talman, be att få ansluta mig till den reservation, som i utlåtandet nr 152 är framförd av herrar Widell, Nilsson i Gränebo m. fl.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna sak för att framställa ett yrkande i anslutning till den av mig i denna kammare och herr Asplund i första kammaren avgivna motionen. Denna motion går ut på att riksdagen, alldeles oberoende av vad av skattemedel kan komma att anvisas till beredskapsarbeten, skulle anvisa ett belopp av 10 miljoner kronor av låne-medel till beredskapsarbetens utförande. Och motionen ansluter sig alltså till den princip, som utvecklats av socialstyrelsen i det i den kungl. propositionen intagna utlåtandet, vari socialstyrelsen framhåller, att »det borde undersökas, huruvida man ej i tider av vikande konjunkturer, som ofta kännetecknas av fallande räntor, i konjunkturutjämnande syfte kunde anordna sådana produktiva arbeten, som medge investering av lånemedel».

Det finnes en lång rad av sådana, av riksdagen redan beslutade arbeten, som skulle kunna ifrågakomma till utförande just nu. Enbart vid statens järnvägar och vattenfallsstyrelsen rör det sig om arbeten till en beräknad kostnad av 45,150,000 kronor. Men sammanlagda kostnadssumman för av vederbörande myndigheter föreslagna arbeten att läggas i beredskap rör sig emellertid om över 156 miljoner kronor. I denna summa ingår då icke det av generaldirektör Granholm i dagarna utvecklade programmet för elektrifiering av järnvägslinjen Örebro—Krylbo—Stockholm och Krylbo—Ånge till en kostnad av 50.7 miljoner kronor och Väst kustbanan Malmö—Göteborg till en kostnad av 25.8 miljoner kronor. Och i denna summa på 156 miljoner kronor ingår icke heller den förr eller senare nödvändiga utvidgningen av statens kraftverk för tillgodoseende av det växande behovet av elektrisk energi. Ett sådant behov kommer, kan man förutse, tämligen snart att anmäla sig, särskilt i Norrland, där trävaruindustrien, såvitt man nu kan bedöma, står inför nödvändigheten av en omläggning från den mera primitiva sågverksdriften till en förädling på ett högre och mera givande plan. För dessa nya tillverkningar inom trävaruindustrien kräves en betydande tillgång på billig kraft. Och likaså behöves denna billiga kraft för järnhanterings utveckling.

En annan möjlighet att utöka arbetstillfällena skulle kunna vinnas genom en grundligare undersökning av vissa statens gruvfyndigheter i Västerbotten, som förordats av kommerskollegium, och vilken, om den skulle ge önskat resultat, skulle kunna leda till att man finge ökade permanenta arbetstillfällen i denna del av landet.

De arbetsföretag, jag här pekat på, skulle komma att kosta en summa, som i runt tal väl kan beräknas uppgå till över 200 miljoner kronor. Dessa arbeten äro allesammans nyttiga och nödvändiga, men därtill kommer, att de penningar, som nedläggas i dem, kunna bliva räntabla.

Under sådana förhållanden synes det mig icke bara försvarbart utan i hög grad ändamålsenligt, både ur ekonomiska och sociala synpunkter, att låne-medel anvisas till utförande av dessa arbeten i den utsträckning, som betingas av den rådande arbetslösheten bland de arbetargrupper, som äro särskilt lämpade för dessa arbetsuppgifter.

På grund av denna uppfattning, herr talman, ber jag, att få anhålla, att oberoende av vad kammaren kan komma att besluta beträffande punkt a) i statsutskottets utlåtande, nr 152, särskild proposition måtte framställas med

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

anledning av yrkandet i den av herr Asplund avgivna reservationen, i den del, som detta yrkande avser att för budgetåret 1931—1932 skulle såsom reservationsanslag anvisas under titel »utgifter för kapitalökning» ett belopp av 10 miljoner kronor att utgå av lånemedel till utförande av sådana produktiva arbeten av räntabel natur, som äro ägnade att befrämja landets framtida produktion och försörjning.

Jag yrkar sålunda, herr talman, att kammaren, i stället för bifall till punkten b) i utskottets hemställan i utlåtandet nr 152 eller motsvarande punkt i herr Kvarnzelius' m. fl. och herr Widells m. fl. reservationer, måtte bifalla punkten I. b) av den av herr Asplund till ifrågakvarande utlåtande fogade reservationen.

Herr Lindmark: Herr talman! I den reservation, som av herr Nilsson i Malmö m. fl. fogats vid statsutskottets utlåtande nr 151 göres bland annat det uttalandet, att arbetslöshetskommissionen med det snaraste bör avvecklas.

Det heter där: »I likhet med vad motionsvis påpekats, hyser utskottet den uppfattningen, att arbetslöshetspolitiken bör så omläggas, att arbetslöshetskommissionens verksamhet avvecklas så snabbt som detta — med hänsyn till pågående arbetsföretag och möjligheterna att sätta i gång beredskapsarbeten, där de arbetslösa kunna sysselsättas — är utförbart.»

Herr Johanson i Stockholm var även inne på samma tanke, och han motiveerade denna tanke bl. a. därmed, att en stark opinion råder bland arbetarna gentemot de principer, som gälla i fråga om nödhjälpsarbeten. Herr Johanson anförde bland annat, att det var svårt för arbetarna att skiljas från sina familjer och vistas på främmande ort. Gentemot det påståendet vill jag erinra därom, att, även om vi få beredskapsarbeten, så föreligger säkerligen samma svårighet. Man kan inte påräkna, att beredskapsarbeten kunna anordnas på de platser, där vederbörande höra hemma, utan säkerligen blir det i de flesta fall förflyttningar. Gentemot tanken på avveckling av arbetslöshetskommissionen vill jag uttala, att det är ingalunda, som kritiken gör gällande, så svårt för de arbetare, som sysselsättas med nödhjälpsarbeten. Det säges bland annat, att arbetslöshetskommissionens löner äro så låga. Ja, de skola visserligen enligt direktiven vara lägre än de i allmänna marknaden gånge. Emellertid har det visat sig, att i många fall dessa löner icke förty äro högre än de, som gälla på jordbrukets område. Det råder nämligen på de flesta orter stor skillnad emellan de löner, som industrien kan giva, och de löner, som jordbruket har möjlighet att giva. Om nödhjälpsarbeten anordnas i en jordbruksbygd, lägger man icke till grund jordbrukets möjligheter att betala löner, utan man lägger till grund de möjligheter som industrien har att betala. På så sätt komma arbetslöshetskommissionens löner i många fall att ligga högre än de, som gälla för jordbruket.

Det har sagts, att arbetslöshetskommissionens arbeten bli så dyra och att de därför böra avvecklas. Jag vill härtill säga, att påståendet, att arbetena bli dyra, möjligen kan ha sin sanning, när det gäller de arbeten, som utfördes under krisåren 1921, 1922 och 1923, men med hänsyn till de principer, som arbetslöshetskommissionen numera tillämpar, måste ett sådant påstående tillbakavisas. — Ett fördyrande moment ligger därutinnan, att dessa arbeten i många fall få lov att utföras vintertid, men detta beror på att arbetslösheten är störst vintertid. Man kan sålunda icke fordra av arbetslöshetskommissionen, att dessa nödhjälpsarbeten eller beredskapsarbeten skola utföras under den lämpligaste årstiden. Med hänsyn till behovet av nödhjälpsarbeten kan det hända att arbetslöshetskommissionen får lov att låta utföra arbeten på en olämplig tid så att arbetena bliva dyrare än eljest skulle behöva bliva fallet, men

frånsett detta utgår arbetslöshetskommissionen från den principen, att kommissionen skall låta utföra sina arbeten för samma kostnader som beräknas, då arbetena utföras på vanligt sätt. Så är till exempel fallet då det gäller väg-arbeten. Till grund för kontrakten mellan arbetslöshetskommissionen och vägstyrelserna lägges det tidigare upprättade kostnadsförslaget, och i många fall har arbetslöshetskommissionen kunnat utföra arbetena till samma kostnader. Jag känner till dessa förhållanden ifrån min egen hemtrakt. Jag vet, att arbetarna ha sagt, att så förträffliga villkor som de, särskilt under vintern, ha haft där uppe, ha de icke tidigare haft. De ha fritt husrum, fritt lyse, fri vedbrand, fria handdukar, fri tvål och en hel del sådana där bekvämligheter och en relativt god ersättning för sitt arbete. De klaga icke utan finna tvärtom, att det är ganska gott. Jag vill därför påstå, att arbetslöshetskommissionens sätt att behandla sina arbetare kännetecknas av humanitet. Under sådana förhållanden synes man icke ha någon särskild anledning att skapa en ny form för nödhjälpsarbeten, nämligen s. k. beredskapsarbeten.

Den starkaste invändning, som kan göras mot principen för beredskapsarbetena, är, att man vill tillämpa löner, som äro lika höga som de i allmänna marknaden gängse. Jag undrar, om man icke, för så vitt man går in för denna princip, kommer att åstadkomma ett instrument som gör arbetslösheten permanent. I likhet med en del föregående talare håller jag före, att beredskapsarbeten böra förberedas att stå till förfogande i depressionstider. Jag gillar sålunda det uttalande, som finns i statsutskottets utlåtande: »Angelägenheten av att de statliga arbetstillfällena utvidgas under depressionstider lär vara tämligen allmänt erkänd.» Men jag kan däremot icke vara med om fortsättningen, där det heter: »Önskemålen att kunna mildra en rådande arbetslöshet torde härvid väl låta sig förenas med möjligheterna att samtidigt underlätta förutsättningarna för näringslivets fortsatta utveckling.» Där ha vi själva pudelns kärna. Går riksdagen med på vad som här föreslås, måste det befaras, att det blir till förfång och till stor skada för näringslivet i allmänhet. Hädanefter skulle vi komma att tillämpa tvenne principer för att råda bot på arbetslösheten, nämligen dels den princip, som ligger till grund för nuvarande anordning av arbetslöshetskommissionens nödhjälpsarbeten, och dels den nu föreslagna principen för beredskapsarbetena. I likhet med ett flertal föregående talare fruktar jag, att här kommer att uppstå en tråkig konkurrens, som kommer att bli till stort förfång särskilt för jordbruket men även för en del andra näringar. Man skapar ett konstlat konjunkturläge, som kommer att bli till stor skada. Jag har velat i min mån försöka förhindra, att riksdagens beslut i dag kommer att gå i den riktningen. Det finns så många andra sätt att råda bot för arbetslösheten. Man kan t. ex. låta utföra de arbeten, som föreslås i de motioner, vilka väckts av herr Asplund och av herr Lindberg m. fl. genom att giva högre anslag för skogsvårdens främjande. I stället för att bevilja anslag till beredskapsarbeten kunna vi höja anslaget till skogsvårdsstyrelserna. I ändamål att stimulera en kraftigare utveckling av näringslivet i allmänhet kunna vi i högre grad än tidigare se till att det tillhandahålles billiga lån. Skulle arbetslösheten komma att bli lika svår eller svårare i fortsättningen, kan det vara skäl i att höja anslaget till arbetslöshetens bekämpande genom arbetslöshetskommissionen. Jag skulle ha velat vara med om att de 3 miljoner, som av Kungl. Maj:t föreslagits för anordnande av beredskapsarbeten, överflyttades till anslaget för arbetslöshetens bekämpande, vilket anslag ställes till arbetslöshetskommissionens förfogande. Det låter sig emellertid icke göra nu. I likhet med herr Carlström anser jag, att det är den nya principen som man nu håller på att införa, som är det viktiga. Beloppets storlek kan man jämka allt efter de föreliggande kraven. Att kraven äro stora är jag, särskilt med hänsyn till förhållandena i Norrland, villig att vits-

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

orda. Vad som är av vikt är att vi försöka förhindra, att den princip som föreslås i förslaget om beredskapsarbeten kommer till tillämpning.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till vad utskottet föreslagit i sitt utlåtande nr 151, men avslag på vad utskottet föreslagit i utlåtandet nr 152 och bifall till den av herr Widell m. fl. vid sistnämnda utlåtande fogade reservationen.

Herr **Strindlund**: Herr talman: Vi behandla nu två utskottsutlåtanden samtidigt. Strängt taget borde vi kanske behandla tre, nämligen nr 153 också, då kunde man möjligen erhålla förklaring på den samling av namnunderskrifter, som finnes under olika meningssyftningar beträffande de frågor, vilka behandlas i utskottsutlåtandena.

Vad först angår den fråga, som behandlas i utlåtandet nr 151, så är det ju en gammal bekant. Den principiella inställningen är i år ungefär densamma som den varit förut. Det enda nya moment, som tillkommit, är frågan om skogs- och lantbruksarbetarnas delaktighet i statsverksamheten för avhjälpande av arbetslöshetens följder. Man har i debatten härom dragit fram exempel från Västernorrlands län. Det gjordes bland annat av herr Hansson i Stockholm. Han talade om Långsele kommun m. fl. Förhållandena däruppe äro ju särskilt framträdande, beroende på att trävaruindustrien är koncentrerad till dessa bygder. För cirka 2 1/2 månader sedan, då vi behandlade frågan om tilläggsanslaget, funno landsortsrepresentanterna det alldeles nödvändigt att göra en framstöt för att i någon mån lätta de bestämmelser, som gällde för ifrågavarande arbetarkategorier. Det är icke lätt att finna några vägar, som äro framkomliga, ty dessa arbetare äro ju att räkna till säsongarbetare, och då man skall taga en inställning här, får man räkna med de svårigheter, som föreligga just då det gäller att bispringa dessa, och samtidigt uppehålla något så när kontakt med de direktiv, som förut finnas, därvid man också får tänka på konsekvenserna för statskassan. Det var ju också bl. a. därför, som vi i den avdelning av statsutskottet, där saken föreberedande behandlades, voro fullkomligt eniga om det uttalande, som då gjordes att åtgärden som vidtagits från det allmänna icke vore tillräcklig. Jag kan inte förstå, att förhållandena skulle vara svårare nu än då, varför jag är i någon mån förvånad över yttranden som fällts av avdelningskamrater.

Det har sagts, att en sådan utvidgning av de kategorier, som kunna komma ifråga vid utmätandet av den hjälp, som staten bereder, möjligen skulle kräva större statsbidrag än som begärts i den kungl. propositionen. Jag har den uppfattningen, att man gjort klokare i att behandla propositionen om beredskapsarbeten först. Jag har nämligen alltid tänkt mig, att, om den propositionen skulle avslås, så skulle man kunna överföra den däri begärda summan till arbetslöshetskommissionen, å andra sidan har jag inte så strängt hållit på detta, därför att det kan ju låta sig göra nästa år, liksom vi fått göra i vinter, om det visar sig nödvändigt, bevilja ett tilläggsanslag.

Man har förvånat sig över och anmärkt på den inställning, som vi bonderepresentanter norrifrån intagit. Bland andra har en länsrepresentant så uttalat sig. Jag måste säga, att det var med verkligt intresse, jag lyssnade till honom, ty jag tänkte, att nu kanske det kommer något uppslag, som vi kunna samla oss om. Men jag kunde inte finna ett enda sådant uppslag. Jag tror det vore bättre, om vi, då vi känna trycket av den depression, som är rådande i skogsdistrikten, skulle försöka enas om åtgärder i stället för att klaga, ty med att bara klaga tror jag icke vi komma någon vart alls. Vi måste väl i alla fall vara eniga om att i de distrikt, där arbetslöshet framför allt är rådande, bland skogsarbetarna, och vilka varit avstängda från statlig hjälp, skulle arbetarna vara ganska glada, om de finge bliva delaktiga i den arbetslöshetshjälp, som f. n.

kan givas. Tror man verkligen, att man gynnar dem mera genom att taga den socialdemokratiska reservationen, som är bifogad statsutskottets utlåtande nr 151? Är det icke snarare så, att antalet av dem, som skulle bli berättigade till denna skapliga hjälp, skulle komma att sänkas, ty faktiskt går reservationen ut ifrån ett något högre löneläge och på så sätt komma pengarna icke att räcka till fullt så många som de skulle göra, om arbetslöshetskommissionens nuvarande lönepolitik tillämpades. Jag upprepar, att jag tror, att många arbetare skulle vara glada att få taga emot denna lön, bara de finge arbete. I samband härmed skulle jag vilja säga, att vad som kanske mest gör att kommunerna se litet mörkt på dessa förhållanden är, att det går ett rykte — om det är sant eller ej vet jag icke — att bolagen komma att åtminstone på vissa orter inställa sin sommaravverknig. Om så skulle bli förhållandet, bör man ha särskild uppmärksamhet riktad på de möjligheter, som kunna förefinnas, och se till, att man kan hjälpa dessa jämförelsevis små kommuner, små i synnerhet om man tager i betraktande det beskattningsunderlag, som finns.

Herr Åqvist yttrade en del saker, som jag vill uppehålla mig litet vid. Han klandrade den lönesättning, som av arbetskommissionen tillämpas. Det är givetvis ett svårt uppdrag, som arbetslöshetskommissionen haft sig förelagt, och samtidigt ett delikat uppdrag. Det är ju icke så lätt för dem, som skola handhava dessa uppgifter, ty de få taga emot arbetare fullständigt ovana vid de arbeten, som förekomma, och då dessa arbetare sedermera förvärvat en viss yrkesvana och uppnått ökad effektivitet har man måst vidtaga åtgärder för att hålla nödhjälpsarbetsinkomsten under den inkomst, som arbetare i öppna marknaden åtnjuta. Det anser jag i alla fall vara en princip, som måste vidhållas. Det var märkligt, att talaren, då han gjorde jämförelse med olika arbetares inkomster, glömde bort, att vi ha någonting som heter jordbruket, som också har sitt löneläge. Räknas jordbrukarna inte längre till arbetsgivarne? Har man den uppfattningen på håll, som representeras av denne talare, att jordbrukets tid är förbi, eller räknar man bara med att därför att bönderna kanske ha litet större ansvarskänsla än andra och inte skrika fullt så mycket, så behöver man inte taga hänsyn till dem. Är det den uppfattningen, som här har uttalats, vill jag varna för att allt för hårt ockra på jordbrukarnas lojalitet.

Jag tror, att vi kunna ena oss om bifall till statsutskottets utlåtande nr 151. Jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Vad det andra utlåtandet beträffar, nämligen det som gäller frågan om beredskapsarbeten, så ha vi där först och främst en ny princip att taga hänsyn till. Jag lade märke till att då finansministern var uppe, så belyste han frågan enbart ur rent statsekonomisk synpunkt och framför allt ur en tillfällig sådan. Han gick icke alls in på frågan om principens verkningar i övrigt. Vi få väl göra klart för oss, att vad huvudfrågan rör sig om det är just den principiella inställningen till vår arbetslöshetspolitik. Huvudsyftet för dem, som stå för utskottets utlåtande, är givetvis att få vår arbetslöshetspolitik omlagd. Det har ju gjorts åtskilliga framstötningar ifrån det socialdemokratiska partiet förut också för att få en uppmjukning av direktiven icke minst då det gällt frågan om avlöningar, frågan om anvisningsförfarandet etc. Det har, såvitt jag vet, icke motarbetats av någon så kraftigt som av hans excellens nuvarande statsministern.

I år inträffar det egendomliga, att statsutskottets utlåtande nr 152, för vilket de socialdemokratiska ledamöterna inom utskottet stå, har kunnat helt uttala sin principiella anslutning till Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Eftersom så många talare ha uppehållit sig vid denna överraskning, skall jag inte dröja så värst länge därvid. Innan man går in för dessa beredskapsarbeten till motverkande av arbetslöshetens så att säga tillblivelse, skulle jag emellertid vilja fråga, om förslagsställarna med kännedom om de förhållanden, var-

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

under vår jordbruksnäring för närvarande arbetar, tro, att de skulle kunna i någon mån minska antalet arbets sökande genom införandet av dessa beredskapsarbeten med avlöningar liggande betydligt högre än vårt jordbruk för närvarande kan giva. Jag befarar, att den folkvandring, vi ha haft ifrån landsbygden till industrien och städerna, skulle komma att öka ganska kraftigt, och att vi troligtvis här ha att vänta en utsträckt sådan avfolkning av vår landsbygd. Egentligen borde jag inte såsom bonde missunna kamrater eller andra på landsbygden boende att få möjligheter till något högre inkomst, men om man skall taga ståndpunkt här i riksdagen till frågan, måste man jämväl taga hänsyn till de statsekonomiska konsekvenser, som skulle bli följden. Dessutom måste jag säga, att om man nu genom en sådan åtgärd kommer att konservera det löneläge, vi för närvarande ha, innan man fått tillräckligt klarlagd och utredd frågan om orsakerna till vår arbetslöshet, tycker jag man går något för hastigt fram.

Vad sedan beträffar frågan om uppehållandet av dessa båda former för statlig verksamhet till motverkande av arbetslösheten eller dess följder, har jag heller ingen tro på att det i längden skall lyckas. Jag tror inte, att vi på detta område skola kunna uppehålla någon klasslagstiftning, vilket jag misstänker det skulle urarta till att bli. Jag tror ej heller, att man i längden skall kunna förbise det berättigade intresse, som även våra jordbruksarbetare ha ifråga om avlöningsvillkor. Nu kommer jag återigen tillbaka till min länskamrat litet grand, då han klandrade oss. Jag vill då säga, att åtskilligt skulle nog kunna göras för en ökning av arbetstillfällena inom vissa områden, där arbetstillfällena äro få. Vi ha också från vårt parti, bland annat i vinter, sökt påvisa några vägar, som skulle vara framkomliga, men det märkliga är, att dessa uppslag inte från hans parti ha stötts. Han hänvisade till de svårigheter, som vår skogshantering för närvarande har, och han visade också på hur djupt detta kan verka inom bondefamiljerna, där det gått så långt, att man fått skicka bondsöner till nödhjälsarbete. Då vill jag fråga, då här från jordbruksutredningen kommit förslag om undersökning om huruvida man inte skulle kunna vidtaga några åtgärder för att höja avkastningen från de med skogsbruk förenade jordbruken: Varför har jag inte sett någon som helst opinionsyttring från socialdemokratiskt håll för denna utredning, som faktiskt skulle giva mycket ifråga om arbetsmöjligheter, om man lyckades omsätta dem? Vi ha också haft åtskilliga motioner i år i syfte att söka få en bättre avsättning av t. ex. bränsle, vilken är en ren arbetsprodukt. Även andra åtgärder hava från vårt håll föreslagits, men då har man inte velat vara med; detta återstår för dem att förklara.

Jag kommer inte att här göra någon skillnad mellan Kungl. Maj:ts förslag och den socialdemokratiska motionen, som har blivit tillstyrkt av utskottet, eftersom för mig principen är det vitala. Om vi i år taga Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag, tror jag spelar en mycket liten roll. Det är blott en tillfällighet, och skall man göra något utav Kungl. Maj:ts förslag, komma vi säkerligen inte att stanna ens vid 20 miljoner kronor.

Jag ber, herr talman, att beträffande utlåtandet nr 151 få yrka bifall till utskottets förslag och i fråga om utlåtandet nr 152 bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Sedan nu, herr talman, representanter för kammarens samtliga partier haft ordet i de föreliggande frågorna, torde det, utöver vad som anförts av finansministern rörande de rent ekonomiska synpunkterna, böra sägas något från regeringsbanken jämväl beträffande ärendena i övrigt. Och då min kollega socialministern, som ju närmast står för de båda propositioner, som nu ligga före, för närvarande sysslar med av

honom framburna ärenden, kanske i detta ögonblick samma ärende, i första kammaren, skall jag be att i hans ställe få i någon mån vikariera.

Jag vill då först säga till herr Järte, som ju var den förste talaren, att nog tycker jag att han kunnat bespara sig de där små insinuationerna om anledningen till detta ärendes framkomst, d. v. s. anledningen till den skrivelse, som avgavs föregående år, och anledningen till att nu ett förslag föreligger. Herr Järte har som känt i annat sammanhang på annat ställe tidigare utvecklat denna synpunkt, och, såvitt jag förstår, har han kommit fram till den slutsatsen, att det är mest av politisk-taktiska skäl, som detta ärende ligger före — alltså icke därför att det skulle vara sakligt motiverat. För egen del utgår jag ifrån, att man kan prestera goda skäl, varför detta ärende just nu föreligger till kammarens prövning. Det är ju så här i landet, att vi hela tiden, herr talman, ha sökt att såsom utgångspunkt och riktlinje för vår arbetslöshetspolitik lägga vad man kallar för arbetslinjen. I detta avseende skiljer sig ju den svenska arbetslöshetspolitiken ifrån andra länders motsvarande åtgärder. Vi ha sökt att i största möjliga utsträckning anknyta de statliga och jämväl de kommunala bidragen till fullgörandet av visst mått av arbete. Vi ha en form av denna arbetsplikt — den som representeras i år utav proposition nr 151 och de däri föreslagna anslagen — men vi äro väl också samtliga förtrogna därmed att i sammanhang med en annan fråga, som ju snart kommer upp, nämligen frågan om arbetslöshetsförsäkring, jämväl synpunkterna om den åtgärdens anknytning till arbetsplikt under vissa förhållanden får ett framskjutet rum. Om under sådana omständigheter man just nu verkligen undersöker, huruvida och på vilket sätt man, även om vår arbetslöshetshjälp i övrigt omläggas, kan under alla förhållanden bibehålla jämväl arbetslinjen såsom en av de till vårt system anknutna grunderna, tror jag det är fullkomligt riktigt, att så sker. Utgår man ifrån detta förefaller det mig, som om det just nu skulle vara rätta tiden att undersöka, huruvida med fördel någon annan form än den, som återfinnes i vår hittillsvarande arbetslöshetshjälpmetod, kan användas eller inte. Det är ur denna synpunkt, som jag kunde lämna min medverkan till det beslut om undersökning på detta område, som riksdagen i fjol fattade. Och det är från samma utgångspunkt, som jag fortfarande tror, att det gives goda skäl för att man nu gör det försök, varom förslag här föreligger, särskilt då det sker i den begränsade omfattning och med de direktiv, som till förslaget i fråga äro anknutna.

Innan jag går vidare, skall jag be att få säga några ord om det, som närmast angår proposition nr 151 och vad därmed sammanhänger, särskilt med hänsyn till under diskussionen gjorda erinringar. Jag vill då först säga till herr Åqvist, att det förefaller mig, som om hans önskemål kunna åtminstone i viss utsträckning realiseras med godtagande av utskottets hemställan. Han yrkade också, såvitt jag förstod, bifall till utskottets hemställan i vad det gäller proposition nr 151. Där är man icke inne på områden, beträffande vilka en viss förändring skulle principiellt eller praktiskt stå i strid emot tidigare för den verksamheten givna direktiv. Där gäller det jämnings- och tillämpningsfrågor, att för dem, som ha den saken om hand, avväga vad som ur statens, det helas synpunkt, kan vara lämpligt och riktigt. Jag skall inte gå närmare in på de önskemål, som herr Åqvist i detta avseende framförde. Jag tror emellertid, att arbetslöshetskommissionen för sina slutsatser och sina ståndpunkter också kan framhäva en hel del rätt så goda skäl, men, som sagt, på den punkten fastläsa icke våra bestämmelser någonting, utan jämnningar och ruckningar kunna ske. Så har också skett i viss utsträckning hela den tid, som vi tillämpat den hittills följda, i proposition nr 151 åsyftade arbetslöshetspolitiken.

Då herr Hansson, om jag fattade honom rätt, till förmån för ändring i de nu gällande arbetslöshetsdirektiven på detta område, anförde, att man inom

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.

(Forts.)

kommunerna rest stark opposition emot arbetslöshetskommissionens förfarings-sätt och att man gjort det på grund av att kommunerna i stor utsträckning ha utarmats därav, vill jag invända, att det förhåller sig faktiskt så, att i detta avseende har den starkaste oppositionen kommit från kommuner, vilkas ekonomi varit och är relativt sett lika god som och bättre än statens egen. Från de sämst ställda kommunerna, från de fattigare kommunerna, har man i regel icke rest opposition emot de regler, enligt vilka nu arbetslöshetshjälp gives, jag menar de bestämmelser, som gälla för de nu utgående arbetslöshetsunderstöden. Vad man i dessa kommuner varit ledsen över är, att de icke blivit tillmötesgångna i *den utsträckning*, som de önskat, d. v. s. att de icke fått det antal platser, som varit behöfligt, eller att de i vissa fall icke fått kontantunderstöd till så många, som de själva funnit önskligt. Jag vågar sålunda göra gällande, att den principiella opposition, vilken för oss litet var är bekant, när det gäller de hittillsvarande formerna för arbetslöshetshjälpen, kommer mest ogillande från ekonomiskt gynnsammare ställda kommuner än från de sämst ställda kommunerna.

Jag skall icke uppehålla mig längre härvid, då det förefaller mig som om i allt väsentligt enighet råder rörande proposition nr 151, visserligen kanske icke full enighet, men ingen utgår dock från annat än att utskottets hemställan rörande denna proposition kommer att bifallas.

Jag övergår då till de anmärkningar, som här blivit framställda mot det kungl. förslaget i proposition nr 152. Först vill jag säga till min meningsfrände i allmänhet, herr Olofsson i Digernäs, som tyckte, att det var ytterst egendomligt, att vi icke fäst mera avseende vid vad länsstyrelserna sagt, och som undrade, om icke Konungen på något sätt blivit missledd beträffande opinionen på denna punkt: tänk, om herr Olofsson i Digernäs skulle gå tillbaka till sin tidigare verksamhet och där finna, i huru många fall han uttalat sig och röstat för förslag, som på sin tid mötts av enhälligt motstånd från dåvarande länsstyrelserna! Det skulle säkerligen visa sig vara många fall. Länsstyrelserna hade då ur allmänna synpunkter mera enhetligt konservativ sammansättning än nu. Men förslag genomfördes då, det ena efter det andra, trots att man, som sagt, mötte enhällig opposition på denna sida. Man skall naturligtvis beakta, vad en länsstyrelse säger liksom också varje annan myndighets yttrande. Men det utesluter ju icke, att en regering har att pröva, vad som blivit sagt, och taga sin ståndpunkt med hänsyn till sin egen *värdering* av de skäl, som anförts för de olika ståndpunkterna.

Om jag nu går in på de anmärkningar, som framställts gentemot det föreliggande förslaget i denna punkt, så torde man böra fästa — och detta helt naturligt — det största avseende vid vad arbetslöshetskommissionen yttrat, därför att det är en så verkligt sakkunnig institution, det därvid gäller. Jag förstår också, att arbetslöshetskommissionen ur sina synpunkter med en viss betänksamhet betraktar framkomsten av formen »beredskapsarbeten». Men jag måste säga mig, att när man går till vad som uttalats ifrån den sidan och frågar, huruvida man anför *avgörande* skäl emot ett bifall till den kungl. propositionen, kan jag inte finna, att så är fallet.

Beträffande det första viktigare skälet, som får anses föreligga i detta fall, heter det på följande sätt: »Det låge sålunda i öppen dag, att beredskapsarbetena på samma sätt som de omnämnda produktiva statsarbetena komme att fastläsa både arbetskraft och löner vid ett läge, vars bibehållande ej stode väl samman med vare sig samhällets eller näringslivets intressen.» Detta skäl har också sedermera återupprepats i olika lydelse utav en hel del av de här uppträdande talarna. Jag frågar mig, huruvida man verkligen på allvar skulle kunna göra gällande, att en kompletteringsåtgärd av den art som beredskapsarbetena, i det antal och med den motivering, som här föreligger, skulle

fastlåsa både arbetskraft och löner vid ett läge, vars bibehållande ej stode väl samman med vare sig samhällets eller näringslivets intressen? Jag måste bestämt beteckna det såsom överord. Här är det ju fråga om att just i tider, när stark arbetslöshet råder, samhället skulle låta påbörja arbeten, om vilka man anser, att de i allt fall skulle komma till stånd förr eller senare, således nödvändiga och nyttiga arbeten, som man, då tiden är normal, finner sig icke böra upptaga, men som man med hänsyn bland annat till att stor arbetsbrist råder, att allmän lågkonjunktur härskar, anser, att man just då bör påbörja. Kan man verkligen göra gällande, att ett så begränsat tillskott till arbetsmarknaden, där man för övrigt utgått ifrån, att det blir de i de fria avtalen gällande priserna, som äro normerande, också genom dessa priser skulle åstadkomma en sådan press på prismarknaden, att det av denna anledning skulle uppstå svåra förskjutningar? Jag måste säga, att det förefaller mig, som om det skulle vara en mycket onödigt förskräckelse, som man i detta fall givit uttryck åt liksom också när man från jordbrukarhåll menar, att denna sak skulle komma att medföra avfolkning eller något slags flykt från landsbygden till beredskapsarbetena. Jag återupprepar ännu en gång, att dessa arbeten äro avsedda att sättas i verket vid synnerligen stor arbetslöshet, och då påkallar ju icke dessa arbetens utförande ny arbetskraft ifrån landsbygden, som ju vid den tiden och under sådana förhållanden måste ha god tillgång till arbetskraft till sina gängse arbetspriser. Är det en allmän lågkonjunktur, allmän arbetslöshet, föreligger det väl icke någon särskild frestelse för folk att just då gå ifrån landsbygden med dess visserligen i regel lägre löner, men också i regel mera säkra och stabila arbeten, till andra arbetsområden, då det i regel är på dessa senare, som arbetslösheten starkast framträder. Det förefaller mig, som om båda dessa skäl, nämligen att dylika beredskapsarbeten skulle komma att fastlåsa arbetskraft och löner, vilket skulle vara ur det helas synpunkt olyckligt, eller att de särskilt skulle medföra en avfolkning av landsbygden, äro föreställningar, som icke kunna anses ha någon motsvarighet i verkligheten. Jag betonar ännu en gång, att dessa arbeten äro avsedda att tillgripas under sådana tider, då på skiftande arbetsområden stora delar av arbetskraften är ledig, och att man sålunda icke kommer i den situationen, att vare sig en prisstegring eller en avfolkning från landsbygden därigenom kommer till stånd.

Det andra skälet, som anföres från arbetslöshetskommissionen, är, att »skulle nu staten själv träda in för anordningar, som satte differentieringen av lönerna för arbetslösa i system, och detta utan att binda åtnjutandet av den högre lönen ens vid fullt hållbara principer i fråga om urvalet av arbetskraft (ingen-ting uteslöte ju, att det bland de lokalt utestängda komme att finnas många, som fyllde kraven på yrkesvana och fullgodhet), komme staten förvisso att främja uppkomsten av föreställningar såväl bland de arbetslösa som inom kommunerna, vilka det borde ligga i statens eget intresse att icke uppamma».

Jag måste säga, att detta är ett uttalande, så vitt jag kan förstå, av ungefär samma art och med samma beviskraft, som det, som jag nyss vände mig emot. Däremot kan det vara alldeles särskilt angeläget, att man finge i viss mån experimentellt fastställt, vilka principer, när det gäller statsarbeten av olika art, just i fråga om hänsynen till de anställdas personliga duglighet och värde, som kunde i ena eller andra fallet med framgång användas bland annat vid statens egen arbetslöshetspolitik. I detta avseende kan jag icke se annat än att ett sådant experiment eller försök möjligen skulle giva anvisningar och lämna erfarenheter, som man i fortsättningen kunde ha nytta av, utan att vi skapade några sådana förhållanden, att det skulle, som några här ha trott, skada näringslivet i övrigt.

Ja, det är de båda huvudmärkningar, som gjorts, såvitt jag förstår, utav

Andra kammarens protokoll 1931. Nr 42.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

arbetslöshetskommissionen. Och jag kan icke finna, att dessa anmärkningar äro av det värde och den betydelse, att de böra lägga hinder i vägen för att man, inför det faktiska behovet av arbetens anordnande för statens räkning på olika sätt, erhåller den erfarenhet, som för det fortsatta arbetet på detta område är synnerligen nödig och önskvärd.

Man säger vidare, att det är alldeles uppenbart, att beredskapsarbeten *icke* skulle i fortsättningen kunna anordnas i bredd med vår nuvarande arbetslöshetshjälp. Ja, därom kan väl ingen i detta ögonblick säkert uttala sig. Det blir givetvis beroende på de erfarenheter, man vinner, de möjligheter, som därvid komma till synes, och den prövning av saken, som statsmakterna, både riksdag och regering, komma att ägna saken i fortsättningen.

Det var någon av talarna — det var visst herr Lindman — som sade: varför skulle icke riksdagen i fortsättningen få vara med och bestämma? Det förefaller mig alldeles självklart, att om sådana arbeten komma att fortsätta och hemställan göres till riksdagen om vissa anslagsbelopp i fortsättningen till sidoordnade åtgärder av denna art, så komma också i sammanhang därmed att framläggas planer beträffande vilka arbeten, som närmast åsyftas, och också i vilken utsträckning, man kan tänka sig sådana anordningar komma till stånd under närmaste år, därest läget på arbetsmarknaden giver anledning härtill. Riksdagen kan därav få både överblick och tillfälle till prövning av frågan i all den utsträckning, som man finner önskvärt och lämpligt.

Efter det att från annat håll påpekats, att meningarna voro delade bland länsstyrelserna, erinrade herr Lindman också om att avstyrkande yttrande kommit från åtskilliga verk. Men han måste medgiva, att vattenfallsstyrelsens yttrande inneburit ett tillstyrkande. Jag vill i detta avseende blott erinra därom, att den, som främst står för det yttrandet, i sin egenskap av både förutvarande socialminister, ordförande i arbetslöshetskommissionen och ordförande i den kommitté, som verkställt utredning om beredskapsarbetena, haft tillfälle att se på saken mera ingående och på ett helt annat sätt än flertalet av de övriga verken, som endast behandlat frågan — naturligtvis med sakkunskap i allmänhet, men — utan att äga den ingående kännedom om de faktorer, som här böra vara avgörande. Ett dylikt uttalande av ett verk, som på ett alldeles särskilt sätt varit rustat att kunna bedöma saken, borde väl för en och annan innebära åtminstone en viss grad av trygghet gent emot de motsatta utlåtandena.

Man frågar sig här, vad detta förslag betyder för näringslivet i allmänhet. Herr Lindman uppställde den frågan, och även flera andra ha följt hans exempel. Jag kan icke alls se, att näringslivet i övrigt skulle komma att ogynnsamt påverkas av att under alldeles särskilt svåra arbetslöshetsförhållanden det genom statens ingripande beredes större arbetstillgång än under andra tider, då arbetslösheten är mindre. Jag kan icke alls förstå, att näringslivet skulle komma att skadas av en dylik åtgärd. Herr Lindman talade också om, att det skulle bli »villervalla på hela arbetsmarknaden». Jag vill då säga, att det är ett sätt att uttrycka sin mening om vad som här föreligger, som uppenbarligen avser att mot denna åtgärd skapa antipati och motvilja, utan att dessa känslor äga någon grund i verkligt objektivt bedömande av det föreliggande förslaget.

Herr Carleson sade, att vad som bestämde honom för att gå emot detta förslag, var, att det skulle komma att »skapa en spänning mellan reservarbeten och beredskapsarbeten». Jag tror icke alls, att man behöver befara någon spänning på detta område. Men det skulle vara, tror jag, för samtliga dessa frågors behandling i fortsättningen mycket bra, om man kunde på det sätt, som skulle ske, därest man finge operera samtidigt på två linjer, draga upp skarpare och klarare gränser mellan de båda vägarna än som nu är möjligt, när den ena av dem icke kommit till användning.

Herr Carlström frågade, hur urvalet av arbetare till beredskapsarbetena skulle ske. Ja, jämväl i detta avseende är det uppenbart, att man i fortsättningen kommer att vinna erfarenhet om metoderna härför. Men det urval, som under alla förhållanden skulle komma till stånd, måste ju innebära, att icke sådana, som ha arbetet på annat håll, skulle erhålla plats här, även om det eventuellt kunde vara lockande för dem att möjligen erhålla högre ersättning än den, som de redan erhålla. Att på detta område förhindra en överflyttning av arbetskraft, som icke skulle innebära någon förbättring ur arbetslöshetssynpunkt, bör givetvis vara en av de huvudsynpunkter, som man vid arrangerandet av beredskapsarbeten måste upprätthålla. Och jag säger fortfarande, att jämväl den saken kommer ju att bli beroende av den omständigheten, att dessa arbeten äro avsedda att sättas i gång endast under tider av stor arbetslöshet.

Herr Carlström yttrade, att om de, som vore med på denna sak, skulle tro, att de finge tack för detta, att sålunda det skulle vara en tacksam uppgift att giva sig in på detta företag, hade de säkerligen misstagit sig. Däruti vill jag giva honom rätt. Jag tror, att de, som stå för detta förslag, liksom när de stå för sina meningar i allmänhet, ingalunda kunna från olika håll påräkna ett tacksamt erkännande. En politiker får nog i regel icke räkna på tacksamhet, utan tvärtom förskaffar han sig i regel otack, som ju är världens lön, i den allra största utsträckning. Det får emellertid icke vara i någon mån avgörande på positionstagandet, huruvida någon form av erkännande och tacksamhet därmed ernås. Utan här som eljest får man i varje läge försöka göra det, som man tror vara ur det helas synpunkt riktigast och lämpligast, alldeles oberoende av vilka känslor, som taga sig uttryck hos dem, som eventuellt kunna få gagn av saken.

Herr Carlström sade också, att det skulle vara riskabelt att godkänna denna princip, innan utredningen om arbetslöshetens *orsaker* ligger på bordet. Jag tror tvärtom, att samtidigt som man håller på att utreda frågan om arbetslöshetens orsaker — jag skall icke alls uttala något omdöme om hur verkligt övertygande den utredningen, när den en gång kommer på bordet, kan komma att bli — är det, såvitt jag kan se, en fördel, om man jämsides med den utredningen kan på sätt, som här torde ske, vinna erfarenhet om ytterligare en möjlighet, en form för lindrandet av arbetslöshetens onda, särskilt under dess mest svåra perioder. Jag kan icke se, att det ligger någon risk eller olägenhet i att en sådan erfarenhet utvinnes. Tvärtom kommer det att bilda, sammanlagt med övriga erfarenheter på detta område, ett material, som möjliggör ett bättre bedömande. Men det förefaller mig, som om det är med herr Carlström som med åtskilliga andra ibland oss. Han betraktar nästan alltid frågorna uteslutande ifrån en enda utgångspunkt, som i och för sig kan vara berättigad. Denna synpunkt behärskar honom därvid så, att han från samma utgångspunkt bedömer allt, som förekommer i livet omkring honom. Borde han ändå icke försöka att se utvecklingen även ur andra synpunkter?

Herr Lindmark presenterade som tårta på de rätter, som serverats här, påståendet att ett bifall till detta förslag skulle »skapa permanent arbetslöshet». Kan någon människa begripa, varför de herrar, som sttit i utskottet och arbetat med detta förslag, uppenbart skrämt upp varandra så, att de i dag prestera de mest orimliga invändningar. Permanent arbetslöshet skulle alltså den omständigheten skapa, att arbeten, som eljest skulle bliva liggande och kanske tagas upp under en bråd tid, komme att utföras under en period av stor arbetslöshet! Den åtgärden skulle skapa permanent arbetslöshet! Någon måtta borde det väl ändå vara med kritiken från herrarnas sida.

Jag vågar göra gällande, herr talman, att det gives tillräckliga skäl för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag hänvisar till propositionen och dess ut-

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Fortn.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.

(Forts.)

talanden, när det gäller såväl den rent teoretiska betraktelsen som den praktiska tillämpningen av förslaget. Jag har sökt att här, om också i korthet, bemöta de skäl, som framställts från avslagsreservanternas sida. Jag vågar också hoppas, att riksdagen skall finna sig böra biträda den reservation, som till utskottets betänkande rörande proposition nr 152 blivit fogad av herr Kvarnzelius m. fl.

Jag vill å andra sidan säga, att ett steg, som skulle innebära ett bifall till utskottets hemställan i denna punkt, kan jag för min del icke biträda. Det är ju dock så — och ingen har kunnat bestrida, vad finansministern i detta avseende anfört — att genom att man i år haft tillgång till en del möjligheter, som icke fått direkt form av arbetslöshetsunderstöd eller beredskapsarbeten, har staten i år varit i tillfälle att skapa arbetstillgång i mycket stor utsträckning på en hel del områden, som man i fortsättningen icke kan räkna med. Då vidare i det budgetförslag, som nu föreligger, ingår en förbrukning av nära 50 miljoner kronor av besparade medel, och då slutligen möjlighet till arbetstillgång, som icke faller under rubrikerna för arbetslöshetshjälp, i fortsättningen kommer att förefinnas endast i mindre omfattning, såvitt jag kan se, än som varit händelsen under innevarande år, finns det goda skäl för att man stannar vid ett så begränsat belopp, som föreslås i propositionen.

Jag vågar därför hoppas, att kammaren vid närmare eftersinnande skall kunna bifalla den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Det förefaller mig orimligt, hur man överhuvud taget skall kunna bedöma arbetslöshetens problem utan att först ha undersökt eller bildat sig en uppfattning om arbetslöshetens orsaker. I den debatt, som pågått här i dag, har också gång efter annan den eller den orsaken till arbetslösheten skymtat fram. I dessa fall har man mest talat om den rådande depressionen inom näringslivet, och jag tror förvisso, att denna depression har en mycket stor andel uti den arbetslöshet, som råder. Men jag tror dock inte, att det är den enda orsaken. Vi få komma ihåg, att vi i vårt land ha en fackföreningsrörelse med den styrka, att den har kunnat driva upp arbetslönerna inom vissa områden till en sådan höjd, att en alltför stark differentiering av arbetslönerna kommit till stånd. Man kan, när det gäller arbetslönerna, spåra, att det här i landet finnes älsklingsbarn och styvbarn, och vi ha älsklingsbarnen till finnandes bland byggnadsarbetarna och inom de yrken, som icke äro utsatta för utlandskonkurrensen. Vi ha barn, som äro mera medelmåttigt ställda i fråga om kärleksbetygelser, och dit torde väl höra framför allt exportindustriens arbetare, vilkas lönenivå icke har kunnat undgå att påverkas utav konkurrensen utifrån. Men vi ha också styvbarn, och det är jordbrukets utöware. När man hörde herr Åqvist tala om, att de nu utgående nödhjälpslönerna, exempelvis i Örebro, ansågos vara för låga, skulle man till herr Åqvist vilja ställa frågan, huru han skulle se möjligheter att hålla sin industri i gång, därest icke denna industri för närvarande voro hjälpt med ett högre tullskydd än de flesta andra näringsgrenar här i landet. De löner, som utgå till nödhjälpsarbetarna i Örebro, ligga betydligt över de löner, som betalas utav den främsta konkurrenten till vår skoindustri ute på världsmarknaden, nämligen den stora tjeckoslovakiska skofabrikationen. När de arbetslöner, som utbetalas vid nödhjälpsarbete, överstiga dem, som jordbruket för närvarande mäktar betala, tror jag icke, att de önskemål, som herr Åqvist framförde, äro berättigade. När det har gällt att avhjälpa jordbrukets svårig-

heter och försöka åstadkomma någon lättnad i dess betryck. har det alltid från herr Per Albin Hanssons sida och från andra med honom liktänkande framhållits, att man skulle försöka anpassa sig efter förhållandena, att man skulle försöka vinna en anpassning. Men det ser ut, som om man ansåge, att anpassning skulle andra försöka att tillämpa, men man vill icke i någon mån tillämpa den själv.

Genom det arbete, som har åstadkommits av sammanslutningarna av arbetare här i landet, ha vi i vårt land fått arbetslöner, som ligga för industriens vidkommande högst i Europa. Det är då uppenbart, att en anpassning ned till en lägre lönenivå måste vara nödvändig för att överhuvud taget övervinna arbetslösheten och komma till undanröjande av arbetslöshetens orsaker. Vill man icke se detta problem klart för sig och erkänna det, har man heller icke enligt min mening rätt att komma till riksdagen och begära dess stöd i den omfattning, varom här är fråga.

När här uttalades, senast av herr statsministern, att här ifrågavarande beredskapsarbeten skulle tillämpas endast vid synnerligen svår arbetslöshet, tycker jag, att det var ett egendomligt uttalande, ty råder det en synnerligen svår arbetslöshet här i landet, vart kommer man då med 3 miljoner kronor? Därmed har statsministern givit denna fråga en räckvidd, som kan bli i ekonomiskt avseende överskådlig. Ty skall denna form av nödhjälpsarbete tillämpas vid synnerligen svår arbetslöshet, så kommer givetvis beloppet att få tilltagas många gånger större än det här ifrågasatta. Och hur tänker sig statsministern att kunna sovra bland arbetarna? Om det är så, att en del av de arbetslösa skulle tillhandahållas beredskapsarbeten med en högre, mera tillfredsställande lönenivå än den, som tillämpades vid nödhjälpsarbeten under arbetslöshetskommissionens regi, hur skulle det vara möjligt att i längden hålla tillbaka den stora massa arbetslösa, som vore lika berättigade att även de komma in under samma för dem fördelaktigare form av arbetslöshetshjälp?

Jag vill också i detta sammanhang bemöta, vad herr statsministern yttrade om vattenfallsstyrelsens utlåtande. Det är sant, att detta i sak icke avstyrker införandet av beredskapsarbeten och detta av lätt insedda skäl, ty vattenfallsstyrelsens högt skattade och mycket kunnige chef har varit ordförande bland de sakkunniga. Men är hans excellens herr statsministern tillfredsställd med uttalanden av den art, som kommit från vattenfallsstyrelsen, så äro hans anspråk på tillstyrkande mycket blygsamma. Jag har tagit del vid avfattningen av detta utlåtande, och i detta framskyntar en mängd betänkligheter, som jag till fullo kan dela och som jag vill starkt understryka. Herr Per Albin Hansson yttrade, att man skulle försöka att se till vad man nödvändigtvis behöfde och till det skulle man också skaffa pengar. Vad man nödvändigt behöfver är emellertid ett relativt begrepp. En tjeckoslovakisk skoarbetare behöfver icke nödvändigt mera än 3 kronor om dagen, en svensk skoarbetare behöfver åtminstone en tia om dagen. Det är så oerhört olika i det fallet. En jordbruksarbetare skulle finna sig mycket väl tillfreds, därest näringen vore i stånd att betala honom en femma om dagen. Han får nu nöja sig med betydligt mindre. Men den lära, som innefattas i detta herr Hanssons yttrande, tror jag icke, att han i längden skulle vilja stå för, ty därtill är han väl ändå allt för kunnig i nationalekonomiska ting. Jag skulle vilja gratulera honom, om han alltid under sin levnad ansett sig ha råd att skaffa sig, vad han vid det eller det tillfället ansett att han nödvändigt borde skaffa sig. I allmänhet är väl icke blott näringsidkare utan överhuvud taget alla människor här i landet ställda inför den situationen att rätta munnen efter matsäcken. Man får se till vad man har råd till, och så får man reducera sina anspråk till rimliga gränser. Det är på sådant sätt man måste inrätta sig, då konjunkturerna äro svåra, då konkurrensen om arbetstillfällena är starkare än eljest.

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.

(Forts.)

Det är också farligt att driva den satsen, som herr Anderson i Råstock för en stund sedan drev från denna plats. Han sade att vi, som voro motståndare till dessa långt gående åtgärder i fråga om arbetslösheten, voro besjälade av en nattsvart pessimism. Att man är besjälad av pessimism i fråga om näringslivets förhållanden är ju helt naturligt, ty det är påtagligt och någonting som var och en kan se, att arbetslöshet förefinnes, och att konkurrensen nu är svårare, än den varit tillföre. Men att vara besjälad av en så lättsinnig optimism som herr Anderson i Råstock i dessa spörsmål gör sig skyldig till är betydligt farligare. Jag tror, att det skulle vara ödesdigert om vår arbetslöshetspolitik skulle komma att inriktas så att den skulle hindra en nödvändig anpassning av arbetslönerna efter de konjunkturer, som äro rådande. Är det så, att man icke vill se detta klart för sig, ja, då hjälper icke ens den mest sorglösa optimism i fråga om statens anslag för att avhjälpa svårigheterna. Ty de belopp, som det då blir fråga om, bli av den omfattningen, att det snart skär sig i fråga om möjligheterna att anskaffa pengar även om finansministern åter skulle hitta den krångliga väg, han tillskapat till rusdrycksmedelsfonden. För att avhjälpa arbetslösheten fordras det säkerligen, att man framför allt ser till att det normala näringslivet kan ha sin gång.

När man från herr Äqvists sida vill ha nödhjälpsarbetslöner, som överstiga de löner, som jordbruket har råd att betala sina arbetare, då kommer denna arbetslöshetspolitik in på felaktiga banor, och det skulle betyda att en tredjedel av landets befolkning skulle få finna sig i att arbeta i ett löneläge, som ligger lägre än det, som man genom statens uppoffringar skulle åstadkomma för de arbetslösa.

När det gäller frågan om beredskapsarbeten vill jag säga, att jag för min del icke är någon principiell motståndare mot beredskapsarbeten såsom sådana. Kan staten under lågkonjunkturer och under besvärliga tider sätta i gång en del byggnadsföretag, som kunna prövas vara skäligen och nyttiga att utföra, så må det vara hänt, men det är då icke beredskapsarbeten, planlagda så, att de skulle komma att konkurrera med de arbeten, som man igångsätter såsom arbetslöshetshjälp. Förslaget om dessa beredskapsarbeten innebär, att man skulle åstadkomma ytterligare en linje för arbetslöshetens avhjälpan, till vilken man åtminstone från socialdemokratiskt håll så småningom vill överföra den övriga arbetslöshetsverksamheten. Vi ha i riksdagen i år beviljat åtskilliga medel för att gå fram på den väg, som det här är fråga om. Man hade säkerligen icke här i riksdagen lika lätt och lekande varit med om exempelvis elektrifieringen av södra stambanan, därest man icke såsom ett tungt vägande skäl i vägsålen kunnat lägga den rådande arbetslösheten.

Kommunikationsministern har fått mera pengar till sin budget, än han själv har äskat, en välvilja från riksdagens sida, som säkerligen varit dikterad av en önskan att genom en utökning av statens arbeten under dåliga tider motverka arbetslösheten. Men detta är en annan sak. Därvid ha arbetena tillkommit så att vederbörande ämbetsverk i sina petita kommit in med förslag därom till regeringen. Regeringen har sedan granskat och sovrat de olika förslagen och prövat, vad den anser sig ur statsfinansiella synpunkter kunna ha råd till, och ur samma statsfinansiella synpunkter får ju också riksdagen taga ställning till dessa förslag. Den vägen har alltid tillämpats. Jag tror icke heller, att beslutet om västra stambanans elektrifiering kommit till stånd så tidigt, därest det icke vid den tiden hade rått arbetslöshet och det var angeläget att få åtskilliga beställningar till olika fabriker i landet. Det är all anledning att gå försiktigt fram, när det gäller arbetslöshetspolitiken, och det är beklämmande att den nuvarande regeringens chef, som i denna fråga tidigare intagit en bestämd och fast hållning, nu skall vara den som i chefsställning för regeringen går med på att sönderbryta sina egna direktiv på området.

Herr Hansson i Stockholm ville till varje pris avhjälpa arbetslösheten. Jag tror, att han är en mycket skicklig general, ja, att han t. o. m. kan jämföras med den store Döbeln vid Jutas, som ville ha en medicin, som gjorde honom för i morgon sjufalt värre men hjälpte honom i dag på sina ben. Denna medicin är det, som man söker rekommendera i den socialdemokratiska reservationen, men den medicinen för åtminstone icke till en varaktig hälsa på det ekonomiska området här i landet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande nr 151 och till den av herr Widell m. fl. vid statsutskottets utlåtande nr 152 avgivna reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Det har sagts mig, att det såvitt möjligt skulle åstadkommas en tidsbegränsning för anförandena i den här debatten, och om jag då begränsar mig till ungefär samma tid, som den föregående Anderson gjorde, lär jag väl icke ha tagit i anspråk mera, än som kan tillkomma mig i den här frågan.

När herr Johanson i Stockholm började sitt anförande sade han, att det icke varit möjligt att få fram något intresse för behandlingen av arbetslöshetsfrågan, och han antog att detta berodde på den mängd behandlingar, som denna fråga tidigare genomgått. När den talare, som hade ordet före herr Johanson i Stockholm, började sitt anförande, hörde jag en man i bänken bakom mig, som reste sig och gick ut och sade, att man skulle icke uppmuntra Herou. Är det så man intresserar sig för sakfrågorna, är det ju uppenbart, att man icke kan spåra så mycket intresse för spörsmål av detta slag.

När det emellertid gäller arbetslösheten sådan den ter sig här i landet för närvarande, är det ju skäl att observera, att trots att vi här gå fram emot våren med åtminstone eljest ökade arbetstillfällen, förhåller det sig för närvarande så att arbetslösheten har ökats. De sista officiella uppgifter, som socialstyrelsen skickat ut i ämnet, utvisa en ökning av antalet arbetslösa inom fackorganisationerna. Den sista siffran jag har sett därifrån visar, att man icke har mindre än 72,944 arbetslösa organiserade arbetare. Om man till detta lägger hela antalet av dem, som stå utanför organisationerna, är det uppenbart, att man kommer betydligt över 100,000-talet arbetslösa i landet. Det påståendet, som här tidigare i debatten gjorts, att man går emot en arbetslöshet av den omfattning, som rådde 1921 och 1922, innebär av allt döma icke någon överdrift.

Herr Carlström och herr Anderson i Storegården efterlyste orsakerna till arbetslösheten. Jag skall icke upptaga någon polemik med herr Carlström i Helgagård. Han har enligt min mening fått vad han behövde och fått det av sin partichef och jag föreställer mig, att det är det, som biter bäst och därför skall jag icke sysselsätta mig med honom särskilt. Han har emellertid i den här debatten och i praktiskt taget varje annan debatt, som rör ekonomiska spörsmål här i landet, talat om byggnadsarbetarna i Sävsjö såsom orsaken till arbetslösheten, så jag undrar, om man icke nu skulle kunna vara på det klara med den saken och göra det ingrepp för avhjälpan av svårigheterna, som äro erforderliga.

När det emellertid gäller orsakerna till arbetslösheten, är det väl ingen, som bör blunda för att den rationaliseringsprocess, som pågått och pågår inom industrien, medfört att tusenden och åter tusenden ställts utanför arbetsplatserna. Det lär vara obestriddigt att så är fallet. Man tycker ju att med de förbättrade hjälpmedlen till arbetets utförande, som med rationaliseringen inom näringslivet föres fram, skulle möjligheterna till människornas försörjning ökas, men

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Forts.)

faktum är att med de ökade tekniska hjälpmedlen ökas antalet av dem, som sakna medel till sin försörjning. Därav borde väl följa, skulle jag tro, ett godkännande av den uppfattningen att man, då man skall tala om arbetslöshetens orsaker, har att göra med den ordning och den fördelning av arbetsresultatet, som råder här i samhället för närvarande. Är det så att de förbättrade tekniska hjälpmedlen för arbetets utförande underlätta arbetet och framställandet av de produkter, som äro erforderliga för människornas försörjning, ja, då skulle det givetvis innebära större försörjningsmöjligheter åt alla för den händelse produkterna fördelades på ett rättvisare och förnuftigare sätt, än som för närvarande sker.

Herr Lindman har uttalat sig här i debatten, och såvitt jag förstod, talade han allvarligt om den ekonomiska ordning, som råder inom näringslivet för närvarande. Herr Lindman borde emellertid, då han konstaterar de svårigheter, som råda, när det gäller arbetsförhållandena på olika områden, giva besked om, vad det beror på att dessa svårigheter existera. Om han försökte att gå till botten med detta spörsmål, skulle han säkerligen få lov att utdöma den produktionsordning, för vilken han i detta sammanhang talade, och då skulle han säkerligen också få lov att utdöma de enskilda initiativ, som det borgerliga partiet i allmänhet förklarar vara de enda saliggörande, när det gäller framskapandet av arbetsmöjligheter. Vi ha å vår sida hävdadt, att det är den kapitalistiska produktionsordningen, som bär skulden till de svårigheter, som råda för arbetarna här i landet och i de kapitalistiska länderna i allmänhet. Man har gentemot detta vårt tal ställt rekommendationer för den ordning, som för närvarande råder, ehuru den blottar den mängd av missförhållanden, varom den här debatten har givit besked. Jag var år 1925 i tillfälle att på nära håll studera den ordning, som man har infört, när det gäller näringslivet i Sovjet-Ryssland, det näringsliv, vilket man ju här från borgerligt och även från socialdemokratiskt håll så allmänt klandrar, det näringsliv, som man säger är orsaken till de svårigheter, som råda för vissa arbetargrupper här i landet, därigenom att Sovjet-Ryssland enligt uttalanden här släpper ut sina produkter på världsmarknaden till pris, som konkurrera ut, vad som framställs inom svensk industri. Nå, har man möjligheter att inom Sovjet-Ryssland framställa produkter och släppa ut dem på världsmarknaden till lägre priser än i andra länder, är det väl uppenbart — och det har också tidigare i debatten påpekats — att det måste betyda en styrka för den ordning, som råder inom detta näringsliv. När det gäller de speciella intressen, som brottas inom näringslivet här i landet, så skulle jag vilja såsom en jämförelse uppställa de intressen, som äro företrädda inom det näringsliv, som grundar sig på den socialistiska ordningen. I sammanhang härmed skulle jag vilja göra herrarna uppmärksamma på en speciell detalj och ställa frågan: tror ni icke att det näringsliv, där man framskapar ett kollektivt intresse från arbetarnas sida för det bästa möjliga produktionsresultatet, överträffar det näringsliv, där företagaren är den, som skall vara intresserad av produktionsresultatet och där arbetarna, liksom arbetsmaskinerna, ingå som vissa detaljer i produktionsprocessen, vilka icke kunna tillräkna sig fördelarna av det bästa resultat, som inom resp. företag kunna framskapas? Nog har jag den erfarenheten från det ryska näringslivet, att man där har skapat fram en form och en planhushållning, med vilken man har möjlighet att tillföra företaget den styrka, som arbetarnas kollektiva intresse för produktionsresultatet innebär genom vetenskapen alltså om att vad som framskapas, det kommer också dem till del. Något sådant kommer icke arbetarna till del inom företagen i det kapitalistiska samhället, ty där vet arbetaren, att vad han genom sin organisation kan kämpa sig till i fråga om löner, det får han och många gånger knappt det. Men de resultat, de ekonomiska värden, som framskapas genom hans ar-

bete, tager företagaren och aktieägaren, och det är uppenbart att arbetarens intresse för ett gott produktionsresultat icke kan bli detsamma i ett dylikt system som i det förutnämnda. Då vi rekommendera en annan ordning än den, som råder för närvarande, såsom den enda, på vilken man kan komma fram till ett slutligt lösande av det problem, som vi här i dag diskutera, ja, då göra vi det därför, att det är vår bestämda övertygelse att den socialistiska produktionsordningen är den kapitalistiska överlägsen, och vi göra det med utgångspunkt därifrån att de svårigheter, vi brottas med i samhället i dag, grunda sig på vad som ligger i den kapitalistiska samhälls- och produktionsordningen.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att ytterligare utveckla detta tema, men jag vill ha detta sagt som ett tillkännagivande av vår uppfattning om de orsaker, som ligga till grund för arbetslösheten, den arbetslöshet, om vilken vi nu diskutera.

Det har här talats om arbetslöshetskommissionen och dess politik. Jag har här i kammaren tidigare tillkännagivit de intryck, jag fick från besöket på arbetslöshetskommissionens föreläggningar 1928. När jag hörde herr Lindman tala i kammaren om att lantarbetaren skulle sträva efter att bli nödhjälpsarbetare och kunde han icke få bli det på något sätt skulle han flytta till Stockholm som arbetslös, måste jag säga, att detta hans tal vittnar om, att han icke har bemödat sig om att sätta sig in i de förhållanden, som råda för nödhjälpsarbetarna och de arbetslösa. Jag önskar ingen människa något illa, och när herr Lindman kommit till den ålder, han har gjort, skulle enbart hans ålder åtminstone för mig bestämt påverka min uppfattning, om jag skulle önska honom någon prövning eller icke. Jag tror emellertid, att det tjänar till föga att framlägga sakskalet för att övertyga honom, när det gäller en fråga som denna, och jag måste säga, att skulle jag få se honom såsom nödhjälpsarbetare, tror jag, att det skulle vara den enda vägen, på vilken han skulle kunna bli övertygad om att den ståndpunkt, han i dag intager, är fullständigt oriktig. Jag är övertygad om, att han skulle ändra uppfattning därför, att även om jag icke tror, att det resultat, som han kunde prestera såsom nödhjälpsarbetare, skulle vara så överväldigande, skulle dock inkomsterna stå i omvänt förhållande till arbetsresultatet jämfört med vad det är för honom i dessa dagar.

Jag har icke ansett mig kunna underlåta att tillkännagiva denna min personliga uppfattning om en argumentering av det slag, som man kommit fram med från högerpartiets sida i denna fråga.

När det gäller nödhjälpsarbetarnas löner, så vill jag erinra därom, att arbetslöshetskommissionens egna uppgifter lämna det beskedet, att ackordsförtjänsterna i vissa fall ligga ända till 15 å 20 % under den fastställda nödhjälpsarbetarlönen. Under sådana förhållanden är det väl uppenbart, att man kan säga, att man icke ens betalar löner, som motsvara de teoretiskt gällande lönerna enligt de direktiv och utfästelser, som framkommit från arbetslöshetskommissionens sida.

Jag tror det var herr Äqvist, som uttalade, att man icke kan tänka sig att nödhjälpsarbetarna skulle kunna få samma löner, som betalas i den öppna marknaden, eller avtalsenliga löner. Han motiverade detta bl. a. därmed att en stor del av nödhjälpsarbetarna äro ovana vid det arbete de skola utföra och därför icke kunna prestera ett tillfredsställande arbetsresultat. Men låt mig bara ställa det anspråket till denna beträffande de här frågorna så orimliga församling, att man skulle betala nödhjälpsarbetarna den öppna marknadens ackordslöner och låta arbetarna förtjäna vad de kunna förtjäna på det sättet. Det skulle väl åtminstone icke vara något överdrivet anspråk från de arbetslösas sida. Men något sådant förekommer ju icke, utan man sätter ackord-

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.

(Forts.)

priser, på vilka de icke skola kunna förtjäna mera än den fastställda nödhjälpsarbetslönen. Kommer en nödhjälpsarbetare över den av arbetslöshetskommissionen för respektive ort fastställda lönen, så sänker man ackordspriset trots att det ligger avsevärt under den öppna marknadens priser. Vad en sådan lönepolitik skall innebära, då det gäller de arbetslösa, som sysselsätts vid nödhjälpsarbetena, det må väl vara uppenbart för alla. Att det icke kan medföra frampressandet av goda arbetsresultat eller uppmuntra till några ansträngningar, det ligger i öppen dag, då man ju vet, att varje ansträngning belönas med sämre betalning för arbetet. Sådan är emellertid den politik, som arbetslöshetskommissionen bedriver på detta område, och det är mot denna politik vi reagera och vända oss, då vi säga, att vi icke vilja vara med om att bevilja några anslag till arbetslöshetskommissionen. Jag har personligen intresserat mig ganska mycket för detta spörsmål, och jag har gjort den erfarenheten att arbetslöshetskommissionen drager bort en mängd arbeten från den öppna marknaden, bl. a. de arbeten, på vilka den gamla rallarkåren tidigare försörjde sig. Inom denna arbetargrupp har en oerhörd arbetslöshet uppkommit. När jag kunnat konstatera detta, och när jag sett, under vilka förhållanden nödhjälpsarbetarna leva, så är det ju uppenbart, att detta måste för mig vara ett tillräckligt skäl att säga, att det är omöjligt att vara med om att bevilja anslag till arbetslöshetskommissionen. Ty dessa anslag innebära icke, att man hjälper de arbetslösa utan tvärtom. Jag har det bestämda intrycket, att om man tager en man från industrien i den ort, där han är bosatt, och skickar honom till en nödhjälpsförläggning, och alltså ger honom en lön — jag har sett på arbetslöshetskommissionens avlöningslistor — som går upp till 30 å 40 öre i timmen, och därigenom avhänder honom varje möjlighet att bidra till den hemmavarande familjens uppehälle, med andra ord sätter honom i förhållanden, där han för varje dag blir fattigare, jag har det intrycket, säger jag, att man då har gjort honom icke en tjänst utan i stället en oerhörd otjänst och bragt honom i ett elände, ur vilket han icke har möjlighet att någonsin resa sig, åtminstone icke utan allvarlig hjälp från annat håll. Men sådan hjälp bringas honom icke.

Den motion, som från vår sida här förts fram, går ut på att det skulle anvisas ett belopp på 100 miljoner kronor samt att regeringen skulle planera denna verksamhet så, att man förberedde arbetena och använde en del av medlen till att lämna understöd. Nu erinrade herr Anderson i Råstock om, att enligt de utlåtanden, som inkommit ifrån olika myndigheter, skulle det behövas ungefär 150 miljoner kronor för att utföra sådana arbeten, som måste utföras under den närmaste tiden eller i varje fall under överskådlig tid. Då vi här ställt ett anspråk på att man skulle anvisa 100 miljoner kronor, av vilka 50 miljoner kronor skulle disponeras under nästkommande budgetår, så ha vi alltså icke ställt ett anspråk, som vare sig går utöver vad som behövs för att hjälpa de arbetslösa eller sträcker sig längre än vad som erfordras för utförande av arbeten, som böra komma till stånd under den närmaste tiden. Jag skulle alltså tro, att om man sakligt vill pröva denna fråga, så måste man medgiva, att det förslag, som från vår sida framställts, innebär, att man icke bara beslutade om vad som borde ske under nästa budgetår, utan att riksdagen i och med detsamma också lämnade direktiv av den innebörden, att man verkligen borde planera verksamheten för nästa år och således bereda bättre hjälp åt de arbetslösa än den som för närvarande kommer dem till del.

Herr talman! På grund av de skäl jag nu anfört skall jag be att få ansluta mig till det yrkande, som här förut framställts av min partikamrat Herou.

Herr förste vice talmannen Nilsson: Herr talman! Då jag inte varit i tillfälle att instämma i det anförande, som hölls av herr Lindman, har jag ansett mig nu böra säga några ord. Jag skall göra det i allra största korthet, ty jag är den tjugonde talaren på talarlistan, och det är ju klart, att det icke kan vara mycket, som nu ytterligare kan behöva sägas.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.

(Forts.)

Jag vill då till en början tillkännagiva, att jag oförbehållsamt anslutit mig till statsutskottets ståndpunkt i fråga om beviljandet av 10 miljoner kronor till arbetslöshetens bekämpande. Jag har så mycket hellre kunnat göra detta, som man därvid fäst det villkoret, att detta anslag skall utgå under förut givna förutsättningar och disponeras på enahanda villkor, som förut varit gällande vid utlämnandet av denna hjälp.

Vad sedan angår frågan om anslaget till de s. k. beredskapsarbetena, så hyser jag härvidlag samma betänkligheter, som kommit till uttryck i flera av de föregående talarnas anföranden. Det har sagts i propositionen och det har ytterligare framhållits här av hans excellens statsministern, att dessa arbeten endast skulle vara att betrakta som ett försök. Ja, det är ju möjligt, att man tänkt sig, att det hela endast skulle vara ett försök och att i varje fall regeringen icke åsyftat något annat. Men man behöver bara åhöra ett sådant anförande, som här hölls av herr Hansson i Stockholm, för att förstå, att detta från den sidan ingalunda betraktas såsom något försök. Herr Hansson yttrade nämligen, att *han ville stödja denna framställning i syfte att föra in den nuvarande arbetslöshetspolitiken på andra vägar*, och detta är uppenbarligen också det verkliga syftemålet bland socialdemokraterna, regeringen må hur mycket som helst ha haft den uppfattningen, att det hela bara skulle vara ett försök. Men, mina herrar, om man går in för ett bifall till detta försök, så kommer det samma otvivelaktigt att efterföljas av dylika försök i stegrad omfattning, och då blir det till sist så som herr Hansson förutsatte, nämligen att arbetslöshetspolitiken härigenom ledes in på andra vägar. Det har ofta varit liberalernas och de folkfrisinnades uppgift att vara pionärer för socialdemokraterna, och jag fruktar, att det i detta avseende kommer att gå på enahanda sätt.

Hans excellens statsministern polemiserade mot arbetslöshetskommissionen, som avstyrkt anslag till beredskapsarbetena. Hans excellens säger, att kommissionen icke anfört avgörande skäl för sitt avstyrkande. Jag vill då erinra om, att kommissionen dock fastslagit, att såväl arbetskraften som arbetslönen komma att fastslås i strid mot näringslivets och samhällets intressen. Detta förklarar visserligen hans excellens vara överord, men jag kan icke dela hans uppfattning därvidlag, ty det är tydligt, att här kunna uppstå konsekvenser av överskådlig räckvidd. Detta experiment kommer säkerligen att bli mycket dyrbart, och den omständigheten att det nya systemet skulle tillämpas jämsides med de direktiv, som nu tillämpas för beredande av hjälp åt de arbetslösa, kommer utan tvivel att, såsom herr Lindman sade, leda till förvirring och oreda. Det är detta man har att motse, om man slår in på denna väg. Leder man in arbetslöshetspolitiken på sådana banor, blir det nog oundvikligt att fortsätta på det sättet, ty det lär nog icke saknas krafter, som komma att sörja för den saken, det kunna herrarna vara övertygade om.

För min del måste jag säga, att hade det varit fråga om att höja det reservationsanslag på 10 miljoner kronor, som nu begäres och som statsutskottet tillstyrkt, så skulle jag icke hesiterat så mycket för att gå med på en sådan höjning av anslaget till arbetslöshetens bekämpande, men då det är frågan om ett anslag till bekämpande av arbetslöshetskommissionen, då vill jag icke vara med om saken.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord på denna punkt få ansluta mig till statsutskottets hemställan i dess utlåtande nr 151 samt till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen vid statsutskottets utlåtande nr 152.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.

(Forts.)

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Endast ett par ord. Det var med synnerligen stort intresse jag åhörde herr Äqvists anförande. Jag trodde, att han med den motivering, som han framförde, skulle komma fram till ett tillstyrkande av den av herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna reservationen vid utskottets utlåtande nr 151, men icke förty slutade han med att yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill då säga herr Äqvist, att skola vi vinna vad han, åtminstone såvitt jag kunde fatta, önskade vinna och vad vi vilja vinna, då måste vi gå på bifall till vår reservation. — Detta om den saken.

Herr Lindman sade, att arbetslöshetsproblemet var ett löneproblem. Nej, herr Lindman, det är inte enbart något löneproblem för de anställda arbetarna, utan det är ett problem, som sträcker sig mycket djupare ned i samhällsförhållandena. Det kan inte vara ett löneproblem, när den ena industrien efter den andra avskedar tiotals och hundratals arbetare, sedan man sökt taga ut så mycket som man möjligen kan taga ut av arbetarna inom den ena eller andra industrien. Detta problem är som sagt inte något löneproblem, utan det sträcker sig mycket djupare ned, och det vore mycket önskligt, om herr Lindman ville vara med om att lösa detta problem på ett förnuftigt och för människorna tillfredsställande sätt.

Vad nu gäller denna fråga i allmänhet skulle jag vilja instämma i det anförande, som här framförts av herr Berg på västernorrlandsbänken. Han skildrade förhållandena sådana som de gestaltat sig ute i våra olika kommuner. Det finnes ingen av de borgerliga representanterna, som här har yttrat sig, som kunnat gendriva honom. Herr Strindlund försökte visserligen en liten smula, men vad var det egentligen för argument han kom med? Kom han med något enda argument, som kammarens ledamöter funno avgörande och beviskraftigt gent emot vad herr Berg sade? Saken ligger till just så som herr Berg sade. När man kommer hem i kommunen och det skall beslutas i dessa angelägenheter, så heter det: Varför gör icke staten någonting? Varför göra icke ni riksdagsmän någonting? Men när herrarna komma hit såsom riksdagsmän, då säger ni, att det och det kunna vi icke göra, det är absolut omöjligt. Och om man verkligen gör något, så skall det vara sådana åtgärder, varmed man snarare förvärrar de arbetslösas ställning än hjälper dem, ty sådan är den politik, som tillämpats från arbetslöshetskommissionens sida. Jag vill icke lasta arbetslöshetskommissionen för den saken, det rör kommissionen icke för, men riksdagen bör lastas, som fastställt sådana villkor, att arbetslöshetskommissionen icke kan föra en human politik, en politik, som verkligen hjälper de arbetslösa. Vi må diskutera den här saken aldrig så länge, det är dock ett faktum, som vi icke komma ifrån. Herrarna kunna aldrig övertyga mig om, att det finnes någon möjlighet att sådana åtgärder, som många gånger vidtagas från arbetslöshetskommissionens sida, kunna bli till det gagn för de arbetslösa, som herrarna tro, att de skola bli.

Jag har haft en liten erfarenhet av detta hemma i vårt eget samhälle. Om kommunen har fått ett kommunalstatligt nödhjälpsarbete, och kanske vill ge ett litet bidrag i form av något mindre lönetillskott åt dem, som ha stora familjer, så förbjuder arbetslöshetskommissionen någonting sådant, det får man icke göra, ty då går man enligt överenskommelsen med kommissionen miste om det statsbidrag, som skulle utgå. Jag menar, att en sådan politik är en hård politik, och den kunna vi icke fortsätta med alltför länge, innan tålamodet brister även hos kommunerna.

Vad sedan angår beredskapsarbetena, så har ju hans excellens statsministern lämnat en sådan stark motivering för detta förslag, att jag ännu icke hört en enda talare, som kunnat gendriva hans motiv. Herr Anderson i Storegården nämnde, att vattenfallsstyrelsens tillstyrkande utlåtande icke varit vidare entusiastiskt. Ja, undra på det! Om jag icke misstar mig, så tillhör herr An-

derson i Storgården vattenfallsstyrelsen. Jag vet visserligen icke, om han var med vid det tillfälle, då styrelsens yttrande beslutades, men jag tänker för min del, att den omständigheten, att han tillhör detta verk, kan nog i sin mån ha inverkat på att yttrandet icke blev precis så entusiastiskt.

Det har även klagats från jordbrukarehåll över att vi på den socialdemokratiska sidan icke velat vara med om att bringa någon hjälp åt jordbruket. Den som följde vår verksamhet vid förra årets riksdag, lär nog ändå få medge, att även socialdemokraterna på många och väsentliga punkter voro med om att bereda hjälp åt jordbruksnäringen. Jag tror således, att vi, även om vi icke velat gå alla de vägar, som från borgerligt håll föreslagits, dock visat så pass stort intresse för jordbruksnäringen, att man icke i detta ögonblick kan säga, att därför att ni vid det tillfället icke visade något intresse för oss och vår näring, så må det vara oss tillåtet att icke visa så stort intresse för arbetslöshetsproblemet. Jag tror icke, att det argumentet håller.

Det har vidare sagts, att dessa beredskapsarbeten skulle sönderbryta arbetslöshetskommissionens möjligheter att anordna arbeten. Ja, för min del får jag säga, att skulle man med beredskapsarbetena kunna åstadkomma en så kraftig verkan, då menar jag, att dessa arbeten skulle komma att göra en dubbel tjänst. Nu tror jag ingalunda, att saken kommer att ligga till på det sättet, utan jag tror, att dessa beredskapsarbeten tillsvidare kunna existera vid sidan av nödhjälpsarbetena. Arbetslöshetskommissionen måste ju under alla förhållanden få så pass lång tid på sig att den hinner avveckla sin verksamhet och fullborda sina arbeten, och sedan få de erfarenheter, som man kan vinna angående beredskapsarbetena, bli bestämmande för vad som därefter bör vidtagas. Beredskapsarbetena äro i viss mån, åtminstone är det min mening, att betrakta såsom en förebyggande åtgärd, där man tar hand om folk, innan de kunna sägas ha kommit in i de egentliga arbetslöshetsförhållandena. Jag menar därför, att det är önskligt att fortast möjligt komma in på den väg, som beredskapsarbetena öppna, och att man får fortsätta på den även senare, så att de arbetslösa, som beredas arbete, verkligen få en känsla av att här kan jag genom mitt eget arbete skapa mig en försörjning. Den arbetslöse skulle då också slippa erfara den känsla, som man förut talat om här, nämligen att han, trots allt intensivt arbete, ändå icke kan försörja sig och sin familj, utan måste ligga det allmänna till last. Jag menar, att vi ha icke rätt att handla så med vårt folk.

Med hänsyn till den långt framskridna tiden och den enträgna önskan, som från talmannens sida uttalats, att vi skola få slut så tidigt som möjligt, skall jag icke förlänga debatten. Jag har icke kunnat annat än nedlägga en bestämd gensaga mot de påstående, som synnerligast från högerhåll här drivits, att arbetslöshetsfrågan är ett löneproblem och ingenting annat. Den är intet löneproblem, den är ett problem, som sträcker sig mycket djupare än till ett sådant spörsmål som om det skall vara 25 öre, 50 öre, 75 öre eller 1 kronor 50 öre i timmen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Åqvist**: Herr talman! Jag skall försöka att vara så kort som möjligt. Herr Lindman ställde en fråga till mig, hur jag anser, att det går med jordbruksarbetarna, om man alltför mycket höjer reservarbetslönerna. Ja, jag har icke yrkat på, att man skall höja reservarbetslönerna alltför mycket, men jag anser, att man bör följa riksdagens direktiv och höja dem i de fall, där det är berättigat. Jag tror då inte, att denna höjning skall komma att menligt inverka på jordbruksarbetarnas löner.

Om vi se på, vilka löner grovarbetarna t. ex. i Örebro ha, så kunna vi ju inte jämföra deras löner med de löner, som jordbruksarbetarna i Sköllesta

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*

(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.

(Forts.)

eller i Bergslagen ha. Dessa senare arbetare ha ju helt andra levnadskostnader. Deras hyreskostnader, matvaror etc. äro ju lägre än arbetarnas i en stad, något som man ju också får lov att taga hänsyn till. Jag är alldeles viss om, att en rättvis förhöjning av nödhjälpsarbetslönerna, där så påfordras, icke kommer att påverka jordbruksarbetarnas löner. Jag har nu uttalat mig om förhållandena i min hemort. I den uppfattning, jag givit tillkänna, har jag gott högersällskap. Jag har ju herr Adolf Lindgren och herr Karl Gustafsson, tvenne av högerns mest framstående och betrodda män i länet, med mig. Herrarna kunna vara övertygade om, att de inte gå för långt eller begära för mycket. Jag har enhälliga stadsfullmäktige bakom mig, då jag framställt klander mot arbetslöshetskommissionens lönepolitik, vad gäller Örebro. Att döma efter tidsningsuttalanden skulle jag tro, att förhållandet är detsamma på en del andra orter i landet; jag säger därför inte att det är så överallt.

Jag är också med om att skydda jordbruket. Jag representerar ett län, där den övervägande delen av befolkningen är beroende av jordbruket. Jag vill säga, att jag skulle inte ett ögonblick under nuvarande situation tveka att gå med på höjda tullar på spannmål, om inte de åtgöranden, som vi för närvarande ha, och de åtgärder, som nu också föreslagits av vår regering, enligt vad jag anser, vore bättre än höjda tullar. Jag anser, att det är nödvändigt att skydda jordbruket under sådana förhållanden som ha rätt och äro rådande. Ehuru jag icke är någon tullvän, vill jag dock säga, att man i utomordentliga lägen måste tillgripa utomordentliga medel.

Herr Carlström, som nu visst inte är inne i kammaren, yttrade, att arbetslösheten över hela världen endast skulle vara beroende på lönerna, vara en löneföreteelse. Det är absolut fel att förklara arbetslösheten på så sätt. Till en del är den naturligtvis beroende på lönerna. Det skall aldrig förnekas, att så är förhållandet, men arbetslösheten är till allra största delen beroende på politiska orsaker och andra ekonomiska förhållanden, ekonomiska störningar, som icke synas kunna ordnas, förrän de politiska förhållandena blivit bättre utjämnade. Herr Carlström påpekade vidare Englands arbetslöshetsfråga och Englands arbetslöshetsförsäkring, och han sade, att engelsmännens arbetslöshetspolitik hade fört dem till så svåra ekonomiska förhållanden. Ja, jag har talat med många engelsmän vid tillfällen då jag varit över till deras land, senast i höstas. Det är med verkligt vemod man gör det. De äro ju så bekymrade över sitt svåra ekonomiska läge, höga skatter, och den minskning av exporten, som de fått vidkännas, men jag har ännu aldrig hört en enda engelsman, som har sagt, att man där vill ha bort arbetslöshetsförsäkringen och ställa sina arbetare utan möjlighet att försörja sig. Engelsmännen hava haft sådan försäkring sedan 1918, och jag har vid flera tillfällen erfarit, att de ansett, att den varit nödvändig på grund av det läge man befunnit sig i. Man anser fortfarande, att den är nödvändig. Jag skulle önska, att vi kunde se dessa frågor på samma sätt som engelsmännen. Ty engelsmännen skydda sitt folk på olika områden. De föra inte en så hård arbetslöshetspolitik, som vi i vissa hänseenden hava gjort, särskilt i fråga om vår lönepolitik, men de föra inte heller en sådan från och hård fackföreningspolitik, som här föres från fackföreningarna i vårt land. Samma är förhållandet i Tyskland. Jag har resonerat så många gånger med tyska fabrikanter, som jag träffat i deras land. Deras läge är än värre än engelsmännens. Jag har dock ännu aldrig hört någon där, som har velat taga bort arbetslöshetsförsäkringen, fastän det erkännes, att åtskilligt behöver ändras och förbättras i Tysklands såväl som i Englands arbetslöshetsförsäkring. Då sådana ändringar behöva göras i dessa länder, så böra vi draga lärdom därav, när vi komma fram till den tidpunkten, då vi få reflektera på att införa arbetslöshetsförsäkring även i vårt land. Vi kunna då taga lärdom av de nackdelar, en sådan försäkring i dessa länder med-

fört, och söka att få vår egen bättre. Herr Carlströms resonemang i det fallet kan jag sålunda icke vara med om.

Jag intog en oklar ställning, sade herr Carlström, då jag ville något höja nödhjälpsarbetslönerna men också ville vara med om beredskapsarbetena. Jag var mycket försiktig, då jag uttalade mig om beredskapsarbetena. Jag för min del kan inte med sådan bestämdhet se in i framtiden, som min vän herr Carlström tycks kunna göra och åtskilliga andra förresten. Jag tror, att man får söka sig fram och att man får pröva olika linjer. Jag har sagt förut, att det ju är fråga om, att de kvalificerade arbetarna skola få anställning vid beredskapsarbetena. Då vi sålunda skulle få de mindre kvalificerade arbetarna kvar, vad skola vi då göra med dem? Är det icke nödvändigt, att vi ha arbetslöshetskommissionen, som har möjlighet att ge dem reservarbeten, såväl kommunala som statliga arbeten, även om vi inte kunna betala dem avtalsenliga löner? Det är alldeles säkert att så är förhållandet.

Hans excellens herr statsministern tror, att arbetslöshetskommissionen kan förebära rätt godska skäl för sin lönesättning. Jag vill då ännu en gång erinra om riksdagens skrivelse 1922, där det särskilt står uttalat, att lönerna på de särskilda orterna borde mera smidigt anpassa sig efter den rådande lönenivån, och att skälig hänsyn skall tagas till att vederbörande får möjlighet att bereda sig uppehälle med sålunda fastställda nödhjälpsarbetslöner. Då jag påvisat, att detta inte går på de löner, arbetslöshetskommissionen har satt, tror jag, att jag haft rätt. Det vore önskvärt och nödvändigt, att arbetslöshetskommissionen ville följa riksdagens direktiv i det hänseendet. Jag har redan förut angivit, att man torde räkna med omkring 25 à 30 procent under genomsnittslönen i kommunen. Det är en skillnad, som borde vara något att reflektera över.

Herr Anderson i Storegården talade om skoindustrien och påvisade, vad en svensk arbetare förtjänar och vad en tjeckoslovakisk arbetare förtjänar. Jag förstår naturligtvis, att han menade, att skoindustrien, som är skyddad med tullar, skulle kunna sälja sina varor billigare, om tullarna och därmed arbetslönerna komme ned. Det var väl avsikten. Ett följande år förekommer väl här en revision av tulltaxan, och man får då tillfälle att diskutera den saken. Detta skulle nu taga för lång tid. Jag kan emellertid säga, att om vi jämföra de svenska skopriserna med dem, som gälla i England, vilket icke har någon tull på skodon, så finna vi, att de svenska skopriserna äro för motsvarande kvalitet avsevärt lägre. Jämföra vi dessa priser med Tysklands, vilket land har tull, så skola vi finna att våra priser äro lägre, trots att vi i vårt land ha högre arbetslön vid tillverkningen av våra skodon. Det blir nog tillfälle att justera arbetslönerna, och detta kommer troligen att ske även inom skoindustrien. Jag erinrar emellertid om, att det dröjde tre år, innan skofabriksarbetarna fingo den justering av lönerna uppåt, som var berättigad, då dyrtiden inträdde. Det kan ju då inte vara något oriktigt eller något orättvist, om det dröjt något, innan man företager den lönesänkning, som särskilt här från högerhåll yrkats på. Om någon kunde påvisa, att jordbrukarna inte få tillräckligt med arbetskraft, så skulle jag förstå de skäl, som här från jordbrukarhåll framföras mot kravet på att arbetslöshetskommissionen skall tillämpa en något smidigare och mera anpasslig lönepolitik. I vår kommun ha vi åtminstone förfarit så, att personer, som flytta in, inte kunna få nödhjälpsarbete, förrän de varit mantalsskrivna i vår stad minst ett år. På det viset animeras icke någon från landet att flytta in enbart för nödhjälpslönernas skull. En sådan försiktighetsåtgärd kan man vidtaga, och det synes mig vara riktigt att göra så. I annat fall kunde man, vilka löner som än tillämpades, få in en hel del folk från landsbygdskommunerna. Dessa skulle även av fattigvårdsskäl dragas till städerna.

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslö-
heten m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.

(Forts.)

Herr Grapenson: Herr talman! Den tilltagande arbetslösheten i vårt land är en av de största frågor, vi för närvarande ha att brottas med. Den vore värd den allsidigast möjliga belysning. Med hänsyn till den sena timme, vi nu kommit in på, skall jag emellertid inskränka mig till endast några få ord. Jag skall därför låta mitt uttalande bli kortare än jag först tänkt mig.

Att söka hjälpa dem, som äro i nöd och i arbetslöshet, är ett allmänmänskligt strävande. Jag tror inte, att de herrar, som här beskyllt ett visst eller vissa partier för ovillighet att hjälpa de betryckta, ha fattat ställningen rätt. Jag tror tvärtom, att kammaren i stort sett besjålas av en varm önskan att på något sätt bidra till den föreliggande stora frågans lösning. Det förefinnes nog inte här i kammaren så mycken oenighet om själva syftet, det är bara i fråga om vägarna, som meningarna gå isär.

Det var en talare, jag tror det var herr Per Albin Hansson, som på ett tidigare stadium av debatten talade om kontanta arbetslöshetsunderstöd. Jag har stått inför ett system med dylika understöd till arbetslösa personer. De erfarenheter, som då mötte mig, voro icke uppmuntrande. Man hade bland annat beslutat, att pojkar, jag tror det var över 18 år, skulle få 50 öre eller 75 öre om dagen. De fingo sitt kontanta understöd en gång i veckan. Den dagen befolkades kaféerna i ovanligt hög grad av cigarrettrökande pojkar. Då såg man också pojkgrupper på vägen från bryggeriet med späckade kappsäckar. Skvalpandet i dessa lämnade intet tvivel om vart hjälppengarna tagit vägen. Man betalade också vid samma tillfälle kontanta understöd åt vissa arbetslösa familjeförsörjare. Jag minns icke numera så noga beloppens storlek. Men vi säga att en dylik familj erhöll exempelvis 3 kronor om dagen. Ute i den allmänna marknaden betalades 4 eller 5 kronor. Man kunde då få höra följande resonemang: Jag vore väl dum, om jag gäve mig ut i skogen. Jag får 3 kronor, när jag är hemma. De felande 1 eller 2 kronorna kan jag eventuellt förtjäna på annat arbete här hemma. Man måste ju ändå finna, att en sådan understödsverksamhet på ett tråkigt sätt ingriper i arbetsförhållandena i den öppna marknaden. Jag ber att få påvisa ett annat fall från en av våra större norrländska kommuner, där man i kommunalfullmäktige har ett kraftigt inslag av sådana personer, vilka alltid ivra för höga anslag till ändamål av denna art. Där lyckades man genomföra ett beslut om åtskilliga tiotusen kronor till beredande av arbete åt kommunens arbetslösa. Man anordnade s. k. nödhjälpsarbeten i de centralare delarna av socknen och i de större byarna. Arbetspriserna ställdes lägre än ute i den öppna marknaden. Vid samma tid byggdes en landsväg i en utkant av ifrågakvarn kommun. Tillströmningen till nödhjälpsarbetena var riklig, men vägstyrelsen klagade samtidigt på, att den icke kunde få tillräckliga arbetskrafter till landsvägsbygget, trots det att lönera voro de på orten sedvanliga. Domänstyrelsen hade också till arbetslägets förbättrande genom sina revirförvaltningar gått i författning om vedhuggning i skogarna. Där fick man icke heller det behöfliga antalet arbetare. De, som körde timmer i skogarna, klagade slutligen över, att man hade svårigheter för att där få erforderlig arbetskraft. Med sådana exempel för ögonen torde man ha rätt att ställa sig tveksam för arbetslöshetshjälp i varje form.

Jag känner icke den statliga arbetslöshetskommissionens verksamhet på nära håll. Men mycket klander mot denna kommission har jag hört. Det kan hända, att allt här icke är, som det bör vara. Det kan dock enligt min mening finnas anledning tänka sig, att även arbetslöshetskommissionens verksamhet kan inverka så på det allmänna läget som jag nyss angivit. Därmed vill jag ingalunda hava sagt, att denna kommission borde upplösas. Nej, den torde vara nödvändig, ja, under nuvarande förhållanden oundgänglig, men jag har dock velat påvisa dessa risker, som stödjare sig på faktiska erfarenheter från det praktiska livet.

Jag vill, herr talman, som sagt, icke gå närmare in på den föreliggande frågan. Må dessa två exempel tala i den mån de det kunna, att det alltid inte är bra endast med att hjälpa huru som helst. Hjälpåtgärder äro ofta behövlige, ja, mången gång oavvisliga, men de böra anordnas på ett lämpligt och förnuftigt sätt. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i utlåtandet nr 151.

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

Herr **Höglund** i Stockholm: Herr talman! Jag har uppkallats att säga några ord i anledning av herr Järtes utläggningar rörande Stockholms stads arbetslöshetspolitik.

Herr Järte lät påskina i sitt anförande, att Stockholms stads beslut att överge statskommunala arbeten och övergå till beredskapsarbeten eller reservarbeten, som vi kalla dem, skulle haft synnerligen olyckliga verkningar och tvingat ett större antal arbetslösa över på fattigvården. Herr Järte ville tydligen taga dessa förmenta verkningar av huvudstadens arbetslöshetspolitik till inräkning för den negativa uppfattning, som han företräder gentemot förslagen om beredskapsarbeten.

Jag måste konstatera, att det i verkligheten förhåller sig på ett helt annat sätt. I verkligheten är det ungefär samma antal arbetslösa, som nu ha fått tillfälligt arbete vid Stockholms stads reservarbeten, som förut kunde komma i fråga till de statskommunala arbetena. Skillnaden består däri, att dessa arbetslösa för närvarande erhålla en avtalsenlig lön, på vilken de något sänkt kunna existera, medan tvärtom under den period, då de statskommunala arbetena bedrevos här i Stockholm, det icke var möjligt för de arbetslösa att existera på de löner, som då betalades, utan Stockholms stad måste komplettera dessa löner genom fattigvården. Som var och en förstår: ett fullkomligt absurt förhållande att först fastställa löner för de arbetslösa, på vilka de icke kunna existera, och sedan komplettera dessa löner via fattigvården. Skillnaden ligger vidare därutinnan, att de arbetslösa nu få ersättning för och efter sin arbetsprestation, medan förut i de statskommunala arbetena tendensen med en viss nödvändighet blev den, att man levererade dåligt arbete för dålig betalning. När herr Järte påstår, att antalet fattigvårdstagare har ökat i Stockholm, så har detta visserligen skett, beroende på de allmänna konjunkturerna, men det har skett icke genom huvudstadens arbetslöshetspolitik, utan genom den politik statens arbetslöshetskommission har drivit och tillämpat gentemot Stockholms stad. Den kommissionen här skulden till att ett större antal arbetslösa än tidigare måst vända sig till fattigvården. Statens arbetslöshetskommission har nämligen, sedan Stockholms stad beslöt att igångsätta reservarbeten, indragit de kontantunderstöd, som tidigare lämnades till vissa grupper av arbetslösa i Stockholm, en ganska ful repressaliepolitik, som staten sannoligen borde hålla sig för god för att driva gentemot huvudstaden. På det sättet har man tvingat över ett stort antal arbetslösa, som tidigare fingo kontantunderstöd via statens arbetslöshetskommission, till fattigvården. Inom parentes vill jag här framhålla, att Stockholms stad icke skulle vilja och kanske icke heller behöva gå till staten för att erhålla sådant kontantunderstöd åt de arbetslösa. Men författningarna lägga hinder i vägen för huvudstaden, liksom för andra kommuner, att lämna kontantunderstöd, utan att det har fattigvårdskaraktär. Och staden har därigenom tvingats att mottaga och att kräva ett sådant kontantunderstöd av staten genom arbetslöshetskommissionen. Jag skulle vilja tillfråga herr Järte och statens arbetslöshetskommission, varför man indrog kontantunderstödet till Stockholms stad, medan man lämnar sådant t. ex. till Göteborg, trots att man i Göteborg icke har drivit eller driver verksamhet med statskommunala arbeten utan tvärtom där är inne på ungefär samma vägar som här i huvudstaden med ett slags reservarbeten. Det är en godtycklig, en lumpen politik, som statens arbetslöshetskommission företräder

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.
(Fortw.)

gentemot huvudstadens arbetslösa, och den har just gått ut över de arbetslösa och tvingat dem, herr Järte, att gå till fattigvården. Det är förklaringen till att antalet understödstagare i viss utsträckning ökats. Men kom inte och anklaga Stockholms stad för denna politik och inte heller stadsfullmäktiges socialdemokratiska majoritet. Ansvaret för den faller helt och hållet på det statsorgan, där herr Järte tyvärr har alltför stort inflytande.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Det är inte utan, att jag känner en viss ängslan för att nu uppträda i denna fråga. Efter de starka omdömen, som hans excellens gav en ledamot av sitt eget parti angående dennes synpunkter på och uppfattning i frågan, kan jag ju frukta att få samma orlovsedel, och det är ju alltid litet tråkigt.

Jag skall inte alls uppehålla mig vid den gamla striden om direktiven, ty det är detsamma som att tröska långhalm. Det ha vi hållit på med i nio år, och det är alldeles lönlöst. Men så komma vi över till de nya beredskapsarbetena, som de kallas. När jag såg denna sak, kunde jag inte undgå att göra den reflexionen, att man här var inne på samma linje, som Englands förutvarande premiärminister, den liberale partiledaren Lloyd George, velat slå in på. Men denne tog till en rundlig summa för att genom dylika statsarbeten klara av arbetslösheten i England — om jag inte missminner mig, 250 miljoner pund. Ja, det gäller ju engelska förhållanden. Men när jag ser dessa 3 miljoner kronor här i Sverige och betänker, att på ett enda arbetsområde, nämligen när det gäller våra vägar, kostnaderna väl i detta nu uppgå till omkring 80 miljoner kronor om året, så förefaller mig detta belopp, 3 miljoner kronor, så oändligt litet. Jag har också svårt att förstå, huruledes man skall kunna inpassa detta slags arbeten, som väl skola bedrivas — jag vet inte, hur jag skall kalla det — under regeringens eller ämbetsverkens regi. Det blir så ovanligt för våra förhållanden. Kanske det är min uppfattningsförmåga, som är litet svag därvidlag, men jag begriper inte, hur man skall kunna få ihop det med den vanliga åskådning, vi haft här i landet, att det inte är nog med att en klumpsumma ställes till Kungl. Maj:ts förfogande utan att det även gäller att klara upp en liten smula, hur det skall ordnas i detaljerna. Det finge man här lämna alldeles åsido.

När hans excellens vidare ställer sig i rätt stark opposition mot arbetslöshetskommissionen, så må det förlåtas mig, om jag tycker, att tiden rider litet fort. Det är nu fem år sedan vi i utskottsavdelningen skulle samlas en dag tidigare efter pingst, än förut bestämts, blott för att gardera arbetslöshetskommissionen. Men nu tycks motsatsen vara förhållandet. Jag har svårt att förstå, att arbetslöshetskommissionen nu i sådan hast har blivit så betydligt försämrad. Jag trodde eljest, att den var vuxen sitt uppdrag och att den har kommit med sådana uppslag, som visat sig rimliga. Och den, som år 1926 inte minst starkt framhöll, just att vi hade att följa arbetslöshetskommissionen, det var den nuvarande statsministern. Jag vill ännu en gång understryka, att det är med stor förvåning jag hört de uttalanden, som gjorts, och sett de förslag, som nu framkommit från regeringen, i motsats till vad arbetslöshetskommissionen har föreslagit.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Regeringen föreslår nu ingen ändring i de direktiv och anvisningar, som tidigare givits åt arbetslöshetskommissionen. På den punkten förordas fortfarande från Kungl. Maj:ts och jag förmodar även från riksdagens sida, att på de gamla villkoren ett anslag ställes till arbetslöshetskommissionens förfogande. Men när man gör ett uppslag på ett annat område och arbetslöshetskommissionen yttrar sig över detta nya uppslag, så må man väl i all rimlighets namn ha rättighet att undersöka, huru-

vida arbetslöshetskommissionens argumentation över detta nya uppslag är i allo befogad eller icke. Jag vill förresten gentemot herr Strindlund och herr Anderson i Storegården, som voro inne på detta område, säga, att vad som utgjorde stridsfrågan år 1926 icke ett spår beröres av behandlingen av det ärendet, som nu föreligger.

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*

(Forts.)

Herr **Järte**: Herr talman! Jag uppkallades av herr Z. Höglund i Stockholm, som fann sig föranlåten att försöka försvara den arbetslöshetspolitik, som bedrivs i Stockholm, och detta med rätta, ty han står ju såsom ledare för den majoritet i stadsfullmäktige, som har ansvaret för denna politik. Hans inlägg kan emellertid icke föranleda mig att på någon punkt ändra mitt omdöme. Ty, herr Z. Höglund, det är alldeles klart, att vid dessa kommunala beredskapsarbeten, likställda med ordinarie kommunalarbeten med avtalsenliga löner, måste ju en förständig arbetsgivare se till, att arbetskraften blir av prima kvalitet. Alltså föredragas vid gallringen av de arbetslösa grovarbetare framför det stora antal industriarbetare, som skulle vilja ha arbete men inte kunna få det och därför bli utan. Detta har föranlett, såsom också herr Höglund medgav, att antalet fattigvårdsfall på grund av arbetslöshet ökats. Nu säger herr Höglund, att det är kommissionen, som »genom sin lumpna politik» är skulden till detta. Det är inte lämpligt att använda sådana uttryck om en statens myndighet. Men herr Höglund har ju specialiserat sig på detta sätt att argumentera. Han använde vida starkare uttryck i Ådalsdebatten, och det gick oanmärkt förbi, liksom i detta fall. Men denna kommissionens politik är i stället logisk. Herr Höglund ordade om anledningen till att man vägrat Stockholm statsbidrag till kontantunderstöd. Kan man begära av en statens myndighet, att den, sedan Stockholms stad överkorsat dess politik och öppet trotsat dess linjer, till på köpet skall ge statsbidrag till kontantunderstödsverksamheten. I Göteborg ligger saken till på det viset, att Göteborg har satsat åtskilligt med pengar, jag tror närmare 1 miljon kronor, i banbygget Ulricehamn—Jönköping, vilket betraktas de facto som ett statskommunalt arbete. Detta torde vara anledningen till att kommissionen använder en annan politik beträffande Göteborg än i fråga om Stockholm.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Ehuru det kunde vara anledning till åtskillig polemik, särskilt mot herr Lindman, skall jag med hänsyn till tiden icke fortsätta debatten. Jag har tagit till orda endast för att personligen understryka vad herr Anderson i Råstock redan upplyst, nämligen att jag råkade göra en felsägning i mitt första anförande, i det att jag sade rusdrycksmedelsfonden i stället för amorteringsfonden. Jag anser det vara av betydelse, att jag personligen understryker detta, eftersom det var många som instämde i mitt anförande.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Ja, även 1926 gällde det ju ett regeringsförslag, som den dåvarande arbetslöshetskommissionen uttalat sig om. Och då ställde vi oss på arbetslöshetskommissionens sida, både hans excellens och jag och de som följde oss, ehuru jag kanske inte ville gå fullt så långt, som hans excellens då ville gå.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Då gällde det direktiv för arbetslöshetskommissionens egen verksamhet, vilka skulle på en viss punkt väsentligen förändrat denna verksamhet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande utskottets utlåtande nr 151, nämligen på 1:o)

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslös-
heten m. m.*

(Forts.)

bifall till utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan, 2:o) bifall till den av herr Johan Nilsson i Malmö m. fl. vid detta utlåtande fogade reservationen samt 3:o) bifall till den av herr Öhman i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan i förevarande utlåtande av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen propositioner angående utskottets utlåtande nr 152, mom. a), nämligen på 1:o) bifall till utskottets i förevarande moment gjorda hemställan, 2:o) bifall till det förslag, som innefattades i mom. a) av den utav herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till det i herr Widells m. fl. reservation i mom. a) innefattade förslaget; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Anderson i Storegården begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Danielsson votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 152, mom. a) antager det förslag, som innefattas i mom. a) av den utav herr Widell m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det i herr Kvarnzelius m. fl. reservation i mom. a) innefattade förslaget.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nej-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Olofsson i Digernäs, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 90 ja och 104 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition antagit det förslag, som innefattades i mom. a) av den utav herr Kvarnzelius m. fl. avgivna vid utlåtandet fogade reservationen. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande proposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 152, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag, som innefattas i mom. a) av den utav herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit det förslag, som innefattades i mom. a) av den utav herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Härefter gav herr talmannen i fråga om mom. b) av utskottets hemställda propositioner på 1:o bifall till utskottets i berörda moment gjorda hemställda, 2:o) avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 262 och II: 425 samt 3:o) bifall till det av herr Lindberg under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Lindberg, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Ekman votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. b) i statsutskottets utlåtande nr 152 antager det av herr Lindberg under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 262 och II: 425.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes samt anslogs, erhöll följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställda i mom. b) av utskottets förevarande utlåtande nr 152, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit de i ämnet väckta motionerna I: 262 och II: 425.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren avslagit de i ämnet väckta motionerna I: 262 och II: 425.

Slutligen blev på herr talmannens dära givna proposition utskottets hemställda i mom. c) av kammaren bifallen.

§ 5.

Å föredragningslistan var härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statsbana Malung—Vansbro m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 20 mars 1931 dagtecknad proposition, nr 210, föreslagit riksdagen, hemställde statsutskottet, till vars behandling ifrågavarande proposition hänvisats, att riksdagen måtte

a) till statsbana Malung—Vansbro för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att utgå av lånemedel; och

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbetslösheten m. m.,
(Forts.)*

*Ang.
anslag till
statsbana
Malung—
Vansbro m. m.*

Ang.
anslag till
statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

b) medgiva, att bandelen Malung—Brintbodarne finge, sedan nyssnämnda statsbana öppnats för allmän trafik, upprivas samt att till bananläggningen hörande mark och övriga tillgångar finge försäljas.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Widell*, andre vice talmannen *C. Petrus V. Nilsson*, *N. J. Martin Svensson*, *Carl Gustaf V. Hammarskjöld*, *Nylander*, förste vice talmannen *Nilsson*, *Strindlund*, *Olsson* i Blädinge, *Olofsson* i Digernäs, *Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Efter den långa debatt, som nyss avslutats, är det säkert en allmänt utbredd önskan, att debatten i denna fråga begränsas till det minsta möjliga, och jag skall för min del, emot vad jag från början avsett, fatta mig mycket, mycket kort.

Som herrarna finna av utlåtandet, är utskottet delat i två ungefär lika starka hälfter. Majoriteten utgöres av halva antalet plus en. Till den motivering, som anförts av reservanterna, till vilka jag hör, skall jag endast foga ett par korta ord.

Som herrarna finna, innebär detta förslag från Kungl. Maj:t, att man skall å Särna—Brintbodarne järnväg nedriva och ej mer trafikera bandelen mellan Malung och Brintbodarna. Med den kungl. propositionen följer en karta, som utvisar den sträcka, som skall rivas ner, och den, som skall byggas på nytt. Det är med detta som med allt annat, att man kan bekräfta sanningen av, att det kostar pengar att riva ner och bygga upp igen. Järnvägsstyrelsen beräknar, att kostnaden för nybyggnaden kommer att uppgå till 3,300,000 kronor, och uttalar samtidigt, att man ej kan räkna med att få avkastning på mer än 700,000 kronor. Alltså kastar man, jag kan säga i sjön, ej mindre än 2,600,000 kronor. Jag var just nu inne i skrivrummet och läste tidtabellen och fann, att på denna bansträcka mellan Särna och Brintbodarne gå, mellan Särna och Malung endast ett tåg i vardera riktningen om dagen och å bandelen Brintbodarne—Malung tvenne tåg om dagen. Då kan man få en uppfattning om trafiken på denna järnväg, som staten 1917 måst inlösa. Den kalkyl, som järnvägsstyrelsen uppgjort, att få de 700,000 kronorna förräntade är uppgjord av i dag, och kommunikationsministern har för övrigt till statsrådsprotokollet uttalat vissa betänkligheter mot att lägga fram förslaget. Jag förstår detta, men det förvånar mig då, att statsrådet ej tagit steget fullt ut och avstått från att lägga fram propositionen.

Jag vill vidare i korthet erinra om, att denna järnväg är nära 40 år gammal. Den blev nämligen öppnad den 7 september 1892. Den är sålunda närmare 40 år, och jag tycker då, att i den tid som nu är, är det omotiverat att bygga en ny järnväg. Det förefaller, som om Kungl. Maj:t vore sent ute med ett förslag, som passat bättre för 20 år sedan. Vi ha sedan dess fått denna stora och omfattande bil- och busstrafik. Vidare kan jag nämna, att utmed den föreslagna linjen löper Västerdalälven, och den är, efter vad jag inhämtat, en utmärkt flottled, så att med järnvägen kommer ej att transporteras något timmer, utan timret flottas i älven. Vidare har det byggts en ny väg, och där är både buss- och biltrafik. Jag tror det vore mera ekonomiskt för staten, för det allmänna och för järnvägen, att man låter gratis med buss transportera eventuella passagerare mellan Malung och Vansbro än att för ändamålet bygga en järnväg för denna omfattande kostnad.

Jag skall ej upptaga tiden längre, men jag skall be att få yrka avslag på

utskottets förslag och bifall till den reservation, som vid utlåtandet är fogad av herr Widell m. fl.

Herr **Ericsson** i Sörsjön: Herr talman! Då jag representerar den ort, som kommer att beröras av den järnvägsanläggning det är fråga om, nödgas jag, trots att kammaren befinner sig i uppbrotsstämning, säga några ord.

Till en början vill jag ge mitt erkännande åt och med glädje hälsa statsrådets och chefens för kommunikationsdepartementet förslag om att denna bandel skall komma till stånd. Som kammarens ledamöter finna av de avgivna yttrandena, så framgår det, att järnvägen, d. v. s. den gamla bandelen, är byggd genom en så gott som obebyggd ort och genom försumpade skogs-trakter, och att det har förelegat synnerligen små förutsättningar att åstadkomma någon industriell rörelse utefter denna bandel. Detta faktum konstateras därav, att oaktat denna bandel existerat i 40 år, finnes därinvid ej mera än ett litet sågverk, vilket, enligt vad under sista tiden försports, sannolikt kommer att nedläggas sin rörelse av den anledningen, att där ej finnes tillräckligt med råmaterial för att i fortsättningen bedriva en ekonomiskt bärande sågverksrörelse. Nu ha emellertid ett antal ledamöter av utskottet reserverat sig och yrkat avslag på den kungl. propositionen samt utskottets hemställa i föreliggande fråga. De ha visserligen anfört en ganska knapphändig motivering för sitt avslagsyrkande. De anföra huvudsakligen, enligt vad jag kan förstå, att den lokala samfärdseln där i orten skall kunna ombesörjas på ett tillfredsställande sätt med automobiler och bussar. Därjämte säga reservanterna, att, även om man måste medge, att vissa fördelar kunna vinnas för genomgångstrafiken genom den nya bandelens tillkomst, motsvara dessa ej det stora kapitalutlägg, som denna bandels byggande kräver. Den nya bandelen, om den kommer till stånd, kommer att till betydande del av sin längd genomlöpa en befolkad bygd. Den utgår från Vansbro, som ligger i Dala-Järna socken, och genomlöper Äppelbo socken och nedre delen av Malungs socken. Nu är det ej så, att det är endast dessa tre kommuner, som äro intresserade av, att denna anläggning sker, utan detta är av minst lika stort intresse för de kommuner, som ligga norr om dessa tre av mig nu nämnda, nämligen Lima, Transtrands, Särna och Idre socknar, vilka gjort betydande ekonomiska uppoffringar för järnvägens framdragande från Limesforsen till Särna. Denna sistnämnda utökning av järnvägsnätet däruppe har alldeles särskilt aktualiserat frågan om den nya bandelens byggande, och det just av den anledningen, att den tunga trafiken ökats ganska mycket under den senare tiden. Detta gör, att trots att det förefunnits ganska stora svårigheter förut att omhänderha den tunga trafiken å bandelen Brintbodarna — Malung, ha dessa svårigheter mycket ökats sedan tillkomsten av bandelen mellan Limesforsen och Särna. Jag vill för min del säga, att befolkningen däruppe är angelägen om, att denna — som jag önskar kalla den — blindtarm på det järnvägssystem, som finnes där, skall bortopereras så fort som möjligt till gagn för ekonomiskt framåtskridande och utveckling inom Västerdalarnas kommuner.

Jag erinrar mig, att för en tid sedan var det i denna kammare en ärad ledamot på norrlandsbänken, som anförde, att utvecklingen inom trävaruhanteringen gick mot karteller och truster, och jag skall gärna ge honom rätt i detta uttalande. Det ligger nämligen så till i Dalarna, att två av landets största bolag intaga så att säga nästan en monopolställning beträffande såväl flottleder som inmätningen av virke. Det är dessa bolag, som i stort sett bestämma rotvärdet på det virke, som bönderna i dessa kommuner eventuellt ha att sälja. Det är klart enligt min mening, att bondebefolkningen på ett alldeles särskilt sätt är angelägen om att denna omlägg-

Ang.
anslag till
statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

ning av järnvägssystemet, som här föreslagits, skall komma till stånd. Den skogsägande bondebefolkningen där uppe har svårt att förstå reservanternas inställning till den föreliggande frågan. Det är visserligen sant, att anläggningskapitalet för den järnvägsanläggning, som det är fråga om, icke kan skäligen förräntas. Men jag vill då säga: Hur många gånger är det icke, som vi i denna kammare ha beviljat anslag, vilkas förräntning icke kan ske på ett tillfredsställande sätt? Jag skall nämna t. ex. det understöd, som utgår till sockerbetsodlingen, m. fl. andra saker, för att icke tala om de kolossala utgifterna för militärändamål. Jag menar, att med sådana exempel för ögonen kan man icke gärna komma och med någon större styrka tala om att det kapital, som utlägges, skall erhålla skälig förräntning.

Jag skulle haft åtskilligt att säga i denna fråga, men jag skall med hänsyn till den uppbrotsstämning, som nu råder, sluta, och jag ber, herr talman, att i anslutning till vad jag yttrat få yrka bifall till statsutskottets hemställan i föreliggande fråga.

Herr Mosesson: Herr talman! Jag hoppas, att jag aldrig kommer att mera så bedröva eder som jag gör i denna fråga dels med hänsyn till den tidpunkt, då jag begär ordet, och dels med hänsyn till vad jag kommer att säga, då den ärade talmannen ju är dalkarl och älskar sin bygd. Senast vid nyåret var jag uppe i Malung och såg där stora lastbilar, som hämta de produkter, som tillverkats vid den största industrien där uppe, nämligen läderfabriken i Malung, och sedan föra dem till Örebro och Kumla. Jag vet, att den järnväg, som finnes mellan Malung och Brintbodarna, har svårt att kunna konkurrera med bilarna. Vid sådant förhållande är det icke möjligt, att en ny järnväg skall kunna konkurrera med bilarna på den nya sträcka, som det är fråga om, nämligen banlinjen över Vansbro genom Äppelbo till Malung. Huru pinsamt det än är att behöva gå emot de ortsintressen, som finnas, och gå emot Kungl. Maj:ts proposition, som jag förstår är resultatet av ett grundligt övervägande, har jag icke kunnat annat än med dessa ord motivera varför jag kommer att rösta mot förslaget.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jepsson:** Herr talman! Jag vill säga, att herr Mosessons motivering förvånar mig på det högsta. Jag trodde, att herr Mosesson hade andra och starkare skäl för sitt avslagsyrkande än att herr Mosesson sett lastbilar i Malung lastade med produkter från läderfabriken. Det är nog så, att även om man hade en järnväg Vansbro—Malung så skulle herr Mosesson ändå få se stora lastbilar frakta produkter från läderfabriken och transportera dem till Örebro och Kumla. Det finnes exempel på att, även där man har mycket goda järnvägsförbindelser, sker nästan all bortfraktning av respektive industriers tillverkningar icke per järnväg utan på bilar. Men det är nog så, att från Malung och ovanför liggande orter är det icke fabrikaten från läderfabriken i Malung, som utgöra den största godsmängden, utan det är, såsom herr Ericsson i Sörsjön påpekade, skogsprodukterna. Vid ett besök i höstas i dessa trakter, då jag på ort och ställe studerade förhållandena, fick jag ett livligt intryck av att befolkningen ansåg, att med nuvarande förhållanden skulle den föreslagna järnvägen bidra till att giva dem betydligt bättre betalt för sina skogsprodukter än de nu i regel få. På grund av det flottningsmonopol, som herr Ericsson i Sörsjön talade om, kunde man icke sälja på nära håll. Vid försäljning till Värmland och andra orter kunde man få betydligt bättre betalt för massaved än om man tvingades sälja till de bolag, som dominera där uppe. Under sådana förhållanden förstår man, att ortsbefolkningen är angelägen om att få denna nya kommunikationsled, vari-

genom man för tunga laster icke blir beroende av flottlederna i samma utsträckning som nu.

Under år 1923 redan gjordes framställningar till Kungl. Maj:t om att Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag till riksdagen om denna järnväg, och sedan har det gjorts nya framställningar, senast i höstas. Jag ansåg mig därför pliktig att låta riksdagen få tillfälle att upptaga och pröva denna fråga. Det är anledningen till att här föreligger till behandling denna kungl. proposition. Jag tror, att med hänsyn till de förhållanden jag relaterat goda skäl ha förelegat härför.

Det är enekligen så, att när järnvägen byggdes från Malung till Brintbodarne, så var det ett missgrepp. Man skall där finna en praktiskt taget obebodd trakt, som järnvägen går igenom, och som bästa beviset för hur litet järnvägen förmått befrukta denna trakt må tjäna den upplysningen, att vid samtliga fyra trafikplatser, som finnas på sträckan, finnes icke allmän landsväg. Inget samhälle har vuxit upp vid någon av hållplatserna, ty de ligga i ödemarken och sakna allmän vägförbindelse. Där järnvägen nu går, finns det icke någon bygd att tala om, men det är däremot fallet utmed den sträckning av järnvägen, som nu föreslås. Järnvägen skulle således komma att genomlöpa en rikare bygd, och vad som är ännu viktigare, den skulle också komma att gå fram genom en lämpligare terräng. Man kommer att slipa ifrån de oerhört starka stigningar, som nu förekomma mellan Malung och Brintbodarne, och därmed också en hel del ganska skarpa kurvor. De starka stigningarna göra det för närvarande oerhört svårt att på ett tillfredsställande sätt sköta trafiken, och de nedsätta också högst väsentligt trafikkapaciteten. Går man däremot fram med järnvägen på den nu föreslagna linjen, kommer den praktiskt taget att genomlöpa alldeles slät terräng, och det blir på det sättet också en helt annan kapacitet på järnvägen.

Med hänsyn till den sena timmen och den uppbrottsstämming, som råder, skall jag icke längre upptaga kammarens tid, herr talman, men jag tror, att det finns sakliga skäl, som tala för ett bifall till utskottets hemställan, d. v. s. till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall icke säga många ord, utan vill endast understryka, att det som framhölls av herr Ericsson i Sörsjön, är alldeles riktigt. Jag vill också tillägga, att i fråga om möjligheterna att bedöma behovet av järnvägen i fråga, så måste jag, herr Mosesson, tillmäta herr kommunikationsministern, som själv på dragande kall och ämbetets vägnar varit där och undersökt saken, åtskilligt större vitsord än en person, som vid ett tillfälligt besök fått ett visst intryck av att det är så och så.

När man så kommer ihåg, att trafikförhållandena på den nuvarande linjen äro så dåliga tack vare de stigningar, som herr statsrådet här omnämnde, att man icke kan komma fram med ett normalt lastat järnvägståg utan att dela upp det i två delar, då begripa herrarna, att denna järnväg för närvarande har en allt annat än tillfredsställande trafikprofil.

Slutligen vill jag säga till herr Mosessons uppbyggelse, att den dag, då bilarna verkligen få betala de kostnader, som de vålla samhället, den dagen miss-tröstar icke jag om järnvägens existens.

Då förslaget slutligen innebär en högst avsevärd förbättring av Inlandsbanan, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Danielsson*.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Bara en kort replik. Herr statsrådet yttrade, att det var ett missgrepp av befolkningen där uppe att bygga järn-

Ang.
anslag till
statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

vägen där den nu ligger, och däri vill jag instämma, men jag vill också säga, att jag tror, att riksdagen begår ett stort missgrepp, om riksdagen nu går in för ett bifall till det kungl. förslaget.

Jag tror det kommer att gå här som jag för ett ögonblick sedan hörde en kamrat från Norrland berätta, som talade om förhållandena på järnvägen mellan Forsmo och Hoting. Där gå för närvarande endast två tåg om dagen i vardera riktningen, och järnvägsstyrelsen har till och med planerat att draga in det ena tåget, därför att befolkningen använder sig av bil och busstrafik på en nyanlagd landsväg. Nu har man emellertid uppvaktat järnvägsstyrelsen, som då i nåder lovade att försöka att också denna sommar köra med tvenne tåg. På den nu ifrågavarande järnvägen finnas, som jag förut nämnde, bara två tåg om dagen i vardera riktningen. Herr Anderson i Råstock sade, att man är tvungen att dela upp tågen och köra två gånger, men jag vill framhålla, att det förefaller mig som man har gott om tid för detta. Så överansträngd bör tjänstepersonalen där icke vara, att man icke kan göra det.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jeppsson**: Herr talman! När herr Persson i Fritorp säger, att om riksdagen går in för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, skulle det också vara ett missgrepp, så vill jag endast påpeka, att om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag, så rättar den därmed till ett missgrepp, som tidigare för cirka 40 år sedan begicks, då denna järnväg byggdes på sätt, som skett.

Dessutom vill jag säga herr Persson i Fritorp, att det förhållandet, att det i tidtabellen endast står upptaget ett eller två tåg i vardera riktningen, är icke tillräckligt belysande för denna fråga, ty på denna bandel framgå många godståg, som icke stå upptagna i tågtidtabellen. Det är också godstrafiken, som är det avgörande och mest betydande för såväl den nuvarande som den tilltänkta järnvägen. Därför spelar icke heller konkurrensen med bussarna, som herr Persson i Fritorp omnämnde, den roll, som den i vissa andra fall kan göra.

Herr **Ericsson** i Sörsjön: Herr talman! Till vad jag förut sagt vill jag också nämna, att den gamla bandelen befinner sig i så bristfälligt skick, att den måste inom den allra närmaste framtiden ombyggas, och detta kommer att kosta staten åtminstone en halv miljon kronor. Detta, menar jag, utgör ett ytterligare skäl till att man nu bör gå in för en omläggning på sätt, som föreslagits i den kungl. propositionen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Det är väl högst egendomligt, att samtidigt som man ser, att den ena banstumpen efter den andra måste lösas av staten, därför att den går med förlust, sedan biltrafiken berövat järnvägen trafik, så skall man nu med öppna ögon bevilja pengar till ett banföretag, som alldeles tydligt kommer att gå med förlust. Jag tycker det är emot all rim och reson. att, när som sagt var, biltrafiken håller på att äta upp den ena banan efter den andra, skall man ändå bygga nytt.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Anderson* i Storegården, *Jansson* i Edsbäcken och *Järte*.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Persson i Fritorp begärde

emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 153, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Persson i Fritorp, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 91 ja och 69 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Herr **Forssell**, som nu på begäran erhöi ordet, anförde: Herr talman! Åt skilliga tilldragelser, som under den senaste tiden inträffat i huvudstaden och ute i landet, hava på nytt fäst uppmärksamheten vid den omstörtningspropaganda, som från visst utländskt håll bedrives i Sverige. För varje lojal medborgare måste det vara något i högsta grad upprörande, att de i och för sig svåra brytningarna i vårt lands inre liv skola få både förvärras och utnyttjas till gagn för främmande intressen, vilkas mål och medel endast kunna kännetecknas såsom barbariska. Medan det för allt lojalt samhällsarbete framstår såsom ett ideal att söka finna problemlösningar, som på en gång i görligaste mån tillfredsställa de sakliga kraven och verka utjämnande på de inre motsatserna, verka i vårt land främmande krafter, vilka i varje sådan problemlösning se ett hinder för sina strävanden. Dessa strävanden korsa på varje punkt det på laglighetens grund bedrivna svenska samhällsarbetet. Att en sådan från utlandet både ledd och besoldad propaganda pågått och pågår, har länge stått klart. Dess giftiga frukter ha ju hunnit ganska långt i mognad. Men under den gångna riksdagen ha vederbörande svenska myndigheter fått i sina händer ovedersägliga intyg om, *huru* denna propaganda på ett viktigt område arbetat. Jag syftar här på de upplysningar, vilka lämnas i den rapport, som kriminalpolisen i Stockholm den 16 mars detta år avgivit rörande den tyske medborgaren Bernhard R. O. Kühls verksamhet i Sverige. Till klaggörande av vad som förekommit vill jag meddela några utdrag ur den sammanfattning, varmed rapporten avslutas, sedan i densamma de av polisen hos sagde Kühl påträffade aktstyckena återgivits: »Enligt Kühls egna uppgifter», heter det i denna sammanfattning, »är — — — det av honom och (en viss) Eberlein företrädda tyska bolaget 'Peuvag' — — — ekonomiskt intresserat i de svenska kommunistiska pressföretagen, och åtskilliga i saken framkomna omständigheter giva stöd för antagandet, att det svenska kommunistiska partiet såsom sådant genom det tyska kommunistpartiet kommit i åtnjutande av ekonomiskt anslag från Komintern. På annat sätt torde man icke kunna förklara den beredvillighet att låta en medlem i det tyska moderpartiet utan vidare intränga i det svenska kommunistiska partiets inre angelägenheter. I varje fall är det ostridigt, att den tyska sektionen av kommunistiska Internationalen genom Kühl planerat

Ang.
anslag till
statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

Interpellation.

Interpellation. att ekonomiskt understödja de här i landet utkommande kommunistiska pressorganen, på vilka den svenska sektionen av Komintern i fråga om verksamhet och propaganda stöder sig och av vilket understöd den svenska sektionen för sin fortsatta verksamhet varit beroende.»

(Forts.)

Sammanfattningen slutar på följande sätt: »Utredningen i detta mål ger vid handen, att Kühl intagit en rådgivande och kontrollerande ställning gentemot det kommunistiska partiet i Sverige och dess tidningsorgan. Man torde utan att behöva göra sig skyldig till överdrift kunna påstå, att Kühl, på föranstaltande av Komintern, hitsänts för att kontrollera och dirigera det parti, i vars program ingår som en möjlighet förövande av brott mot 8 kap. strafflagen. Då det icke heller råder tvivel därom, att hans verksamhet här är stridande mot statens intressen, hemställes vördsamt om vidtagande av sådana åtgärder, att Kühl måtte jämlikt 36 § i lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas bliva ur riket utvisad.»

Kühl blev också utvisad. Jag är livligt övertygad om, att det med vår nu gällande lagstiftning icke varit möjligt för våra myndigheter att låta Kühl erfara mera kännbar påföljd än utvisningen. Men med de erfarenheter, som vi dagligen haft sorgligt tillfälle att göra av resultaten av den propaganda, i vilken nämnde Kühl varit en av de verksamma utländska agenterna, har man rätt att fråga sig, om icke genom lagändring sådana utländska tillskyndare till agitation, syftande till brottsliga gärningar, borde drabbas av en mer allvarlig påföljd än den, som ligger i en utvisning. Utvisningen innebär ju ur en viss synpunkt ingenting annat än att den utvisade får tillfälle att omedelbart ställa sina krafter till förfogande för sina uppdragsgivare på utrikes ort. Med de penningeresurser, över vilka dessa uppdragsgivare förfoga, torde det icke vara någon svårighet för dem att genast finna en ersättare för den utvisade, så mycket mindre som den främmande agent, vilken av den svenska polisen upptäckes, säkerligen endast är en kraft bland en rad andra verksamma på denna del av det kommunistiska arbetsfältet. Jag erkänner villigt de stora svårigheter, som måste inställa sig vid utformandet av en ny lagstiftning, syftande till att med kännbar straffpåföljd drabba en sådan verksamhet, som den av Kühl här utövade. Men varje lojal medborgare borde kunna medgiva, att här verkligen föreligger ett allvarligt lagstiftningsbehov. Den invändning, som kanske från något håll är att vänta, nämligen att man hellre bör gå upplysningens väg än lagstiftningens, får väl betraktas såsom meningslös. Det är ju här fråga om utlänningar, vilka torde vara oåtkomliga för svenskt upplysningsarbete. Uppgiften är som sagt svår, men då behovet av lagstiftningsåtgärder torde få anses oavvisligt, borde man hava rätt att hoppas, att svensk lagstiftningsteknik trots alla svårigheter skall förfoga över utvägar att lösa detta djupt allvarliga samhällsspörsmål. Förhållandena torde också kräva, att den nödiga lagändringen genomföres redan vid 1932 års riksdag.

Under hänvisning till det anförda vågar jag utbedja mig kammarens tillstånd att till Hans Excellens Statsministern få framställa följande fråga:

Har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder i och för framläggande redan vid 1932 års riksdag av förslag till sådan lagändring, att utländska undersåtars verksamhet i Sverige av sådan art, som i det föregående angivits, utöver utvisning även belägges med kännbar straffpåföljd?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 7.

Ordet lämnades nu till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att på föredrag-

ningslistan för onsdagens plenum två gånger bordlagda ärenden måtte upptagas i oförändrad ordning till och med sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 10, att därefter uppföres sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 3 samt därefter övriga ärenden upptagas i den ordning, vari de äro upptagna på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrtstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 263, angående ersättning åt vissa lärarinnor vid enskilda statsunderstödda läroanstalter; och

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1931/1932 till undervisningsanstalter för sjöfart jämte i ämnet väckta motioner;

från jordbruksutskottet:

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande disposition av viss mark under Strömsholms kungsgård i Västmanlands län;

nr 275, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1931/1932 i vad angår jordbruksärenden;

nr 276, i anledning av väckt motion om ändringar i lagstiftning rörande tillverkning av och handel med margarin;

nr 277, i anledning av väckta motioner angående en statligt ordnad redskapsförsäkring för fiskarbefolkningen;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden från Borgholms kungsladugård i Kalmar län jämte en i ämnet väckt motion;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till statens avdiktninganslag;

nr 280, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående statens egnahemslån m. m.;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till främjande av avsättningen av ägg och fläsk; och

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadsplane-lag m. m., såvitt angår ändringar i väglagstiftningen; samt

från riksdagens kansli, nr 264, angående val av riksdagens justitieombuds-mans efterträdare.

§ 9.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag nr 265, till riks-dagens förordnande för revisionssekreteraren C. H. V. Ericsson att vara riks-dagens justitieombudsmans efterträdare.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 159, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om omorgani-tation av gymnastiska centralintstitutet;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 55, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder an-ställda präster jämte en i ämnet väckt motion;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 319, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; och

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 265, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befatt-ningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

Bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-ställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts under vissa punkter av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 50, angående grunderna för dyrtidstillägg under budgetåret 1931/1932 åt befattningshavare vid riksdagens verk, pensionerade f. d. befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk; och

nr 51, angående användande av riksbankens vinst för år 1930; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneför-bättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila stats-förvaltningen, i vad rör jordbruksärenden;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyr-ortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; och

nr 93, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Nilsson</i> i Örebro	under	4	dagar	fr. o. m.	den	23	maj,
› <i>Ekberg</i>	›	4	›	›	›	23	›
› <i>Olsson</i> i Rödningberg	›	4	›	›	›	23	›
› <i>Andersson</i> i Höör	›	4	›	›	›	23	›
› <i>Svensson</i> i Grönvik	›	4	›	›	›	23	›
› <i>Magnusson</i> i Kalmar	›	4	›	›	›	23	›
› <i>Petersson</i> i Lerbäcksbym	›	4	›	›	›	23	›
› <i>Lilliecreutz</i>	›	4	›	›	›	23	›
› <i>Johanson</i> i Stockholm	›	4	›	›	›	27	›
› <i>Weibull</i>	›	4	›	›	›	27	› och
› förste vice talmannen <i>Nilsson</i>	›	4	›	›	›	27	› .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7.4 e. m.

In fidem
Per Cronvall.